

מתוברים

גליון רכ"ד
בא, תשפ"ה

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

עמ' כ"א
מקושרים
בניקוי דפוס
גיליון שבועי בנתיבי כותלי ויכארי תורת החפילה
מס' שנתון: 1999

עמ' כ"ה
ובחרת בהיים
גיליון שבועי כמסגרת מרוחזר החיים חס' יריא

עמ' כ"ט
מכתלי בית ההוראה
גיליון שבועי כמסגרת מרוחזר החיים חס' יריא

חדש בהיכל <<<

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות
נפלאות על פרשת השבוע

באר מים חיים המבואר

שמות א (שמות-בשלח)

ספר באר מים חיים המבואר להרה"ק רבי חיים מטרנוביץ זיע"א, מהדורה מבוארת בביאור נרחב להבנת דבריו, ובתוספת הערות וצייונים, הטקסט כולו הוגה ע"פ דפו"י ונערך מחדש ונוקד בניקוד מלא, נוספו כותרות משנה לכל קטע, מפתחות המקורות ומפתחות עניינים ופרקי תולדות.

סדרה זו עתידה לכלול בע"ה 9 כרכים, ועתה יוצא לאור כרך ה' על חומש שמות מתוך הסדרה השלימה.

סט שמירת הגוף והנפש תנייא

(2 כר')

ספר שמירת הגוף והנפש בו נקבצו ונתבארו כל העניינים האסורים משום סכנה ודברים הקשים לשכחה ועניות מיוסדים ומושבתים ע"פ מקורות חז"ל והפוסקים צוואת ר"י החסיד, ומספרי קבלה וחסידות בתוספת הכרעות הלכה למעשה מאת גדולי פוסקי דורנו.

חובר ע"י הרב יוסף יצחק לרנר שליט"א בעמח"ס הבית, וספר שגיאות מי יבין ראש כולל בית מדרש להוראה תורת שלמה. בראש הספר מבוא רחב המבאר גודל חומרת הדברים והזהירות בהם להלכה למעשה גם בזמנינו.

ליקוטי הלכות המבואר

אורח חיים חלק ט הלכות הודאה וברכות הראיה

ליקוטי הלכות להרה"ק רבי נתן מברסלב זיע"א, במהדורה מבוארת בביאור משולב בתוך דבריו, ובתוספת הערות וצייונים, הטקסט כולו הוגה ע"פ דפו"י ונערך מחדש ונוקד בניקוד מלא, נוספו כותרות משנה לכל קטע, מפתחות המקורות ומפתחות עניינים. מבואות ופתיחות לכל תורה.

להזמנות ספרים עד הבית: 1800-22-55-66

השבוע בגליון:

חשיפה: הקטע בספה"ק שפת אמת שהמליץ הגה"ח רבי פישל כרמל הי"ד לחיזוק בימי השואה | עמ' י"ד

האור החיים הק': ראייתו של צדיק עושה רושם | עמ' ב'

אקטואליה: האם מותר לעשות סעודה חלבית בשבע ברכות, בר מצוה וברית? | עמ' ט'

בקול שמחה להרה"ק רבי בונם מפשיסחא זצ"ל כתב זאת בדרך מוחלט, שהקב"ה אמר למשה רבינו שיברור למצרים מכה כפי הבנתו, והוא יקיים את דבריו לעונשם במכה אשר יבחר. והוסיף לבאר הטעם, כדי שלא יאמרו המצרים שהיו ראויים לאלו המכות מששת ימי בראשית אלא באו עליהם כעונש לשעבוד שהקשו על בני ישראל, ועתה כשיראו שמנהיגם של ישראל בורר להם מכה יוכל לעין כל, שרשעותם גרמה להם כל המכות.

ומשה רבינו לרוב חכמתו בחר להם מכת ארבה דייקא, כנגד מה שאמרו (שם א, י) "פן ירבה" והקשו ידם על בני ישראל כדי להמעיטם, והשי"ת הבטיח לאברהם אבינו ע"ה (בראשית כב, יז) "ארבה את זרעך", ולעומת רוב רשעותם רימו להם במכת ה"ארבה" כי לא יכלו לריבוי העם.

אף הרה"ק רבי אלעזר מריישא זצ"ל בספרו משנה למלך כתב כיוצא בזה, והוסיף בזה נופך, דבזה יובן מדוע דווקא במכת ארבה כתיב (פסוק טז) "וימהר פרעה" וביקש (פסוק יז) "ויסר מעלי רק את המוות הזה" שלא מצינו כן אצל שאר מכות, כי הרשעים אינם יכולים לראות איך שצדיקים נשפעים במידת החסד, וכאן שראה פרעה את משה רבינו שבחר לעצמו איזה מכה יבוא עליהם היה לו הדבר בכל רגע קשה כמוות, ולכן "וימהר פרעה" עכ"ד ודפח"ח.

מפי הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל

פרעה למשה רבינו: וכי גם את זקנתך

אותה, אתם מבקשים לקחת עמכם!...

פ' אתה אתם מבקשים וגו' (י, יא).

בדעת זקנים מבעלי התוס' פר' פינחס כתבו, כי אשתו של לוי שמה 'אותה', כדכתיב (במדבר כו, נט) אֲשֶׁר יָלְדָה 'אֶתָּה' לְלֵוִי.

ולפי זה יש לפרש הפסוק שלפנינו, דאיתא בחז"ל שאשתו של לוי האריכה ימים עד יציאת מצרים, והיתה זקנה מופלגת. ועליה אמר פרעה: כי "אותה" אתם מבקשים! וכי גם את זקנתך 'אותה', אתם מבקשים לקחת עמכם!...

קובץ אוהל מועד בשם חכם אחד - נדפס בשנת תרפ"ח (ניסן חוברת ה) ס'ו' מו (עמ' מז)

למה אכן לא הזהיר משה רבינו ע"ה מראש שגם ה"גדולים שבבית" הולכים למות

ויקם פְּרַעֲהַ לְלִילָהּ הוּא וְכָל עַבְדָּיו וְכָל מִצְרַיִם וְתָהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי אֵין בַּיִת אֲשֶׁר אֵין

מה השיב מרן החפץ חיים לתלמידו איך לשנע נגידים לתרום לחייד

בְּנַעֲרֵינוּ וּבְכַנְיֵינוּ נִלְךְ בְּכַיֵּינוּ וּבְכַנּוּתֵנוּ (י, ט)

הרה"צ רבי אשר רבינסקי זצ"ל מתלמידי הישיבה דראדין, סיפר שבעודו מתגורר בחו"ל הקים ת"ת עוד בחיי מרן החפץ חיים ולאחר תקופת מה נקלע המוסד למצוקה כספית גדולה בעידן הימים ההם, והחליט ליטול בידו מחוסר ברירה מקל נדודים להתדפק על דלתות נדיבים, קודם צאתו למגבית נכנס אל הקודש פנימה לרבו החפץ חיים, ושאלו מה הוא יכול לומר לנדיבים כדי שישתכנעו להרים תרומתם לת"ת.

נענה מרן הח"ח ואמר לו, תאמר להם: כי הנה אנחנו הרי עדים לירידת הדורות הגדולה שיש מדור לדור באופן מבהיל מתנאים לאמוראים, ומהם לרבנן סבוראי, גאונים, ראשונים, אחרונים והירידה עד לדורנו היא לאין שיעור וכאמרם ז"ל אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם וכו'.

אבל - אמר הח"ח - תאמר להם שבדבר אחד יחיד ארן ירירת הדורות והוא נשאר כבימים ראשונים וקדמונים, והוא תינוקות של בית רבן - אותו הבל פיהם של תינוקות, אלו שלא טעמו טעם חטא נשאר הבל פה וך וטהור כמו זה של התשב"ר בימים קדמונים ובפרט זה לא היו הימים הראשונים טובים מאלה.

"תתארו לעצמכם נדיבים", אמר הח"ח לר' אשר, שיגיד להם: "תתארו לעצמכם, שאתם מרימים תרומתכם לחיידר בו לומדים 'אביי ורבא' בילדותם בהבל פיהן של תשב"ר שלא טעמו טעם חטא!!"

מאיר עייני ישראל (ח"ב עמ' קמט)

משה רבינו בחר את מנת הארבה

וְלִמְעַן תִּסְפֹּר בְּאֲזֵי בְּנֵךְ וּבֵן בְּנֵךְ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתָי בְּמִצְרַיִם וּגו' (י, ב).

חידוש נפלא אמר מרנא החתם סופר, וכתב בלשון "לולי דמסותפינא" שהקב"ה לא אמר למשה רבינו ע"ה שיתרה בפרעה על מנת הארבה, אלא נתן לו הכח להעניש לפרעה ולמצרים באיזה עונש שיבחר, והקב"ה העושה רצון יראיו יקיים את אשר יגזור עבדו הגאון, והו שאמר במכה זו (שם, ב) "ולמען תספר באזני בנך ובן בנך", להעביר לדורות הבאים גודל מפעלות הצדיקים הגוורים במאמר פיהם והקדוש ברוך הוא מקיים עכ"ד.

פניני אביר יעקב עמ' ה'

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' י"ד

ווארט מהאור החיים הק'

ראייתו של צדיק עושה רושם

ומת כל בכור וגו' (יא, ה).

כתב האוההה"ק: י"ל, על דרך אמרם ז"ל (שבת לד.) 'יהיב ביה עיניה וקטליה', גם אמרו 'ונעשה גל של עצמות'. והנה דברים אלו בהשקפה ראשונה ירחקם השכל כי איך תהיה ראיית צדיק לרעה והלא כתיב (משלי כב, ט) 'טוב עין הוא יבורך', והמוזק בעיני מציין עליו רבי שמעון בר יוחאי (זה"ק ח"ג ריא) לרע עין, כי הוא חלק רע.

אכן אחר ההשקפה בדקדוק דבריהם 'יהיב עיניה', לכאורה הוי ליה למימר 'ראה בו עיניו', אלא הנה כל חלק רע שבעולם בהכרח יהיה לו דבר המעמיד כל שהוא החיוני - שהוא בחינת הטוב, כי חלק הרע שם מיתה עליו, ואיך יהיה והיה במציאות ויתנענע כבעלי חיים, ועל כרחך שיהיה בו חלק כל שהוא מבחינה הנקראת חיים וזה חלק טוב.

ובזה תשכיל ותבין מאמרם ז"ל (סוכה נב.) כי לעתיד לבוא יביא הקב"ה לס"מ וישחטנו במעמד הצדיקים עד כאן. ודברים אלו אין להם לכאורה משמעות, שהרי לא יוצדק להם לחייה אצל מלאך, ולמה שהקדמנו תהיה הכוונה כי יסיר ממנו חלק המחיה, ובהסרת ממנו חלק הטוב זו היא שחיתו.

עוד יש לך לדעת כי כל מקור ישאף למינו וישאבנו, וזהו סוד בחינת בירורי ניצוצי הקדושה באמצעות נשמות ישראל ועסק תורתם, והצדיקים העצומים קדמונינו הכירו בהיטם באדם רשע לברר ממנו כח החיוני שהוא בחינת הטוב באמצעות הראיה הדקה אשר יביטו בעין החכמה להוציא חלק החכמה להוציא חלק הטוב ההוא כי כשיתכוין למול ענף הקדושה תעשה בו נפש הצדיק כמעשה אבן השואבת לברזל הנקראת קאלמיטע בלע"ז (ובלשוננו המגנט) שתוציאנו ממקום שנקבע שם בראיה.

וזהו 'ומת כל בכור' פירוש באמצעות שאני עובר בתוך מצרים ימות מעצמו כל בכור כנתינת עין של חכמים ברשעים - ועושים אותם גל של עצמות כי באמצעות ראייתם הזכה, יצא מהרשעים חיותם ששרשו ממקור הטוב, כמו"כ 'פריד הקב"ה באמצעות העברתו במצרים כל נשמות הבכורות.

ראשונים אחרונים וכל רז לא אניס ליה, כי "אין מקור לדבר זה", נתמלאו תמיהה, היתכן שקלא דלא פסיק בירושלים מדור דור באין עוררין, ואפילו הצנועים נדחקו בכל כוחם לזכות אפילו ב"פפול" מהחלה של הכהן הפודה, שיאמר על זה, כי אין לכך שום מקור, וזה רק שיחה נאה מפי הבריות.

באותו זמן נערך אצל אחד הצורבים פדיון הבן, שבו השתתף גם הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, ודבריו של בעל השדי חמד עוררו ויכוח בין המשתתפים. עד שקם אחד המתווכחים והכריז, הנה אתנו הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד, הידוע בבקיאותו המופלגת בכל חדרי התורה ובספרי הראשונים והאחרונים, ונשאל את פיהו. נתן רבי חיים קורת רוח בשואלים, ואמר: אכן אין שום מקור בספרים למאמר זה שהסעודה נחשבת לפ"ד תעניות. אבל יש לזה רמז בתורה בפסוק שבפרשת קדש: וכל בכור אדום ב'בני'ך ת'פיד'ה נוטריקון: "אם ד'בר מ'ה ב'פדיון ב'ן נ'הנית - י'חשב כ'אילו ת'ענית פ"ד ה'תענית"

והוסיף עוד נופך משלו: יש עוד מעשה הנחשב לעושהו, כאילו התענה פ"ד תעניות, והוא ד"ף גמרא, ומי שלומד דף גמרא נחשב לו כאילו התענה פ"ד תעניות, כי ד"ף בגימטריא פ"ד אלא שעל מעשה זה אין הרבה קופצים.

חכמת חיים (עה"ת)

המצרים בשעה שמתיהם מוטל לפניהם - בדקו את משה אם כיוון את השעה...

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר ה' כְּחֻצַּת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם וְיָמַת כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פְּרֹעָה יֵשֵׁב עַל כְּסֵאוֹ עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחַר הָרְחִים וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה (יא, ה). וברש"י ולא אמר בחצות שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא.

אמרו בעלי המוסר: רואים כאן דבר נפלא בא וראה שנאת הגויים לבני ישראל, אף בשעה שמתם מונח לפניהם, יש להם פנאי להביט בשעון ולבדוק מה השעה בדיוק, רק בכדי לטעון כי משה רבינו בדאי הוא.

שהרי בשעת מכת בכורות לא היה בית אשר אין שם מת, [וכמו שנאמר (להלן פסוק ו) וְהָיְתָה צִעָקָה גְדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר פָּמְוָה לֹא נִהְיְתָה וְכִמְוָה לֹא תִפָּר], ומכל מקום היו המצרים עוד מתבוננים על השעון האם זה היה בדיוק בחצות או שני רגעים קודם, וזהו מאמרם ז"ל רשעים אפילו על פתחו של גהנום אינם חוזרים בתשובה.

שיח הפרשה (להגה"ח רבי חיים יצחק שוירץ ז"ל) בפרשתנו

ש' בַּמֹּת (יב, ל). ופירש רש"י: "כי אין בית אשר אין שם מת", יש שם בכור - מת, אין שם בכור - גדול שבבית קרוי בכור.

שאל פעם מרן הלב שמחה מגור זי"ע: למה אכן לא הזהיר משה רבינו ע"ה מראש שגם ה"גדולים שבבית" הולכים למות, אלא סָתַם ואמר (יא, ה): ומת כל "בכור" בארץ מצרים!

אף הוא חזר ויישב באופן נפלא: כבר אמרו חז"ל שהמצרים כששמעו התראה זו פחדו שבכוריהם ימותו, ושלחו אותם אל בתי היהודים כדי שינצלו בשהייתם שם. אולם דבר זה לא סייע להם, כדאיטא במכילתא שגם הבכורות ששהו בבתי בני ישראל מתו...

מענה יתכן לומר, שכל מי שהיה לו בן בכור אשר נשלח מביתו אל בתי היהודים, לא רק הבכור לבדו מת בבית היהודים, אלא שגם הגדול שנשאר בבית אחריו - מת, שהרי כך אמר הכתוב: "כי אין בית אשר אין שם מת"... ולפיכך אילו היה אומר זאת משה רבינו ע"ה מראש שגם ה"גדול שבבית" ימות, לא היו שולחים המצרים את הבכורים מבתיהם, שהרי על ידי זה ימותו להם שנים מילדיהם...

לכך לא גילה משה רבינו ע"ה דבר, וסתם בלשונו ואמר: ומת כל "בכור" בארץ מצרים, כדי שיחשבו המצרים שרק הבכורות עצמם ימותו, וישלחו אותם להתחבא בין היהודים, ואז ימותו להם שנים, גם הבכור וגם ה"גדול שבבית" שאף הוא קרוי "בכור"...

פדיון הבן - כפ"ד תעניות

וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רְחֵם לְה' וְגו' וְכָל בְּכוֹר אֶדְ"ם בְּכִנְיֵיךְ תִּפְדֶּה (יג, יב-יג).

מקובל אצל אנשי ירושלים מקדמת דנא, שכתוב בספרים שהאוכל מסעודת פדיון הבן, נחשב לו כאילו התענה פ"ד תעניות. ומכאן מקור המנהג לחטוף כזית מהחלה הגדולה (קולִיטֶש) שהכהן פורס עליה בשעת עריכת פדיון הבן. וכל כך נשתרש הדבר, עד שאנשים היו דוחפין אחד את השני, כדי לזכות בכמה פירוים מהחלה הגדולה.

בעל השדי חמד (ח"ד מערכת הסמ"ך כלל נ"ד עמ' 409, טור ב'), מספר: "בשנת תרנ"ט בהייתי בעיה"ק ירושלים, הזמינו אותי על פדיון הבן ולא הלכתי, ואמרו לי שאיתא בספרים דסעודת פדיון הבן, עולה במקום פ"ד תעניות, ואני לא הייתי יודע דבר זה". והוא מסיים: "ונראה שאין מקור לדבר הזה רק שיחה נאה מפי הבריות".

וכשיצאו לאור כרכי השדי חמד, ואנשי ירושלים מצאו כתוב מפי אותו גאון שהיה בקי בכל ספרי

זמני כניסת וציאת שבת קודש:		ירושלים		בני ברק		מי יורק		לונדון	
מסכת השבת	ציאת השבת	מסכת השבת	ציאת השבת	מסכת השבת	ציאת השבת	מסכת השבת	ציאת השבת	מסכת השבת	ציאת השבת
16:37	17:52	18:31	17:53	16:51	17:53	18:27	18:03	15:33	17:43
		רבות		רבות		רבות		רבות	
		18:31		16:51		18:27		18:02	

מחברים
את הימים! מתחילים
הישו היומי תובית עוז והדר - אור לישרים
newsletter.mechubarim@gmail.com
שירות למילוי האיש
להצטרפות:

מחברים
ניתן להשיג את הגיליון
מדי שבוע בכל סיפוי
"ספרי אור החיים"
העלון השבועי מביט עוז והדר - אור לישרים

ירושלים: ירמיהו | 13 | שאולזון | 49 | הפסגה | 45 | בר אילן | 4 | חבקוק | 2 | בית שמש: שדרות האמוראים | 63 | נחל יצבים | 3 | יהודה הנשיא | 6 | בני ברק: רבי עקיבא | 152 | רבי עקיבא | 68 | הרב שך | 8 | אהרונביץ | 12 | נחמיה | 28 | כהנמן | 64 | מודיעין עילית: שד' יחזקאל | 2 | הפך | 7 חיים | 8 | אלעד: יהודה הנשיא | 94 | אשדוד: יהודה הנשיא | 8 | אליעזר בן הורקנס | 8 | ביתר עילית: הורן | 9 | חיפה: מיכאל | 27 | נתיבות: הרמב"ם | 10 | נתניה: 18 | פתח תקוה: רוטשילד | 75

ספרי אור החיים
מרכז הספר היהודי הגדול בעולם

קו 'מחברים'
שע"מ ממלכת התורה עוז והדר
02-803-9999
לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8
או למייל: rav@abiryaakov.com

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגיליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

ניצוב ותימור: שוקי קער

וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָהּ:

התפילין שהצילו פעמיים את חייו של רבי הערשיל, סיפור השגחה מפעים ומרטיט הסכיתו ושמעו:

תקופת המלחמה והן ששמרו עליו התעופפו להן לאבדו? הוא לא יכול היה לשאת את המחשבה הזו, ועל אתר החליט לרדת בתחנה הקרובה ולפסוע לאחור קילומטרים רבים, עד לנקודה בה התעופפה המזוודה. היו מי שניסו להניא אותו מהחלטתו זו, אבל הערשיל החליט שהוא לא נפרד מהתפילין, ויהי מה. הוא אכן ירד בתחנה, ופתח במסע רגלי בן כמה שעות הליכה, עד שגילה את המזוודה האובדת וחייב את התפילין שנית...

ואז שוב פתח הערשיל במסע רגלי אל תחנת הרכבת בה ירד. בהגיעו לתחנה, גילה את אחד מידידיו עומד בה במתח ובחרדה ובוהן את הרכבות הנוסעות. כשידידו הבחין בו - אורו עיניו, והוא ניגש להערשיל וחייב אותו בחום. 'חייך ניצלו, הערשיל!' - אמר בנשימה טרופה, 'באתי לכאן להזהיר אותך, ולבבי כבר היה כבד עליי כי לא ראיתי אותך... מה קרה? למה ירדת?' הערשיל, לעומתו, תמה גם הוא: ממה ניצלו חייו? מדוע ירדו יצא לתחנת הרכבת להזוירו ומפני מה?! ואז החל החבר לספר, והערשיל סירב להאמין: רומניה נכבשה אז בידי רוסיה, שנשלטה בידי שלטון קומוניסטי אכזרי ורודף יהדות. למטרה החשאית נודע על פעליו של הערשיל, והיא שלחה ניידת משטרה לארוב לו בפתח ביתו, וכשיבוא עם ילדים יהודים אותם הוא מחנך ליהדות - יישלח מיד למעצר ארוך וממושך, עד לכליאה לשנים ארוכות בסביבי הקפואה...

הידיד שהבחין בכך מיהר לתחנת הרכבת המרוחקת קמעא מהעיר, וביקש לתפוס את הערשיל עוד בדרך ולהזהירו לשוב על עקבותיו ולהימלט. אולם הערשיל למעשה הקדים לבוא. אם היה נשאר ברכבת בה הגיע - היה מגיע בזמן לביתו, השוטרים היו מניחים עליו את ידיהם האכזריות, וזה היה סופו... כאן התברר כי התפילין הצילו פעם נוספת את הערשיל, הפעם - בלי שיניף או יניח אותן בכלל. כמעשה פלא הן עפו מחלון הרכבת, ומסירותו ודבקותו של הערשיל בהן - גרמו לו לסטות ממסלולו המתוכנן ולצאת להביאן. כך ניצל מהבולשת הקומוניסטית הידועה לשמצה! למותר לציין כי בעקבות זאת הערשיל כלל לא חזר לביתו. הוא סב על עקביו להונגריה, וממנה היגר לארצות הברית, שם הקים משפחה מפוארת ונפטר בשנת תשע"ג, בגיל קרוב למאה. כל ימיו היה מספר עד כמה התפילין עמדו לו להצלת חייו, בשתי פעמים בהן ראה במו עיניו כי רק התפילין הגנו עליו, כשטבעת המוות כבר נכרכה סביבו! סיפור מופלא זה, כפי שסיפרו גיבורו - הרה"ח רבי צבי אלימלך שונפלד ז"ל, מעורר את הלב: הנה כי כן, באופן מפעים, מי שהתמסר לתפילין, מי ששמר עליהן, מי שלא ויתר על הקשר עימן - זכה כי התפילין שמרו עליו, הגנו עליו, לא נתנו לו לאבד את חייו! באופן ניסי ופלאי, גם בלי להניח אותן בכלל, פעמיים עמד כח התפילין למחסה ולמגן!

(פניני פרשת השבוע)

היה זה בתקופה האפילה של העם היהודי בימי מלחמת העולם השנייה, עת אדמת אירופה ספגה דם יהודי שנשפך כמים, והנאצים האכזריים ניסו להכחיד כל שם ושארית לישראל. בהרי הקרפטים הסתתרו קבוצות של יהודים פרטיזנים, שנמלטו ממכונת המוות הגרמנית האימתנית, וניסו לשרוד את אימי המלחמה תוך שיבוש תוכניות השטן ככל יכולתם.

אחד מהם היה יהודי צעיר ושמו ר' צבי אלימלך שונפלד, שכונה בשם החיבה 'הערשיל'. הוא הסתתר עם חבריו ביערות, ומדי פעם הם יצאו לגיחות קצרות - להשיג מעט מזון ומים מכפריים מקומיים או לפרק מוקשים שהניחו הנאצים בצדי הדרכים. המשימות הללו היו כרוכות בסיכון חיים, כי הכוחות הנאצים ארבו בכל פינה וירו למוות בלי רחמים...

בשונה מחבריו, להערשיל היה 'אפוד מגן'. לא מהסוג הנפוץ בקרב חיילים בשדה הקרב, אלא 'אפוד מגן' מסוג אחר לחלוטין. עת נמלט מביתו ורק בגדו לעורו, חיש מהר הכניס לכיס הימני תפילין של יד ולכיס השמאלי תפילין של ראש. בשעת מעשה אפילו לא ידע למה הוא עושה זאת, אך שעת הבריחה חייבה אותו לקחת אתו משהו, וה'משוה' הזה היה התפילין...

בימים הקשים ביותר היה מניח את התפילין ומתחזק באמונה ובגבורה יהודית. עת פגש יהודים הנמלטים בצער ובמצוק, הציע להם להניח תפילין, והדבר עודד את רוחם השפופה. בעת בה שרקו סביבו הפגזים - היטב ידע לנצל את האוצר שברשותו, להניח את התפילין ולחוש בטוח ומוגן בידי עולם... באחת הפעמים בהן יצאו הערשיל וחבריו לחיפוש מזון, הם לא הבחינו בחיילים נאצים שהשקיפו עליהם. הנאצים כן הבחינו בהם, וחיש קל החלו במרדף. הערשיל וחבריו החלו להימלט מהם בריצה, והנאצים החמושים בנשק ובכלבי תקיפה עוצמתיים רדפו אחריהם...

הערשיל וחבריו נכנסו לעומק היער, מבקשים להגיע לאחד הבונקרים המאולתרים שבנו בו ולהסתתר בתוכו. עד מהרה הגיעו לאחד מהם וכנסו אליו, בתקווה כי הנאצים לא יבחינו בכך. הנאצים באמת לא הבחינו, אבל אחד הכלבים שלהם הבחין בהם ורדף אחריהם עד לפתח הבונקר. שם, כפי שאולף, הכלב הכניס את ראשו אל פתח הבונקר. מתוך האפילה נראו שתי עיניו המחרידות כשתי אלומות אור בוהקות, לועו נפער לרווחה ושיניים מחודדות הזדקרו מפיו...

הערשיל וחבריו קפאו על מקומם בחרדה. הם הבינו כי קיצם הגיע. הכלב הזה אינו יודע דבר זולת לתקוף, ובוזה הרגע יכלה בהם את זממו. גם אם לא יספיק - הנאצים האחראים עליו תיקף יבואו בעקבותיו. הכלב נבח נביחה קולנית ומחרידה, והם עמדו להכריז 'שמע ישראל' ולהתכונן לרגע בו הכלב ישסע את גופם לחתיכות. ואז הערשיל התעשת: הוא תפס את התפילין שבכיסיו, הניף אותן בידי והציבן מול עיניו של הכלב האימתני. ברגע בו ראה הכלב את התפילין - הוא השתק מנביחתו, הוריד את ראשו בכניעה, הסב את פניו לאחור ויצא מהבונקר כלעומת שבו!

באותו רגע שמע הערשיל את מגפי הקלגסים הנאצים, שכבר ניצבו בפתח הבונקר. הם כמובן המשיכו במרדף אל הלא נודע, שהרי הכלב המאולף שלהם כבר ביקר בבונקר ויצא ממנו בלא כלום. חיי הערשיל וחבריו היו להם לשלל. התפילין הגינו עליהם מהכלב וממשלחיו האכזריים!

הערשיל זכה להינצל מאימי המלחמה, ועם סופה - עסק בהצלת ילדים יהודיים ניצולי שואה. הוא נהג לאוספם מבתי יתומים ומאכרים שגידלו אותם ברחבי הונגריה, ולהביאם לגרויסוורדיין שברומניה, בה התגורר באותה עת, על מנת שייכנסו למוסדות יהודיים. באחת הפעמים בנוסעו ברכבת לרומניה, המזוודה היקרה בה היו טמונות התפילין היקרות נפלה ממקומה מעל ראשי הנוסעים ברכבת והתעופפה היישר אל החלון הפתוח, וממנו אל היער שסביב פסי הרכבת... הערשיל לא ידע את נפשו. התפילין היקרות עליהן שמר כל

איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חֶזֶק:

האח שנקלע למצוקה כלכלית מחליט לסגור את החנות ומתחיל למיין את המסמכים המאובקים השוכנים במגירות, עד שהוא נתקל במכתב תודה משנת תשס"ב על סיועו לעזרת נישואין בסך 5,000 דולרים; סיפורו של מעגל שנסגר כעבור 23 שנה באותו סכום מדויק:

היה עליו לרוקן את תכולתה עם כל החפצים והפריטים שאוחסנו שם משך שנים, ולכן בימים האחרונים התיישב בכל יום למשך כמה שעות למיין את כל החפצים ולעבור על כל המסמכים ששכנו במגירות ובמדפים השונים. מה חשוב - ולשמור, ומה שאין בו צורך - להשליך לאשפה.

והנה הוא מוצא מכתב שאני שלחתי לו בשנת תשס"ב. במכתב זה אני מודה לאחי מארה"ב, על כך שסייע לי לכבוד חתונה שערכתי לבתי בסך 5,000 דולרים!!! היתה זו בתקופה בה הייתי אברך כולל עדיין והתחלתי להשיא את ילדיי בזה אחר זה, התמודדתי אז עם תקופה כלכלית קשה מאד ונאלצתי לפנות לאחי בארה"ב שיעזור לי בעזרת נישואין. הוא אכן נענה לבקשתי ושלח לי סכום נכבד מאד בסך 5,000 דולרים, אשר בימים ההם של שנת תשס"ב היו נחשבים עשרת מונים מהשווי שלהם כיום.

הרב ש.ד. מסיים את סיפורו הנפלא ואומר לנו: "מה מונח כאן בסיפור מציאתו של המכתב משנת תשס"ב? אנו רואים כאן בבידור את ההשגחה הפרטית שביקשה לסגור את המעגל המשותף מאז תשס"ב ועד תשפ"ה. בשכר זאת שאחי היקר מארה"ב עמד וסייע לי בזמנו בסך 5,000 \$ בעזרת נישואין, כעבור 23 שנה באתי אני לסייע לו במצבו הדחוק באותו סכום בדיוק כדי להעמידו על רגליו בע"ה".

"אנו רואים מכאן את גודל מעלת העזרה והסיוע אחד לשני", מבקש הרב שליט"א לחדד את המסר העיקרי הנעוץ בסיפורו. "לפעמים עומד אדם וחושב לעצמו מהו הרווח שיצא לו כתוצאה מעזרה לזולת, והנה הרווח מגיע לפעמים רק אחרי 23 שנה באותו סכום מדויק. כמובן שיש לעזור לשני ובפרט לאחים, בלי שום חשיבה על רווח כלשהו לטווח הקרוב או הרחוק, אבל הנה לנו עדות מופלאה עד כמה גדולה היא הזכות והקב"ה משלם שכר לשומרי מצוותיו מידה כנגד מידה".

(ידידינו הסופר הרב יוסף מאיר האס במדורו השבועי 'שביבי חיזוק ואמונה' - המבשר תורני, ישי"כ על נתינת הסיפור לפרסום)

ולמען תספר:

הרעה התבררה נטובה - שרשרת ניסים למרן הגאונים רבי משה סולובייצ'יק והגראי"ל שטיינמן זצ"ל בימי השואה הנוראה:

וריצוזה אותם לתוך מחנה עבודה. במשך שלוש שנים הם הועסקו בסלילת כביש.

ואיך הרב שטיינמן, שהיה רזה וחלוש, יסלול כבישים? בדיוק אז הוא חלה בדלקת ראות והמעביד שלה אותו לבית חולים שהיו בו הרבה חולי שחפת. בבדיקות שעשו לחולי שחפת, היה עליהם לירוק לתוך מבחנה, וכך גם עשה הרב שטיינמן. היה שם חולה שחפת אחד, גוי, שרצה להתנכל לו. כשהרופאים לא שמו לב הוא ירק קצת רוק לתוך המבחנה של הרב שטיינמן. תוצאת הבדיקה היתה שהרב שטיינמן חולה בשחפת...

אבל הרופא שבדק אותו התעקש וטען שהוא לא רואה על הבן אדם שום סימנים של שחפת, וככל הנראה התוצאות של הבדיקה שגויות. כשהסתיים הטיפול בדלקת הראות הוא שלח אותו בחזרה למחנה העבודה. הרופא במחנה העבודה קרא את מכתב השחרור והחליט: אני לא לוקח סיכונים! גם אם יש סיכוי קל שבקלים שיש לו שחפת, הוא עלול להדביק את כל העובדים. וכתב מכתב למנהל המחנה שיש לשחרר את הרב שטיינמן מכל עבודה, בחברת עובדים נוספים. הרב שטיינמן קיבל תעודת פטור ממחנה העבודה, והלך ללמוד בישיבה בשווייץ.

גם כאן נתבונן בדרכי השי"ת המופלאות: הגוי שירק לו לתוך המבחנה רצה להתנכל אליו ולסבך אותו. ומה יצא מזה למעשה? פטור מוחלט מעבודה ואפשרות ללמוד תורה בישיבה.

רבותי! אל לו ליהודי לשאול שאלות! למה קרה לי ככה? למה מגיע לי? הקב"ה מנהל את העולם, וכל מה שהוא עושה הכל לטובה. גם אם בשעת מעשה אנחנו לא כל כך מבינים, בסוף מתברר שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ומעז יצא מתוק.

(הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך)

אחד הרבנים החשובים הנמנים על קוראי המדור והגיליון התורני, בחר לשגר לנו סיפור אישי ומיוחד כדי לשתף בו את אלפי הקוראים הנאמנים שיחי' בהשגחה פרטית נפלאה ביותר. למען צנעת הפרט אנו מביאים את שמו ברמיזה, כי העיקר בסיפור הוא המסר החשוב המהדהד מבין שורותיו. כך מספר לנו הרב ש. ד. שליט"א:

בחודשים האחרונים שמעתי כי אחד האחים שלי המתגורר בארה"ב, מתמודד עם קושי גדול בפרנסה, עד כדי כך שבמשך שלשה חודשים לא הכניס אגורה שחוקה לכיסו, כשבזמן הזה הוא כמובן נדרש לשלם שכירות של החנות שלו בסכום גדול.

החלטתי שאעשה הכל כדי לעזור לו, אבל כתושב ארה"ק לא היתה לי השגה מה בדיוק אפשר לעשות כאן ואיזה סכום באמת יעזור לו לכל הפחות כעזרה ראשונה. כשהתייעצתי עם אחד מחשובי הרבנים בארה"ב שמכיר את אחי, הוא עצמו לא ידע עד היכן הדברים מגיעים, ואמרתו לו שאני רוצה מאד לעזור לאחי יקירי, אבל איני יודע כמה עלי להשיג עבורו כדי להעמידו על רגליו.

הרב החשוב הנ"ל חשב והרהר בדבר, עד שאמר לי שאם אני רוצה לעזור לו באמת, עלי להשיג לו לא פחות מ-5000 דולרים. האמת היא, שלא חשבתי על סכום גדול שכזה, אבל בכל אופן אמרתי שיהיה בסדר, כי אם הרב מבין שזהו הסכום הנדרש להושטת העזרה המתבקשת, אעשה כל מאמץ ואנסה להשיג את הסכום מבני משפחה וידידים קרובים.

ב"ה הצלחתי להשיג את הסכום ושלחתי את הכסף לארה"ב. אחי כמובן לא רצה לקחת את הסיוע מחמת הרגישות הגדולה שיש בדבר, אבל בסוף מצאתי את הדרך להעביר לו את הכסף.

כתוצאה מהסיבוך הכלכלי אליו נקלע, נאלץ אחי לסגור את חנותו כי לא היה לו כסף לשלם את דמי השכירות הגבוהה, ותחת זאת החליט להעביר את החנות לבייסימנט' מתחת לביתו. והנה, כדי להעביר את החנות לבייסימנט',

המעשה הבא ארע עם הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל:

ביום בהיר אחד אחיו נעלם. רבי משה, שלמד בישיבה של רבי ברוך בער מקמניץ זצ"ל, לקח אופניים ויצא לחפש אחריו בכל העיירות בסביבה. רק לאחר כמה ימים מצא אותו כשהוא בתוך בור של בוץ.

בדיוק באותם ימים שרבי משה חיפש אחריו התקיימה ביקורת בישיבת בריסק, ומכיוון שלא נכח בישיבה - נתנו לו צו גיוס.

הוא ניגש להתיעץ עם ראש הישיבה, רבי ברוך בער, וזה יעץ לו לנסוע לשווייץ. באותה תקופה פולין נחשבה למדינה נחשלת, ומי שהיה מתקבל ללימודים בשווייץ והופך לסטודנט, היה מוערך ומכובד בעיני השלטונות. רבי משה חשש לנסוע לבד, והוחלט לצרף אליו את הרב שטיינמן. רבי ברוך בער דאג שישלחו להם ויזה משווייץ.

בדיעבד התברר, שהנסיעה לשווייץ לא זו בלבד שהצילה מהגיוס, אלא הצילה את חייהם. הם ניצלו מהשואה האיומה. השניים זכו להעמיד תורה בעם ישראל - הרב שטיינמן בארץ ישראל ורבי משה סולובייצ'יק בכל אירופה.

נתבונן: רבי משה סולובייצ'יק יוצא לחפש את אחיו. ומה קורה לו בגלל זה? השלטונות לא מוצאים אותו בישיבה ונותנים לו צו גיוס. ריבונו של עולם! זו תורה וזו שכרה? בן אדם יוצא לעשות חסד וזה מה שהוא מקבל בתמורה?

ומה האמת? צו הגיוס הזה הציל את חייו! בגלל הצו הזה הוא נסע לשווייץ וניצל מהשואה!

שרשרת הניסים המשיכה בשווייץ. כשפרצה מלחמת העולם השנייה, ממשלת שווייץ חששה מהנתינים הזרים שבארצה, שלא יהיו נאמנים לה,

פנינים על הפרשה:

עצות וסגולות:

ענייני שבת קודש (ד')

בשבת מקבלים חזרה את האורות שניתלו בעגל

בכל ערב שבת חוזרים למשנה אלף אורות, ומחזיר לישראל מנדבת לבו האורות שלהם בכל שבת, וזה החזרה שמחזיר לישראל היא מנדבת לבו ומנאמתו. וזה רמזו במה שאומרים 'שמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו'. ופרוש הדברים כך הוא, 'שמח משה במתנת חלקו', דהיינו, היום שהוא יום שבת, המתנה שנתנה לו כבר ונתלה ממנו, שהם אלף אורות, עכשו חוזרת לו בשבת, 'שמח משה במתנת חלקו', לפי שהמתנה הזאת שחוזרת לו בכל שבת, חלקו היא כבר, וכשחוזרת לו בכל שבת שמח הוא, והוא מצד אמונתו מחזיר לישראל האורות שלהם.

(פיתוחי חותם פרשת דברים, ד"ה ה' אלקי אבותיכם)

היודע השגחת הקב"ה, ליבו פנוי לקדושת שבת

עקר השבת הוא שיקבע בדעתו שהוא יום קדוש, והנחילו הקדוש ברוך הוא לעמו ישראל להתענג בו ולעסק בתורתו, והכל תלוי בלב ובמחשבה טהורה, ואם הלב פונה לדברי חל, היכן קדשה שורה עליו, ומי גרם כל זאת, הוא בחשבו שרוח המזון תלוי ביד האדם, וחכמתו ובקיאותו וטרחתו היא הגורמת, לפיכך בכל יום מחשבות קדשות מקרוב באו מה לעשות [לעסק זה וכיוצא. אבל אם תלה בטחונו באדון הכל המשיגה על כל פרט ופרט, ידע כי מה שגורו ה' הוא שהיה ואין מחשבותיו מועילות לו כלום, ואינו מחשב כי אם בדרך ה' ובתורתו.

וזהו שאמר הפסוק (שמות לה ב) ששת ימים תעשה מלאכה ויום השביעי יהיה לכם קדש, התורה אומרת, אם רצית לקיים שבת כראוי ותחול עליך קדשת שבת, דע לך שהמלאכה שאתה עוסק בימי החל והרנח שאתה מרויח, אין אתה הוא העושה, רק מאליה נעשית על ידו והכרי, כי הוא הגורם והנותן לך כח לעשות חיל, ולפיכך אמר תעשה ולא תעשה. וכשתחשב כך ותעשה בטחונך בה, אז יום השביעי יהיה לך קדש.

(פיתוחי חותם פרשת ויקהל, ד"ה ששת ימים)

אכילה בשבת - כולה קודש

כתוב בזהר הקדוש ובדברי רבנו הא"ר ז"ל (ספר הגלגולים פל"ח) דכל מה שאוכל אדם בימי החל יותר על קיום הנפש, הכל הולך לסטרא אחרא, משום דימי החל יש בהם שליטה לסטרא אחרא. באמת בשבת, כל מה שאוכל ויוסיף הכל קדש, משום דבשבת מתבטלת סטרא אחרא ואין לה שליטה (וזהו ח"ב קלה:).

(פיתוחי חותם פרשת בשלח, ד"ה אכלוהו היום)

שמירת שבת תלויה בששת ימי החול

האדם צריך לשמר קדשת שבת כראוי, כמו שנאמר (שמות כ ח) 'זכור את יום השבת לקדשו', דבזה זוכה לתוספת נפש רוח נשמה כראוי, ושמירת שבת תלויה בששת ימי המעשה, צריך לזהר בכל ששת ימי המעשה להתנהג בצבודת ה' כראוי כדי שתחול עליו קדשת שבת, דזה בלא זה לא שיהי, וכשישמר האדם ששת ימי המעשה ושמר קדשת שבת כראוי, בזה זוכה לתוספת נפש רוח נשמה, ומגלין לו רזי תורה.

(מעגלי צדק אות תי"ו, ד"ה תקרב רינתי)

גאולת ישראל בזכות קימת חצות

ויאמר משה כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים (יא, ד)

בזמן שהיו ישראל במצרים, לא היו ראויים מצד מעשיהם להינצל משם, כאשר ירדו לשאול תחנית ועשו כמעשי הגויים. ורק בזכות הבטחתו של הקדוש ברוך הוא לאבותיהם נגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם. אמנם פטור בלא כלום אי אפשר, ונזקקו לזכויות שלהם עצמם כדי להיגאל. ואכן, הקדוש ברוך הוא כרוב רחמיו חישב להם את זכויותיהם העתידיות, ובזכות כך גאלם.

השתתפות בצער השכינה

והנה, כתב רבינו זיע"א (שערי תשובה, מאמר יג) כי מיום שגלו ישראל מעל אדמתם, ונחרב בית מקדשם, גדל מאוד צערם, ואין יום שאין קללתו מרובה מחבירו. אמנם, אף שצער הבנים גדול מאוד, גדול ממנו צערו של האב שהגלה את בניו והחריב את ביתו, וגם שכינתו הקדושה נמצאת בגלות עימם. משום כך, נהגו ישראל קדושים לקום בחצות הלילה, ולשתף עצמם עם צער השכינה, לעורר רחמי שמים ולבקש על בניו המקדש, ובזכותם עתידים ישראל להיגאל.

מעתה, מאחר וגלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא כי עתידים בניו לקום בחצות הלילה למען כבוד שכינתו, גמל להם כרוב אהבתו במידה כנגד מידה, למרות שעוד לא עשו דבר, וכאשר ראה את גודל צרתם והקטרוג השרוי עליהם, הסתכל במעשיהם הטובים הראויים להיעשות בעתיד, ונתגלה גם הוא עליהם בחצות הלילה להצילם.

קביעת חצות הלילה כזמן קימה לדורות

על פי זה, יש לפרש את לשונו של משה רבינו עליו השלום, שבשעה שהתרה בפרעה לשלח את ישראל, והזהירו שאם לא יעשה כן ימותו כל הבכורות בחצות הלילה, אמר כאן: 'בחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים' - באות כ"ף, ולא אמר באות ב"ת - 'בחצות הלילה', ואילו בשעה שירד הקדוש ברוך הוא בפרעל, כן נכתב (להלן יב, כט) באות ב"ת, 'ויהי בחצי הלילה', ולא 'כחצי הלילה'. ולפי האמור יובן מאוד, שרצה משה רבינו עליו השלום לדמות את חצות הלילה שבמצרים, לחצות של העתיד לבוא, ואמר כי 'בחצות הלילה' - כמו חצות הלילה שבו יקומו ישראל בעתיד, ובזכות השתתפותם עם השכינה והכבוד שירחשו כלפיה, כך יצא ה' עתה 'בחצות', ויכה כל בכור בארץ מצרים. כי יהיו ישראל ראויים לניסי ה' עימם במידה כנגד מידה, בזכות שיקומו לעבודתו יתברך.

רמזי תיקון השכינה בקידוש החודש

החדש הזה לכם ראש חדשים (יב, ב)
 בפרשה זו נצטוו ישראל על מצות קידוש החודש. גדול מאוד כוחם של ישראל במצוה זו, שכן עד עתה היו המועדות מסורים בידו של הקדוש ברוך הוא, ומכאן ואילך, כל העולמות משועבדים לקביעתם של ישראל בבית דין, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ילקוט שמעוני רמז קפו, והובא ברש"י בראשית א, א): אמר רבי יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל.

האם אכן קידוש החודש היא המצוה הראשונה? רבינו זיע"א שואל על כך (פיתוחי חותם, בא), שלכאורה הדבר אינו מדויק, שהרי כבר קודם לכן באו בתורה כמה מצוות, כגון מצות פרייה ורבייה שנאמרה לאדם הראשון, מצות מילה שנצטוו בה אברהם אבינו עליו השלום, ואיסור אכילת גיד הנשה, שנהג מזמן יעקב אבינו, אם כן אין זו המצוה הראשונה?

ראש ותכלית העבודה - תיקון השכינה

לכן נראה לפרש שאין המאמר כפשוטו. כי הנה ראשי התיבות 'לכם ראש חדשים' יוצרות את התיבה 'רחל', שהיא שמה של כנסת ישראל - היא שכינת עונו. כך מבואר בזהר הקדוש (ח"ב דכ"ט ע"ב), ונדרש כן על הפסוק (ירמיה לא, יד) 'קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה', שזו היא השכינה הקדושה, המשמיעה קולה ברמה בנהי ובכיה בירושלים של מעלה, על בני ישראל בניה שהלכו בגלות.

עוד נרמזת השכינה הקדושה בפסוק כאן בסופי התיבות 'הזה לכם ראש חדשים', שאותיותיהן (המש"מ) עולות בגימטריא 'שכינה' (385).

הרי כאן שני רמזים בפסוק, וענינם אחד, לומר לכל אחד מבני ישראל, שבראש כל שאיפותיו ומגמתו על תכליתו ישים את השכינה הקדושה, ויזהר בכל מאודו לקדשה ולרוממה, ולא יפגום בה חלילה בשום אופן שהוא.

קידוש החודש - ראשונה מצד ענינה

על כך רמז רבי יצחק ואמר, כי מצוה זו היא המצוה הראשונה שנצטוו בה ישראל, כלומר - ראשונה מצד החשיבות והצורך לקיימה, מכיון שהיא הבסיס והשורש לקיום כל המצוות כולן, שיעשה אדם את כל המצוות כדי לתקן את שכינת עונו ותפארתו. ומפני כך תקנו חכמים לומר קודם קיום כל מצוה את הנוסח: 'לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה'.

הלבנה רומזת לשכינה

והנה, ידוע שהשכינה נקראת 'לבנה', והירח רומז לה, ומצות 'קידוש החודש' רומזת גם היא לענין תיקון השכינה. כך פירש רבינו הא"ר זיע"א (ספר הליקוטים) פרשת וזאת הברכה) את שמותיה השונים של הלבנה: בתחילת החודש היא עולה לאיטה ונקראת בשם 'סהר', לאחר מכן כשנראית יותר אך עדיין היא פגומה נקראת 'רח', וכאשר באמצע החודש היא נראית במלואה בשיא תפארתה, נקראת בשם 'לבנה'. זהו סוד מצות קידוש לבנה, כי ידוע מכתבי רבינו הא"ר זיע"א במקום אחר (פרי עץ חיים) שער ראש חודש ג), שבכל ראש חודש מתמלאת השכינה בכל ספירותיה ומעלותיה.

בקידוש החודש נעשה התיקון השלם

רמזים נוספים לענין זה, יש למצוא בתיבת 'החדש', שסופי התיבות של מילוי תיבה זו - ה"ה ח"ת דל"ת ש"ן, אותיות 'תתנה' - עולים עם הכולל בגימטריא כחשבון השמות הקדושים 'אל ל אר"י' במילוי כזה: אל"ף למ"ד אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד (856), ואלו שני השמות הרומזים לשכינה הנמצאת במצבה השלם והמתוקן, כפי שפירש רבינו הא"ר זיע"א (שער הכוונות ענין שחרית של שבת).

הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א - משגיח ישיבת מיר: נער הייתי וגם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם, אדם שמוותר ומשקיע את כוחותיו בלימוד התורה לא רק שהוא מרוויח בעולם הבא אלא גם בזה העולם יהיו לו רק רווחים, לא תמיד רואים את זה מיד אבל יגיע זמן שהוא יראה כמה טוב יש לו, הוא ירוויח תבין ותקליין מעל למצופה.

ארכיון 'עוז והדר'

השכר הרב מקיום מצוות האמונה

בפרשיות של יציאת מצרים שאנו קוראים כעת אנו לומדים את היסודות של כל יהודי, אמונה בהשם יתברך, אמונה שהקב"ה ברא את העולם, מחייה ומהווה את העולם. יהודי שיש לו אמונה יש לו הכל, ומי שאין לו אמונה אין לו כלום, הזכרנו בעבר את דברי הביאור הלכה בתחילת או"ח ז"ל, שש מצוות חיובן תמיד לא יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו וכל זמן, וכל רגע שיחשוב בהן קיים מ"ע ואין קץ למתן שכר המצוות, ואלו הם, א, להאמין שיש אלו' אחד בעולם שהמציא כל הנמצאות ומחפצו ורצונו הוא כל מה שהוא עכשיו ושהיה ושהיה לעדי עד ושהוא הוציאנו ממצרים ונתן לנו התורה וזהו מצוות עשה וכו'.

אחרי שאדם מגיע למצב שהוא חי באמונה אין לשער כמה שכר הוא יקבל, על כל רגע שאדם חי עם אמונה אין קץ למתן שכרו, כולנו מאמינים בני מאמינים אבל אפשר לחיות אמונה, ואפשר להיות יבש, אחד שעושה ברכה וחושב קודם למי הוא מברך זה אחרת לגמרי, הגם שהברכה היא מדרבנן אבל המחשבה שהקב"ה נותן לך את הפרי או את הלחם היא מחשבה של אמונה וזה מצווה דאורייתא.

גם כשאדם קם בבוקר ואומר מודה אני הגם שזה לא דאורייתא ולא דרבנן אבל זה אמונה שהקב"ה החזיר את הנשמה, וכך מיד כשקם מקיים מצוות אמונה. ולמעשה מי שחי באמונה בה"ת כל הנהגת החיים שלו היא הנהגה בדרך טובה, רק כך שייך לעבוד על המידות, ורק כך שייך ללמוד תורה, וכדברי הרמב"ן (בסוף פרשתנו) שאין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שנאמין וכו'. אם חיים עם אמונה אין שום פחד שיפסיד משהו מקיום המצוות או ירוויח משהו מעשיית עבירה ח"ו, כי בידוע שמצווה לא מפסידים ומעבירה לא מרוויחים, אין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ה', ההתחכמות לא תועיל כלום נגד ה', ומצד שני התמימות היא מידה טובה ומועילה הרבה, תמים תהיה עם ה' אלויקך.

במדרש רבה (שמות כג), מובא מה שהיה עם בת פרעה שיצאה אל היאור ומשם אנחנו גם יכולים ללמוד את הנהגה שהקב"ה נוהג עם מי שמתהלך בתמימות ועושה את מה שהוא יכול לעשות. וז"ל המדרש, לרחוץ על היאור - לרחוץ מגולולי בית אביה, ונערותיה הולכת - אמר רבי יוחנן אין הליכה האמורה כאן אלא לשון מיתה, וכו' אמרו לה גברתנו מנהגו של עולם מלך גזור גזירה וכל העולם אינן מקיימין אותה ובני ובני ביתו מקיימין אותה, ואת עוברת על מצות אביך, מיד בא גבריאל וחסבן בקרקע. ותשלח את אמתה ותיקחה - רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר ידה וחד אמר שפחתה, אמתה, דאשתרבוני אשתרבוני.

כשאדם מתנהג בתמימות ועושה את מה שהוא יכול, הוא מקבל סייעתא דשמיא, רצתה להציל את משה ולא הצליחה ואז התפללה ואמרה רבש"ע אני עושה את המקסימום אני הולכת ליאור יותר אני לא יכולה ואז השתרבבה ידה, אם כי היום בזמנינו א"א לחכות עד שהיד תשתרבה אבל זה מלמד לכל הדורות שאדם שעושה את המקסימום הקב"ה נותן לו מעל ומעבר.

לכל אחד יש את הניסיונות והקשיים שלו, בכל גיל ובכל מצב יש ניסיונות שונים, אדם יושב ולומד ולפעמים הוא יכול לחשוב, טוב ב"ה אני יושב ולומד אבל אולי אם הייתי עושה כך וכך, פעולה כזאת או אחרת הייתי יכול לחיות ברווחות יותר, ונכון שאם ישנה אפשרות בלי להפריע מהלימוד צריך לשאול רב מה לעשות אבל תדע לך, אם אתה יושב ולומד לא תפסיד שום דבר.

נער הייתי וגם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם, אדם שמוותר ומשקיע את כוחותיו בלימוד התורה לא רק שהוא מרוויח בעולם הבא אלא גם בזה העולם יהיו לו רק רווחים, לא תמיד רואים את זה מיד אבל יגיע זמן שהוא יראה כמה טוב יש לו, הוא ירוויח תבין ותקליין מעל למצופה.

(הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א - להשיב נפש)

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: עם ה', בימים אלו של ימי השובבי"ם, כל אחד ואחד, ללא יוצא מן הכלל, מקבל מכתב עוז חביון, מאביו שבשמים, הכותב לו 'קירי, אהובי, לאן שלא הגעת, היכן שאתה נמצא, אני רוצה לפגוש אותך ולשוחח עמך, כי בכל מצב שנמצא איש ישראל, רוצה השי' ת' שישב אליו, ומיד יקבלו. רק עלינו להשכיל לעזוב את 'המחנה' ולשוב אליו, ואז יעלה אותנו מעלה מעלה.

ארכיון 'עוז והדר'

בימי השובבי"ם הקב"ה קורא לכל אחד בכל מצב שנמצא - לשוב אליו

נביא מעשה שלקח עצום בציודו, לפני כשנתיים, החל אחד הבחורים בישיבה גדולה מפורסמת בארה"ב להתנהג ל"ע בדרך שאינה הולמת כלל להנהגה וצורה של בן תורה, ומשהוסיף להחמיץ ולהתדרדר עד שהחל לקלקל אחרים מבני הישיבה, התכנסו רבני הישיבה לאסיפה דחופה, ובסופה הוחלט בצער, כי אין מנוס אלא להרחיקו מהישיבה עולמית.

בתקופה האחרונה פגש ראש הישיבה באקראי את הבחור, ולפליאתו הוא רואה לפניו בן תורה אמיתי וירא שמים, לבוש כבן תורה, מלא חן, ואצילות של בן עליה נסוכה על פניו. משפתח עמו בשיחה, שח הבחור, רצוני לספר לראש הישיבה, כי כל סיבת עלייתי בתורה ויר"ש, היא אך ורק בזכות ר"מ (מגיד שיעור) פלוני בישיבה, שבמשך כל השנתיים האחרונות מאז הושלכתי מבין כתליה, נהג להתקשר אלי מספר פעמים בכל שבוע, הדבר חימם מאד את ליבי, ונתן לי הרגשת חשיבות ושייכות לעולמה של תורה, ואף הביא אותי עם הזמן 'לתפוס את עצמי', לעשות חשבון נפש אמיתי מהו עיקר ומהו טפל בעולם הזה, עד שבתחילת ה'זמן' זכיתי להתקבל כתלמיד מן המניין בהיכלה של ישיבת לייקוואד המעטייה.

ראש הישיבה התפעל מאד ממסירותו של אותו מגיד שיעור בישיבתו, התקשר אליו על אתר וסיפר לו בהתרגשות כי יש שכר לעמלו ומאמציו הנעלים נשאו פרי מבורך להשיב נשמה טהורה לחיק אביה שבשמים. נענה לו ה'מגיד שיעור' בפליאה עצומה, ידע נא כבוד ראש הישיבה, כי הן אמת שאני מתקשר אליו מס' פעמים בשבוע במשך כשנתיים, אבל מעולם הוא לא ענה לי... אפילו פעם אחת הוא לא השיב לשיחת הטלפון... והנה התברר, שהדברים פעלו את פעולתם, הבחור ראה ידע והבין בכל פעם שהמגיד'ש התקשר, מה רצונו ולמה כוונתו וזה חימם את לבו ופעל את כל הכוונה הנרצית. וכל שיחה גם אם לא (נראה ש)נענתה, פעלה היטב את פעולתה, והביאה לתוצאה הרצויה באופן הטוב והמועיל ביותר.

והנה מלבד הלימוד הפשוט שיש ללמוד ממעשה זה, עד כמה יש השפעה לכל 'קירוב' ונתינת הרגשה טובה של עידוד וחיזוק שהיא מצלת נפשות ממש... הרי נלמד מכאן לעניין התפילה, שהדבר מצוי שהאדם מתפלל פעמים הרבה ומרגיש שלא נענה, ממש 'שיחה שלא נענתה'... והלב כואב ודואב, הרי דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים עד כמה הקב"ה שומע תפילת כל פה, מדוע גרע חלקי, מדוע אין תפילתי מתקבלת... אך האמת היא שאין לך תפילה שאינה נשמעת במרומים ואינה מתקבלת... וכמו במעשה הנ"ל ששנתיים ימים התקשר המגיד'ש אל הבחור ולא נענה אך בסופו של דבר התברר כי כל 'שיחה' השפיעה הרבה עד התוצאה הנפלאה מבינת אנוש, כך, כל 'שיחה' וכל תפילה 'משפיעה' ופועלת הרבה...

עוד מסופר, בימים ששימש הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל כר"מ בישיבת פוניבז', היה בין הבחורים תלמיד אחד שפרק מעל עצמו עול תורה ומצוות רח"ל והלך להתגייס לצבא, למותר לציין, שמעשיו אלו גרמו להתרחקותו וכולם ניתקו עמו קשר ולא דיברו

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: הסובל ממחלת עור איומה ונראה זו ובמסירות נפש עילאית שומר על גדרי הקדושה והטהרה שקיבל על עצמו שלא לגרד את גופו, אינו אדם אלא מלאך. הוא זה שאמר עליו הרבי מבעלזא: מעולם לא ראיתי בחור קדוש וטהור כמותו.

את נביעת המוחין שלו ששפיעו דברי תורה לרוב. גם בזו הפעם התארכו הדברים מאוד. האדמו"ר האמצעי ישב עם החסידים והשפיע להם שפע רב מעומק תורת החסידות, מים חיים ממעינים הנובע של רבותינו הקדושים הבעל שם טוב והאדמו"ר הזקן. במשך שעות ארוכות דרש הרבי וציבור הנוכחים ששה את הדברים הנפלאים בצמא רב.

במשך כל אותו זמן הייתה בעלת הבית, אשתו של רבי ישעיה, יושבת וממתנת במטבח, מחכה לסוף התועודות הרבי עם חסידיו, מצפה שהרבי ייכנס לחדרו והיא תוכל להגיש את סעודת הערב עליה טרחה זמן רב. השעות חלפו, ובעלת הבית, שכבר לא הייתה צעירה לימים, הרגישה כי שמורות עיניה נעצמות ואין היא יכולה עוד, פרשה לשנת הלילה, מתוך כוונה שהמשמש בקודש של הרבי הוא כבר גיש את האוכל כראוי.

אחד מפמליית הרבי היה הרב החסיד המפורסם רבי יעקב בכרך, שהיה מכונה בשם "יעקיל קאדניר", על שם עיירת הולדתו 'קידאן'. רבי יעקב היה תלמיד ישיבת וולוז'ין, וכשנמשכה נפשו אל תורת החסידות, היה מחסידי המובהקים של האדמו"ר האמצעי ואף הצטרף אליו במסעו לעיירת קריסלבה.

בבוקר השכם קם רבי יעקב משנתו הקצרה כדי להתכונן כראוי לעבודת תפילת שחרית. כדרכם של חסידים הראשונים היה מהלך הלוך ושוב בפרוזדור הבית כשהוא מעשן את מקטרתו (-'לולקא ציבען'). וראשו תפוס במחשבות על דברי החסידות שנשמעו אמש מפי הרבי.

תחילה נטה רבי יעקב להתעלם מהקולות ששמע, אולם מרגע לרגע הם התגברו יותר ויותר. הייתה זו בעלת הבית, אשתו של רבי ישעיה, שהייתה בוכה ומייללת בקולי קולות, באין הפוגות. עוצמת הבכיות הייתה כאילו אירע זה עתה אסון גדול או שמה בשורה נוראה הגיעה לידיעתה. רבי יעקב הרגיש חובה בנפשו לעזור והוא פנה אל בעלת הבית לשאול אותה: מה אירע שהיא בוכה עד כדי כך.

רק לאחר שידולים רבים הסכימה אשתו של רבי ישעיה לספר את אשר על ליבה: איך לא אבכה ואזעק על הרעה האיומה שהגיעה בגללי לרבינו הקדוש. הנה זיכה אותי השי"ת שהרבי יבוא לשכון כבוד בצל קורתנו, ועתה נעשתה הרעה הגדולה לאלוקים כי בשלי נכשל הרבי באכילת נבילות וטריפות רחמנא ליצלן.

לא הצליח רבי יעקב להבין את כוונת בעלת הבית, מה עניין נבילות וטריפות לכאן, עד שהיא נענתה והסבירה: הלא תדע כי נוהגת אני לבשל מיני תבשילים לכל דורש ומבקש, ומבישולים אלו אני מוצאת את פרנסתי. דרכם של הגויים המבקשים שאבשל להם היא שהם מביאים איתם את העופות בתוך קדירות משלהם, ואני זו שמתבלת אותם ונותנת בהם טעם לשבח בבישול ארון, וכשהקדירה מוכנה - הם באים ולוקחים אותה. כך מעדיפים הגויים שאטפל בעופות שהם מביאים ואכין אותם לאכילה, מאחר ואין הם זקוקים לעופות שנשחטו כדת וכדין, הומלחו והוכשרו, שמחירים יקר יותר כמובן.

גם הלילה העמדתי קדירה רבתית עבור אחד משרי המלוכה שהגיע למלון אורחים סמוך ונפשו חשקה במאכלים מבושלים כהוגן. הכנתי עבורו סיר מלא בעופות של טריפה, העמדתי אותה על כירה מיוחדת העשויה בשביל הגויים, כדי שיוכל לבוא בבוקרו של יום ולקחת את הסיר עימו.

ואילו בצד השני של המטבח, מצויה הכירה שבה אני מבשלת עבור משפחתי ועבור אורחי היהודים. שם כמובן הכל כשר ביתרון ההידור, ועל כירה זו העמדתי קדירה

לא יאונה לצדיק כל און

בעיירה קריסלבה, זו הסמוכה לעיר דווינסק הידועה, התקיימה קהילה יהודית קטנה שבמרכזה קבוצה חשובה של יראים ושלמים הנמנים על קהילות החסידים. היו זמנים שגם רבני העיירה היו חסידים מובהקים. אחד מאותם חסידים ואנשי מעשה שהתגוררו בקריסלבה היה החסיד המפורסם רבי ישעיה קריסלאווער, שהיה מגדולי חסידיו ומקושריו של האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש, רבי דוב בער שניאורסון זיע"א, בנו של האדמו"ר הזקן בעל התניא והשולחן ערוך זיע"א.

נקל לשער את אכזבתו של רבי ישעיה, החסיד המובהק, כשנדע לו שרבו הגדול האדמו"ר האמצעי הגיע לעירו קריסלבה, ואף בחר להתאכסן בביתו, ואילו הוא עצמו לא היה שם. כמי שיסודות החסידות היו נהירים לו, ידע רבי ישעיה כי הכל הוא בהשגחה פרטית ומכוונת, וכי משמי מרומים סובבו שבאותם הימים הוא לא יהיה בעירו עקב אילוצים שונים, וכך לא היה יכול להשתתף באירוחו של רבו ובקבלת פניו, אולם אכזבתו מההפסד הרוחני הייתה רבה.

משעמדו על פתח הבית ואשתו של רבי ישעיה ראתה את האורחים החשובים שהגיעו אל מעונם, היא פתחה את הדלתות לרווחה, הזמינה את האדמו"ר האמצעי ופמלייתו המצומצמת להיכנס פנימה, והודיעה להם כי הבית כולו נתון לאירוחם המלא על הצד היותר טוב.

במהירות רבה פנתה בעלת הבית והתקינה חדרים נאים עבור האדמו"ר האמצעי ומלווייו. את הסלון הגדול והמרווח פינתה מחפצים מיותרים, והכשירה אותו לשמש כבית הכנסת וכבית המדרש, כאלם שבו ייערכו התפילות וההתוועדות, ואף הסיפה חדר צדדי שבו יוכל הרבי לקבל את קהל החסידים ל'יחידות', לבקשת עצה ולקבלת ברכה בכל מעשי ידיהם.

היא גם מיהרה להודיע לגבאי כי תיכף ומיד תכין ארוחה משובחת לכבודו של האדמו"ר האמצעי ומלווייו. אשת חיל הייתה אשתו של רבי ישעיה וכוחה רב מאוד במלאכות הבישול והאפייה. מנהלת הייתה כמין 'קייטרינג' קטן שבו נתנה שירותי הסעדה לכל דורש. לא רק יהודים היו הנהנים ממאכליה הטובים, אלא גם כאלו שאינם בני ברית. השם הטוב למאכלים היהודיים שיצאו ממטבחיה יצא לתפארת גם בעיירות הסמוכות, ובעלי יכולת מבין העשירים הגויים היו מזמינים אצלה ממאכליה המשובחים.

אדהכי והכי פשטה השמועה בעיירה כי צדיק בא לעיר, ומכל קצוות העיירה נהרו החסידים לקבל ברכת שלום מהרבי.

דרכו של אדמו"ר האמצעי הייתה בבחינת 'רחובות הנהר', דברי תורתו ומאמרי דברי אלוקים חיים היו באופן של הרחבת הביאור ואריכות ההסבר. אמירת דברי החסידות של האדמו"ר האמצעי הייתה שלא בדרך הטבע, כיון שהיה מרבה באמירתם ובכל פעם היה המאמר יכול להימשך כמה וכמה שעות, והיו מקרים שהשומעים מוחם היה קטן מלהכיל את רוב השפע, ואילו הרבי לא התעייף כלל.

גם בהיותו בקריסלבה, מיד כשבאו החסידים אל בית האכסניה במעונו של רבי ישעיה, יצא הרבי אל הסלון המרווח והחל באמירת דא"ח. על אף שבשעת אמירת דברי תורתו היה שורר שקט מוחלט, מכל מקום מפעם לפעם היה רגיל הרבי 'להשקט' כביכול את הציבור, בקריאות חוזרות ונשנות: הו, הו. והיה נכדו האדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש זיע"א מסביר שהיה זה כדי להשקט

עמו מטוב ועד רע, והגם שבתחילה נהנה מסביבתו החדשה, אולם במשך הזמן הרגיש שלא משם תבוא ישועתו, ואין בין מפקדי הצבא כאלו שבאמת מחפשים טובתו, והתחיל להתחרט על שזלזל ובגד בכל היקר לו, אולם את הנעשה אין להשיב, וידע שאין מי שירצה כעת לקבלו. יום אחד הודיעו לו שהגיע עבורו אגרת מאחד מידידיו, שמח הלה כמוצא שלל רב שלא נעזב לגמרי ויש עוד מאן דהו בעולם הזוכר ממנו, והתפלא מאד מי האיש אשר ישלח לו מכתב, ברגשי ששון קיבל את המכתב וראה שהשולח חתם על המעטפה מבחוץ את שמו 'שמואל', ויהי כראותו כי כן גברה פליאתו שבעתים, כי מעולם לא היה חבר וידיד אשר שמו 'שמואל' וכאשר פתח את המעטפה מצא כתוב בתוכו דברים קצרים ככהאי לישנא 'יקירי אהובי, לאן שלא הגעת, איפה שאתה נמצא, ברצוני לפגוש אותך ולשוחח אתך, ידיך שמואל רוזובסקי', הבחור התרגש מאד מן המכתב, ומיד החליט לצאת לדרכו ולפגוש את הגר"ש רוזובסקי, ואף שהיו כמה גדרים ושערים שהקיפו את כל שטח הצבא הצליח בחור זה לדלג עליהם ולהגיע אל ביתו ושוחח עמו שעות ארוכות, ולא עברו ימים רבים עד אשר עזב את כל הסחי ומאוס וחזר למקור מחצבתו.

עם ה', בימים אלו של ימי השובבים"ם, כל אחד ואחד, ללא יוצא מן הכלל, מקבל מכתב עוז חביון, מאביו שבשמים, הכותב לו 'יקירי, אהובי, לאן שלא הגעת, היכן שאתה נמצא, אני רוצה לפגוש אותך ולשוחח עמך', כי בכל מצב שנמצא איש ישראל, רוצה השי"ת שישב אליו, ומיד יקבלו. רק עלינו להשכיל לעזוב את 'המחנה' ולשוב אליו, ואז יעלה אותנו מעלה מעלה.

(הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א - גל' באר הפרשה)

גדולה עם עופות עבור הרבי.

לתדהמתי, היום בבוקר התברר לי כי המשמש של הרבי טעה בין הסירים והחליף ביניהם. במקום לקחת את הסיר שהכנתי עבור הרבי ולהגיש מתוכו את האוכל, הוא לקח את הסיר של השר הגוי, ואילו הסיר של הרבי נותר עומד על מקומו, ויד לא נגעה בו. אללי לי, חזרה בעלת הבית ויבבה בקול, שחטא בא על ידי והכשלתי את הרבי במאכלות אסורות, ואנה אני באה.

כשמוע רבי יעקב את הדברים הללו, עמד משתומם ונפחד על המכשלה הגדולה אשר אירע. הוא החל לרעוד בכל גופו וארכובותיו נקשו זו בזו. רבי יעקב החליט שעליו לברר אצל המשמש בקודש מה אכן היה שם וכיצד אירעה הטעות שבשלה החליף בין הקדירות ולקח את הקדירה שהיו בה נבילות וטריפות.

כבר בהגיע רבי יעקב אל המשמש בקודש והוא מבוהל ונרעש עד מאוד, נבהל המשמש כנגדו וישאלהו: מדוע פניך רעות היום?! בקושי רב הצליח רבי יעקב לספר למשמש את כל אשר שמע מפייה של בעלת הבית, אלא שלהפתעתו הרבה, לא זו בלבד שהמשמש בקודש כלל לא נבהל אלא שגם חיך רחב עלה על שפתיו והוא פתח ואמר: שוטה שבעולם, וכי אין אתה יודע ומכיר את מעלת וקדושת רבינו אשר עליו נאמר כי לא יאונה לצדיק כל און וכיצד יעלה בדעתך שרבינו ישל בעוון נורא שכזה?!

לא הבין רבי יעקב את כוונתו עד שהמשמש בקודש נטל אותו בידו והוליכו אל החדר שבו ישב הרבי אמש כדי לסעוד את סעודת הערב, והנה הוא מראה לו שהקדירה מלאה עד תומה ולא נחסר מהתבשיל אפילו טיפה אחת.

תהה רבי יעקב ואמר: האמנם לא טעם הרבי מהתבשיל אפילו מעט?! נענה המשמש בקודש וסיפר: תאמין לי שאני מספר לך גופא דעובדא היכי הוה, ומעשה שהיה כך היה: כשרבינו סיים את ההתוועדות ועלה לחדרו, פניתי אל המטבח, נטלתי משם את הקדירה והעליתי אותה לחדרו. שם ערכתי את השולחן בלחם ומלח. הרבי נטל את ידיו וברך ברכת 'המוציא' על ככר לחם שהוכן לו.

מזגתי מרק מתוך הקדירה והגשתי את הצלחת לפניו. הרבי נטל את הכף, בחש במרק ואף העלה מעט ממנה, אולם לאחר שהתבונן בה שתי פעמים, נענה ואמר: אין רצוני לאכול את המרק. לא פציתי פה והבאתי לפניו את הבשר מתוך הקדירה. אף עלילה התבונן הרבי ואמר: אין רצוני לאכול את הבשר.

היות והופקד עלי לשמור על בריאותו של רבינו, המשך המשמש בקודש ותיאר בפני רבי יעקב את סדר המאורעות, הוריתי היתר לעצמי ושאלתי: הרי הרבי לא אכל היום מאומה, ולא באו

לפיו כי אם שתי כוסות תה. מדוע לא יאכל הרבי מתבשילים אלו שהכינה נוות ביתו של מארחנו רבי ישעיה.

חיך הרבי ואמר: לא זו בלבד שאין ברצוני לאכול מזה, אלא אף אתה לא תאכל מקדירה זו, לא מהמרק ולא מהבשר. כיוון ששמעתי את דבריו המפורשים של הרבי, נטלתי את הצלחת ושפכתי אותה חזרה אל הקדירה, והנה היא עומדת לפניך מלאה ושלמה כפי שהייתה.

שמח וטוב לב חזר רבי יעקב אל בעלת הבית ופייס אותה בדברים: תנוח דעתך כי רבינו הקדוש ביראת חטאו המופלגה ניצל, ואף הציל את המשמש בקודש יחד עמו מלאכול אפילו טיפה מתוך הקדירה האסורה. הנה היא עומדת שלמה ומלאה, מוכנה ומזומנת למוסרה לשר הגוי שהזמין אותה.

כשנודע הדבר במקהלות החסידים, הרהיבו עוז כמה מגדולי החסידים ופנו אל האדמו"ר

תחילה נטה רבי יעקב להתעלם מהקולות ששמע, אולם מרגע לרגע הם התגברו יותר ויותר. הייתה זו בעלת הבית, אשתו של רבי ישעיה, שהייתה בוכה ומייללת בקולי קולות, באין הפוגות. רבי יעקב הרגיש חובה בנפשו לעזור והוא פנה אל בעלת הבית לשאול אותה: מה אירע שהיא בוכה עד כדי כך.

האמצעי בשאלה: ילמדנו רבינו, מהיכן היה ידוע לו שקדירת התבשיל היא טריפה, וכיצד על ידי ההסתכלות בכף החליט רבינו להתנזר מהמאכל? האדמו"ר האמצעי שהיה ענוותן כהלל ומצניע לכת להסתיר את כוחו הגדול ולהלביש את המופתים שעשה בלבוש טבעי, נענה ואמר: "כמדומה לי שאתם סוברים שזהו מופת השגת הרוחניות, אך לא כן הוא הענין, כי המחשבות הנופלות לאדם פתאום לא באות לחינם, והנה בעת שלקחתי את הכף בידי נפל במחשבותיי דין מענייני הלכות טריפות, ולכן לא רציתי לאכול מזה".

את הסיפור הזה העלה רבי יעקב קאדנר על הכתב בספרו 'סיפורים נוראים', והוא מסיים במילים הבאות: "המשכיל יבין שאף אם כדבריו כן הוא, דבר גדול הוא יותר מאם שהיה בעצמו מבין שהוא טריפה, כי נראה איך שכבוד קדושתו חשוב וחביב למעלה. אבל באמת כאשר הכרנו קדושתו דבר נקל הוא אצל רום מעלתו להבין שזהו טריפה, ועוד אם לא הבין כי אם מצד

המחשבה מה לו להסתכל שתי פעמים בהכף. וגם אם האמת שהבין רק מצד ההסתכלות ולא מצד המחשבה שנפלה כמו שאמר, גם זהו דבר שאי אפשר להעלות על הדעת שכבוד קדושתו יוציא מפיו הקדוש דבר שאינו כן. אך יובן שבאמת היו שני הדברים: היינו מצד שנפל במחשבתו הדין מטרפות נזכר להסתכל, ומצד שהיה אהוב ונחמד למעלה חסו על קדושתו הטהורה והפילו במחשבתו את הדין בהלכות טריפות כדי שיזכור להסתכל בהכף."

על הפסוק (שמות יב יז): 'וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַמִּצְוֹת כִּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם', כתב הגאון החיד"א זצ"ל בספרו 'דבש לפי' (מע' ח אות יח): הנזוהר בפסח מחמץ בכל שהוא - מובטח לו שלא יחטא כל השנה, כן כתבו גורי האר"י זצ"ל. וזה רמז 'ושמרתם את המצות' וקרי 'ושמרתם את המצות' כמו שאמרו ז"ל. ורמז שאם שמרתם את המצות שמירה מעליא, כהלכות הפסח, אז תהיו בטוחים 'ושמרתם את המצות' לבלתי תחטאו.

וכיוצא בזה, על הפסוק (שמות יג י): 'וְשִׁמְרֶתְךָ אֶת הַחֻקִּים הַזֵּאת לְמוֹעֵדָה מִיָּמִים יְמִימָה', כתב הרה"ק הפנים יפות זיע"א: רמז בזה מה שכתב האר"י ז"ל, שהנשמר מחמץ בפסח יועיל לנפשו כל השנה להשמר מחטא, הרי שגדולה מצוה זו שהרי אמרו חז"ל (סוטה כא.) מצוה בעידנא דעסיק ביה מציל מן החטא, והמצוה הזאת היא מאירה עיני הנשמה להשמר מן החטא כל השנה, וזהו שאמר 'שמרת' שהוא לשון קיום, שהמצוה הזאת מתקיימת באדם מימים ימימה כדפירש רש"י משנה לשנה.

וידועה קושיית העולם על דברי רבותינו בעל התוספות אשר קבעו במה שאמרו (גיטין ז.) שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, שאין זה 'אלא גבי מידי דאכילה דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור', ולכאורה, כיון דעל כל פנים במידי דאכילה מובטחים הצדיקים שלא יכשלו, הרי שבוודאי לא יכשלו במשהו חמץ בפסח, ואם כן, לפי הבטחת האריז"ל דכל הנזוהר במשהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה, נמצא שלמעשה בכל דבר חטא אין תקלה באה לצדיקים, ומדוע כתבו התוספות שאין זה אלא במידי דאכילה.

אמנם בשו"ת תירוש ויצהר (סי' לט) שכתב לתרץ בשם האחרונים שגם כוונת האריז"ל שהנזוהר ממשו חמץ אינו חוטא, היינו שאינו חוטא במאכלות אסורות דווקא, וכאותו הטעם שכתבו בעלי התוספות שהוא גנאי לצדיק שיאכל דבר איסור.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

השבוע במדור:

סכמו ששבת שבע ברכות ישלמו חצי חצי, ולבסוף נודע שמשפחת החתן פי שמונה ממשפחת הכלה | האם מותר לעשות סעודה חלבית בשבע ברכות, בר מצוה וברית? | הדלקת נרות שבת כשמוסופקים היכן יאכלו או יישנו | מנהג הנשים ששמות ידיהן על עיניהן מיד אחרי הדה"נ ואינן נהנות מאור הנרות

סכמו ששבת שבע ברכות ישלמו חצי חצי, ולבסוף נודע שמשפחת החתן פי שמונה ממשפחת הכלה

שאלה: ראובן ושמעון השתדכו ביניהם וסיכמו שלא יערכו שבת אופרוף יחד, ובשבת שבע ברכות יתחלקו חצי חצי בהוצאות השבת. עוד סיכמו, שלשבת לא יוזמנו רק הקרובים ממדרגה ראשונה, דהיינו אחים ואחיות של החתן והכלה, והדודים, דהיינו אחים ואחיות של הורי החתן והכלה יוזמנו ללא ילדיהם.

כשבאו לעשות חשבון כמה מנות יש להזמין לשבת, גילו שבעוד שלצד הכלה יש רק עשרה מוזמנים, לצד החתן, יש קרוב לשמונים מוזמנים, דהיינו פי שמונה, והיות ועלות מנה של שבת כזאת, היא 200 שקל, נמצא שצד הכלה צריך לממן מכיסם 35 מנות של צד החתן, שהוא 7000 שקל.

אבי הכלה טוען: אני בקושי גומר את החודש, ובשביל הוצאות החתונה לקחתי הלוואות מגמחי"ם ואנשים שונים, כדי לעמוד בהוצאות, ולא נראה לי שאני צריך קעת לקחת עוד שני גמחי"ם, כדי לממן את משפחת צד החתן, אם זה היה פער קטן ניחא, אבל פער גדול כזה, והפרש מחיר כזה נראה לי שזה לא הוגן שאני ישלם, ונראה לי שההוגן ביותר, שכל אחד ישלם את המנות של משפחתו.

מאידך טוען אבי החתן: סכמנו על חצי חצי, וזה היה ברור שלנו יש ברוך השם משפחה גדולה יותר, וכיון שסיכמנו שכל ההוצאות יהיו חצי חצי, גם זה כלול בתוכו. הצדק עם מי?

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א רבה של שכונת רמת אלחנן בני ברק

ארכיון 'עוז והדר'

סעודה חלבית בשבע ברכות, ברכות, בר מצוה וברית

שאלה:

האם מותר לערוך סעודה חלבית לשבע ברכות, בר מצוה וסעודת ברית.

תשובה:

ברבים נוהגים לערוך סעודה חלבית, אך נכון יותר לאכול סעודה שיש בה בשר, ולכלל הפחות עוף או דגים, ונכון אף לשתות יין בסעודה.

מקור הדין:

במג"א (סי' רמט ס"ק ו) כתב בשם מהר"ש שאין סעודת מצווה אלא בבשר, ועי' במחצית השקל שם. וכוונת המג"א לבשר בהמה (עי' פסחים קט.). אבל גם בבשר עוף יש קצת שמחה, עי' חגיגה ח. וחוו"י סי' קעח.

וכתב בספר זוכר הברית (סי' כה) 'ומה שנהגו מקרוב לעשות סעודה ממאכלי חלב סומכים על הרי"ף והרא"ש בפסחים (דף קט), שפוסקים שאחר החורבן אין שמחה בבשר כלל רק ביין לבד ע"ש, לכן צריכים עכ"פ לשתות יין בסעודת ברית מילה ולא כמו שנהגים ששותים קפה כי אז בטלה השמחה לגמרי והלא צריכים לעשות בשמחה'.

ובשו"ת חת"ס (או"ח סי' סט) מבואר שדעתו שאפשר לקיים סעודת מילה אף בחלב, ואף בלא יין. [עכ"פ בשעת הצורך עיי"ש].

ובשו"ת מהר"ם שיק (אבה"ז פט) מבואר שלכתחילה יש לחוש לשיטת המהר"ש המבוארת במג"א הנ"ל שיש לעשות סעודת מילה דווקא בבשר, וללמד זכות על מנהג העולם שעורכים בברית מילה סעודה חלבית נראה ע"פ דברי התוס' (מ"ק ח' ע"ב ד"ה 'מפני') שסעודת ברית מילה אין בה שמחה, (ויל"ע בדברי התוס' הנ"ל מדברי הגמ' שבת קל.) וגם שאין שמחה בזמן הזה אלא ביין. וכתב בספר אות ברית (מובא בספר זוכר הברית סי' כה) ששייך בדגים שמחה, וכמבואר במג"א סי' תקנב סי' ב דגים עולין על שולחן מלכים ושמחה הן לאיש, ובשר עוף לא גריע מדגים ושפיר יוצאים בדגים או בבשר עוף, עיי"ש. וכן לגבי שמחת יו"ט מבואר בירושלמי (פסחים פ"ד ה"א) ומג"א (סי' תקלג' ס"ק ח') שמקיימים בדגים שמחת יו"ט.

הגאון רבי משה בראנדסדארפער שליט"א גאב"ד היכל הוראה ובעל שו"ת היכל הוראה

ארכיון 'עוז והדר'

הרחבת הדברים: דהנה עיקר

חיוב הדלקת נרות בערב ש"ק הוא או משום שלום בית או משום כבוד שבת, וא"כ אין חיוב ההדלקה על הנאת האור תיכף ומיד אחר ההדלקה ובאמת אז עדיין לא צריכה לאור כי יש עדיין אור היום ושרגא בטיהרא מאי אהני, וכן אם נהנים מן הנרות במשך הלילה לא חשיב ברכה לבטלה, ולכן גם אם לא נהנית מאור הנרות מיד אחר הברכה לא איכפת לן ולא חשיב הפסק.

אלא דיש לדון בסברא זו דסוף סוף אנו רואים שתיקנו לכסות העינים קודם הברכה כדי שלא ליהנות מאור הנרות קודם הברכה, ומשמע דתיכף אחר הברכה צריכה להנות. זה אינו, כי מה

שמסירים את הידים מן העינים כדי להנות מהאור הוא רק בשביל שתהיה הנאה מן האור אבל מנין לנו לומר שהנאה צריכה להיות תיכף אחר הברכה, ואדרבה אנו רואים שמי שמדליק בביתו והולך למקום אחר צריך שיקפיד שכשיחזור לביתו יוכל להנות מאור הנרות שהדליק ותו לא מיד.

ועוד יש לומר והוא פשוט, דאפילו אי נימא שיש חיוב ליהנות מהאור תיכף ומיד אחר הברכה, מ"מ כל זמן שעומדת ומתפללת על יד הנרות כיון שעדיין עסוקה באותה מצוה שמבקשת שיהיה לה בנים מאירים בתורה כמובא בחז"ל (שבת כג, ב) דהרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים ולכך לא מיקרי הפסק, וכמו שמובא בתוס' (פסחים קג, ב ד"ה רב אשי) לגבי אמירת הגדה של פסח בין קידוש לסעודה דכיון שעסוקים באותו ענין לא מיקרי הפסק.

הדלקת נרות שבת כשמוספקים היכן יאכלו או יישנו

שאלה: היכן צריכים להדליק נרות שבת כשהם מוספקים על מקום אכילתם ושינתם

תשובה: מצוי מאוד בזמנינו במשפחות שיש להם שמחה, ועדיין אין הם יודעים איך יסתדרו הדברים היכן יהיה מקום אכילתם לביל ש"ק והיכן יהיה מקום לינתם, אם בביתם או במקום אחר, או שיאכלו בביתם וילוונו במקום אחר, וכן יש צד שיאכלו במקום אחד [לא בביתם] וילוונו במקום אחר מאכילתם [לא בביתם]. הרי שעל האשה להדליק בביתה בברכה, ותשאר שם עד זמן מה אחרי השקיעה בערך כחצי שעה, ובזמן זה תהנה מהנרות ועל ידי זה לא יהיה הברכה לבטלה, שהרי סוף סוף זה הוא המקום הראוי ביותר להדליק בו את הנרות.

מנהג הנשים ששמות ידיהן על עיניהן מיד אחרי הדה"נ ואינן נהנות מאור הנרות

שאלה: נהגו נשות ישראל הכשרות, שתיכף אחרי הדלקת הנרות הן משימות ידיהן על עיניהן ומברכות על הדלקת הנר, ולאחר הברכה מסירות את הידים מן העינים ונהנות מאור הנרות, והטעם בכל זה כדי שתהיה הברכה עובר לעשייתו ולכן לא תהנה מן הנרות עד לאחר הברכה. אמנם אשה שאינה מסירה הידים מעיניה תיכף לאחר הברכה ולפעמים רק אחרי זמן רב, ובאותו הזמן היא מעתירה ומתפללת על עצמה ועל בני משפחתה כמנהג הנשים, האם חשיב הפסק בין הברכה להנאת האור.

תשובה: אין לחוש בזה לברכה לבטלה, מכיון שמה שמתפללת ומתחננת באותה שעה לא חשיב הפסק.

וכבר העיד הגאון רבי אהרן קוטלר הגדול על דברי באגדו כי הוא "דברי המופלא בדרך ק"ט מלאכה שנה"

מגן אבות
לדבינו הקדוש רבי מרדכי בנעט זיע"א על ל"ט מלאכות וסוגיותיהם

עם ביאורים ועיונים ואם תהות בזו סוה"ד רבי יצחק בנעט ול"ה תום תולדות וקורות חי' הסתבר

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

בחסילה העולה ביתה

מסילת ישראלים המבואר
לרבינו משה חיים לוצאט זיע"א

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

הגה"ק רבי משה שיק זי"ע המהר"ם שיק - א' שבט תרל"ט

"חתם סופר" זי"ע, והיה מהמקורבים אליו ביותר. מהר"ם שיק היה רב בקהילה קדושה יערגען, והיא היתה עיירת נופש שמרן החת"ס זי"ע היה נוהג ליסע לשם לבריאות גופו, באשר היה שם אויר צח ומקום שקט לעבודת ד'. והנה החת"ס היה מנהגו בפרעשבורג להתפלל תפילת שמונה עשרה באריכות רבה, ואילו כשהיה נמצא עלי דרך שלא בביתו, היה נוהג לקצר בתפילתו, כדי שלא יסיים אחרי מרא דאתרא ונמצא שעיקב את הקהל מלפתוח בחזרת הש"ץ.

פעם אחת כשהיה החת"ס ביערגען, והתפלל בבית מדרשו של תלמידו מהר"ם שיק, הזדרז החת"ס לסיים תפילת שמו"ע לפני מרא דאתרא, והיה שם יהודי אחד שכנראה לא היה ת"ח, ושאל את החת"ס, "הנה אני רואה שכאן יכול הרב להזדרז לסיים תפילת שמו"ע בקיצור, ואילו בפרעשבורג מעכב אותנו הרב ואינו מתחשב בטירחא דציבורא" אך החת"ס השיבו, "שבאמת קשה לו להתפלל במהירות, אבל מפני כבודו של מרא דאתרא הוא עושה זאת" ומזה אפשר ללמוד עד כמה כיבד החת"ס את תלמידו זה.

(שיחות מלוה מלכה להגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל)

בדייקנות את כל השיעורים שהיה מוסר בישיבה. כאמור מהר"ם שיק שהיה מגדולי הדור בימיו, היה רב ביערגען במשך כ"ד שנים, והיא היתה עיירה קטנה. והגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל מקראקא, מתאונן במכתב אחד על אנשי הדור שאינם מכירים בכבודם של התלמידי חכמים, וכותב שם, שישינו גדול בתורה, מרא דכולא תלמודא, ר' משה ברעזווא [מהר"ם שיק] שיושב בכפר קטן יערגען, ומתאונן על שפלותם של אנשי הדור שאינם מכירים ומכבדים את גדולי הדור. אמנם אח"כ נתקבל מהר"ם שיק לכהן כאב"ד דק"ק חוסט שהיתה עיר חשובה, ושם הרביץ תורה לאלפי תלמידים.

רבינו המהר"ם שיק נסתלק לגנזי מרומים בשב"ק פר' וארא בראש חודש שבט שנת תרל"ט, והלוויה התקיימה ביום ב' פר' בא, ומרן הייטב לב היה ראשון המספידים, וכך התחיל את הספוד "ויאמר ה' אל משה בא, הקב"ה אמר למהר"ם שיק שנקרא "משה" בא.

מין החת"ס קיצר בתפילתו לכבוד תלמידו המהר"ם שיק

היה כידוע מגדולי תלמידי זקני מרנא בעל

הגה"ק רבי משה שיק זי"ע נולד בעיירה ברעזאווא ביום כ"א אדר שנת תקס"ז, לאביו רבי יוסף ב"ר דוד שיק נכד בעל התוספות יו"ט זי"ע.

מלפנים ציינו את שם המשפחה - שיק בסימן של ראשי תיבות - ש"ם ישראל קודש.

ומסופר כי בשעה שיצאה פקודת השלטון לכל איש יהודי להוסיף שם משפחה, חשש אבי המשפחה לדברי הקדמונים שאסרו לשנות את שם ישראל לשם לע"ז, ועל כן בחר לו שם זה, המרמז בתוכו קדושת שם ישראל.

היה מגדולי תלמידי מרנא החתם סופר זצ"ל ולמד אצלו במשך כמה שנים. אח"כ נתקבל לכהן במשרת אב"ד בעיירה יערגען, והחת"ס היה נוסע רבות ליערגען בקיץ, ופעם אחת הגיע החת"ס לביהמ"ד ביערגען, ומהר"ם שיק היה אז באמצע השיעור עם תלמידיו, ולא ידע מה לעשות, שהרי רבו המובהק החת"ס יושב כאן, וביקש מהחת"ס שיגיד את השיעור, אבל החת"ס ציווה עליו שימשיך ללמד את השיעור לתלמידיו, וע"כ אמר מהר"ם שיק רק את החידושים ששמע מהחת"ס בהיותו בישיבה שם, ואמר אותם באותו ניגון ובאותן תנועות שהחת"ס אמרם בשעת לימודו, והחת"ס נהנה מאוד, בראותו שתלמידו זוכר

הב"ד

הבעל שם טוב

כל תורת הבעל שם טוב ז"ע
מחוקקת פתחת הלבבות וטולי החסידות
ככל הנחות עם ביאור נרחב ומסולב
כילי מפרקת החסידות מעבודת

מקורות: **תורת אמת**
שירת השם

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

חדש! כרך רביעי בסט המונומנטלי

מכתלי בית הדין

מכתלי בית הדין

ש"ח בעניני חוקן משפט, מאת הנאון רבי מנחם מנדל פוטרניץ שליט"א
שנשאלו בבית הדין, וכו' ט"ם ההלכות ודברי הפוסקים, ע"י מסקנת החוקרת.

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

כ"ק מרן אדמו"ר הרה"ק רבי ישראל אביחצירא זי"ע

ה"בבא סאלי" - ד' שבט תשד"מ

פעמיים גשמים לאחר חג השבועות

למהדרין. ובני העיר החלו להתווכח איתו, והרי הנודע ביהודה הוא דעת יחיד, וזה שעת הדחק, האיך יהיה לנו עוד מי גשמים באמצע הקיץ, והקב"ה לא עבד נסי בכדי.

אמר להם הבאבא סאלי, שהחת"ס כתב בתשובה שלגבי מקוה צריך לצאת גם ידי דעת יחיד. [בגאונותו המופלגת ידע כל השו"תים] בפרט הנודע ביהודה שהוא דעה עיקרית. ואמר שם שאר בשרו רבי יחיא אדהאן ואמר לו לרבי ישראל, 'רבינו, עלי ועל צוארי', אני מקבל אחריות על המקוה הזאת, על הגהינם שלי, אכשיר את המקוה. אך רבי ישראל התעקש ולא הרפה, עד שירוקנו את כל המים, ותקנו את חתיכת הברזל ותקנו עץ תחתיו, שיהיה כשר גם לדעת הנוב"י.

לאחר שתקנו המקוה, יצא שוב הבאבא סאלי החוצה, ואמר 'רבינו הנודע ביהודה, עשינו כדברך, פסלנו המקוה, ורוקנו את המים, ותיקנו את הברזל, עכשיו עליך למלא את המקוה במי גשמים, לך לבורא עולם ותפעל אצלו שימלא לנו את המקוה בגשמי ברכה שתהיה המקוה כשרה למהדרין'. הבאבא סאלי חזר לביתו ולתלמודו. ושוב חזרו הרוחות והעננים והחלו גשמים יורדים וחזר הבור להתמלא במי גשמים.

המעשה הזו הכתה גלים, בשמוע בני ישראל נסים גלויים כאלה, ולא עוד, אלא שגדול הנס האחרון יותר מן הראשון, התקיפות של הבאבא סאלי לא לקחת שוחד מהנס הראשון, ולא להבהל מהגילויים הגדולים שכבר היה להם בגשמים הראשונים, לחשוש לדעת יחיד ולהתעקש על הידור טהרתן של ישראל, ולדבר לפני הקב"ה ואל צדיקיו כדבר איש אל רעהו.

בגמ' מסופר על רבא שהוריד גשמים באמצע תקופת תמוז, ונסתכן. בלילה מצאו את מטתו בחתיכת סכינים, על שהוריד גשמים שלא בעונתו, מבהיל על הרעיון, הבאבא סאלי עשה כן לצורך טהרת ישראל. כך היה דרכו לדבר לפני המקום, כמתחטא לפני קונו.

(שיעורי הגרמ"י רייזמן - ד' שבט ע"ט)

מעשה נורא מה'באבא סאלי' בהיותו במרוקו כיהן כרב בכמה ערים, לאחר שעזב את כס הרבנות בארפוד וכיהן בבודניב שבאזור תאפיליאלת, ובבואו לעיר בודניב החל לברר בכל ענייני היהדות שבקהילה, ותחילה בירר מה עם המקוה. וסיפרו לו אנשי בודניב שהם נהגו לטבול בנהר זיז שבאזור בודניב, אך לאחרונה אינם יכולים לטבול שם, כי החיילים הצרפתים יושבים על גדות הנהר, ואי אפשר לטבול כך לפניהם.

ובקשו מהבאבא סאלי שיתקן את הענין. ואמר ועושה, רבי ישראל צוה לחפור מקוה בחצר ביתו. והנה בכל האזור ההוא כמעט אין יורדים גשמים כל ימות השנה, והיה המעשה הזה אחר שבועות, והתפלאו מה יועילו בחפירת המקוה, האיך יהיה להם מי גשמים, אך רבי ישראל צוה לחפור ולתקן כל מה שצריך למקוה טהרה, עם מרזב שיביא את מי גשמים לתוך בור המקוה וכו'. כשהודיעו לבאבא סאלי שהמקוה מוכנה, יצא רבי ישראל החוצה, ואמר 'רבונו של עולם אנחנו עשינו מה שעלינו לעשות, עכשיו אתה עשה מה שעליך, עשה למען קדושת בני ישראל וטהרתן, תן לנו גשמי ברכה למלאות את המקוה כראוי וכנכון'. לאחר שסיים תפילתו חזר לתלמודו. ותיכף החלו מנשבים רוחות ובאו עננים, וירדו גשמים רבים, עד אותה הלילה היתה כל המקוה מלאה מי גשמים!

בני העיר בודניב לא האמינו למראה עיניהם, נס גלוי התרחש להם. אך כששמע באבא סאלי שהמקוה נתמלאה על גדותיה, יצא ובדק, ונתחוררו פניו בראותו שהחלק האחרון של המקוה מחובר ועומד על חתיכת ברזל. והחל מונה כמה פוסקים שמתירים את המקוה, אך דעת הנודע ביהודה שהמקוה פסול, ובני העיר בודניב לא יטבלו במקוה הפסולה לדעת הנוב"י, בשום פנים ואופן. ואין ברירה, ירוקנו את המי גשמים מהמקוה, ויגבוהו ויתקנו את המקוה שתהא כשרה

רבינו הרה"ק רבי ישראל אביחצירא הידוע בכינויו ה'בבא סאלי', נולד בראש השנה שנת תר"ג, בעיר ריסאני שבמחוז תאפיליאלת שבמרוקו, לאביו רבי מסעוד אביחצירא ב"ר יעקב אביחצירא, ולאמו מרת עישה. בשנת תרס"ח נפטר אביו רבי מסעוד. רבנו שהיה אז בן שמונה עשר שנה בלבד מונה לראש ישיבה במקום אביו. שלש עשרה שנה החזיק רבנו בתפקיד ראש הישיבה, אותה הקים אביו, רבי מסעוד, על שם רבי יעקב אביחצירא המכונה "אביר יעקב".

בשנת תר"פ, כאשר מלאו לרבנו שלושים שנה, התמנה לכהן כרב על כל מחוז תאפיליאלת.

בשנת תרפ"א עלה רבנו לארץ, גר בירושלים ולמד בישיבת המקובלים 'בית א-ל', לאחר זמן מה נאלץ רבנו לחזור למרוקו בגזירת רבו, רבי משה תורג'מן, ששלחו לחזק את בני הקהילה במחוז תפיליאלת. בשנת תרצ"ג שוב עלה רבנו לארץ. בתחילה גר בטבריה, שם נהג להשתטח על קברי צדיקים ולאחר זמן מה עבר לגור בירושלים ולמד בחברותא עם רבי עזרא עטייה בישיבת 'פורת יוסף', לאחר תקופת מה שוב חזר למרוקו. בשנת ת"ש נקרא לכהן כאב"ד בארפוד. בשנת תשי"ב בקר שוב רבנו בארץ ונדד בין יבנה לאשקלון, גם ביקור זה היה קצר מאוד ורבנו שב למרוקו.

בשנת תשי"ד לא עמד יותר בגעגועיו ועלה שוב ארצה, הפעם כדי להשתקע בה סופית. רבנו בחר בנתיבות שבדרום הארץ כמקום לגור, ושם נשאר עד יום מותו ושם אף מנוחתו כבוד.

רבנו התפרסם כקדוש עליון אשר כל ברכותיו מתקיימות. מאות ואלפים היו מגיעים להתברך מפיו להוושע ולקבל עצה מועילה. רבנו היה מקובל על כל העדות והחוגים, אשכנזים וספרדים כולם העריצו אותו, ביתו היה פתוח לכל ואהבת ישראל שבו הייתה לשם דבר.

בשנותיו המאוחרות החל מצב בריאותו מתדרדר ורבנו הוצרך להתיר את נדו על אכילת הבשר. בשנת תשד"מ, ביום ד' לחודש שבט עלתה נשמתו בסערה השמימה והוא השיב את נשמתו הקדושה ליוצרה.

הרה"ק רבי יהודה אריה לייב אלטר זי"ע

בעל השפת אמת - ה' שבט תרס"ה

בהגיעו לגיל ארבע עשרה השיאו סבו עם בת רבי יהודה קמינר, החתונה נערכה בעיר גור שבפולין באדר ב' תרכ"ב, לאחר החתונה נשאר בני הזוג לגור בעיר גור.

בשנת תרכ"ז שוב הכה הגורל, רבנו היה אז בן תשע עשרה כאשר סבו בעל החידושי הרי"ם נפטר ועלה לשמי רום, רבנו התייתם שוב פעם ואבד אבא נוסף, מורה, מחנך ורבי.

רבנו מלא את מקום סבו כאב"ד גור, והרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר מלא את מקומו בחסידות.

זקינו שהיה חסיד של הרבי מקוצק ואף היה נוסע אליו לעיתים קרובות היה לוקח אתו את נכדו, "על מנת שיראה פנים של יהודי אמיתי". אע"פ שרבנו היה רק בן שתיים עשרה בזמן הסתלקותו של רבי מנחם מענדל מקוצק, בכל זאת ראה עצמו כל ימיו כחסידו ותלמידו.

הרי"ם שכר מלמד לרבנו שילמדו תורה, והתנה עמו שלש תנאים: שיעיר את רבנו כל בוקר לפני עלות השחר, שילמד עמו שמונה עשר שעות ברציפות, שבכל יום יחדשו משהו בלימודם.

רבי יהודה אריה לייב הידוע כבעל השפת אמת מגור, נולד בשנת תר"ז כ"ט ניסן, בעיר ווארשה שבפולין, לאביו הרה"ק רבי אברהם מרדכי בן הרה"ק רבי יצחק מרדכי בעל החידושי הרי"ם.

בהיותו בן שנתיים התייתם רבנו מאמו, שש שנים מאוחר יותר בשנת תרט"ז נתייתם אף מאביו, סבו בעל החידושי הרי"ם החליט לקחת אותו תחת חסותו ומאז היה רבנו צמוד לזקיניו, לכל מקום לקחו עמו ועד פטירתו לא משה ידו מתוך ידי.

רבנו נעשה אף לחסידו של רבי חנוך העניך והיה נוסע אליו פעמיים בשנה.

באותם שנים היה רבנו עדיין סמוך על שולחן סבתו ואף גר עמה באותו הבית, לאחר הסתלקותה נשבר מטה לחמו, רבנו שהחליט שלא להנות ממתנות חנים, פתח בגור חנות בניהולה של אשתו מרת יוכבד רבקה.

בהיותו בן עשרים ושתיים שנה, שנת תר"ל, נפטר האדמו"ר מאלכסנדר והמוני החסידים קבלו את רבנותו ומרותו, אז החל רבנו לנהוג באדמורו"ת והוכיח כי אכן ראוי הוא לכך, טוהה לעצמו דרך בחסידות המשלבת קוצק גור ואלכסנדר, רבנו דרש סכום מינמאלי כשכר ולא הסכים לקבל פרוטה מעבר לכך, סכומי כסף עצומים היו עוברים תחת ידו, אך רבנו לא הסכים לקחת לבני ביתו ואפילו לקרוביו לא נתן כי אם משל עצמו.

בשנת תרס"ה ה' לחודש שבט, כשל כח הסבל, נשמתו עלתה בסערה השמימיה.

קטע מספה"ק שפת אמת שחיזק את הרב שיינפלד בימי השואה

חידוש נפלא ומעניין כתב מרן ה"שפת אמת"

מקובל בידי אבותינו במצרים שצריכין להיות ארבע מאות שנים, רק השי"ת עשה לפנים משורת הדין, לכן הגידו לנו, שאם כי בוודאי השי"ת ייטיב עמנו, נדע כי הוא הוא בחסד עליון..."

בענין זה סיפר הרה"ח רבי משה שיינפלד זצ"ל חתן הרי"מ לוי"ן ז"ל, שבחג הפסח שנת ת"ש, עת בערה עירו קראקא באוירת השמד ההיטלריסטית ימ"ש, והוא עודנו נער, עלה אל ביתו של החסיד הנעלה רבי פישל כרמל הי"ד [אשר היה איש רם המעלה, מחסידי מרן השפת אמת ז"ע, ובכל שבת קודש היה נשאר בבית החסידים אחרי התפילה ולומד שעות ארוכות "שפת אמת" על הפרשה], וביקש ממנו לחזקו ולעודדו

בזמנים קשים שכאלו. פתח לפניו רבי פישל הי"ד את הספר "שפת אמת" במאמרי פסח, והקריא לפניו מילה במילה את הקטע הנזכר...

וסיים ואמרו, כי אכן חיוק רב שאב באותה שעה מהקטע האמור... ובתוך אותו חושך נוראי התחזק הוא בדבריו הקדושים של ה"שפת אמת" כי בודאי לא יהיו 'חבלי משיח' קשים כל כך, והשי"ת ישלימם בהחלפתם עם "התארכות" זמן הגלות...

זי"ע במאמרי פסח (תרמ"ב ד"ה בשיר השירים), ותוכן דבריו הקדושים, שכנגד מה שבמצרים השלים "קושי השיעבוד" את "אורך" זמן הגלות, הרי שבגלותינו האחרונה הרי זהו להיפך, ש"אורך" זמן הגלות משלים את "קושי השיעבוד" שנגזר עלינו.

וכה לשונו הטהור: "איתא במדרש (שיה"ר ב, כא) שאמרו (=בני ישראל למשה רבינו ע"ה): עדיין לא שלמו הארבע מאות שנה, רק שהקב"ה דילג על הקיצים כו'. ויש לנו לקוות גם עתה, כי יעשה עמנו הבורא יתברך לפנים משורת הדין. דכתיב (מיכה ז, טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, וכמו דשם דילג על הקץ, והמפרשים אמרו כי הכביד להם הגלות כדי למהר הקץ, כי ידע השי"ת שזה היה טובה יותר, כמו שאיתא שאם היו חס ושלום רגע אחד יותר כו' (=היו נשקעים בנ' שערי טומאה), כמו כן עתה שנתמשך הגלות בעוונותינו הרבים זמן זמנים טובא - הוא בוודאי לטובתנו, כדי להקל חבלי משיח, שהגם דחז"ל (סנהדרין צח, ב) אמרו: יית' (=משיח) ולא אחמיניה (=שלא רצו האמוראים שתהיה הגאולה בימיהם מרוב צרות ישראל שנגזרו להיות בחבלי משיח), וכן רבותינו הקדושים ז"ל כולם אמרו שיהיה עת צרה, כך צריך לנו לידע, כמו שהיה

מסר חסידי לפרשת השבוע

החודש הזה לכם

ההיא ולא התערב בכל הוויכוחים, ולאותם שלא הכירוהו היה נראה כאלו אינו מבין כלל ואינו שם את לבו לכל הנשמע מפי אביו הקדוש, אבל באמת היה בור סוד שאינו מאבד טיפה, וכל תלמידי החידושי הרי"ם אז היו רגילים אחר הלימוד לחזור אחר כך בינם לבין עצמם על כל החידושים ששמעו מרובם, וכאשר נתקשה להם איזה ענין בדבריו או ששכחו מה שאלו להמופלגים שביניהם חשובי התלמידים שיגידו להם פשר דבר, ולפעמים כאשר גם מהם נעלם פתרון הענין אמרו כולם: אם כן הננו מוכרחים לשאול את פי רבי אברהם מרדכי, והוא הגיד להם תיכף בלי שום פקפוק וספק כל אשר נעלם מאתם, וביאר להם כונתו האמיתית של אביו ('מאיר עיני הגולה' אותיות שיב-שיג).

על הפסוק (שמות יב ב) 'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁוֹן חֹדְשֵׁי רֵאשׁוֹן הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנֵי, הביא בספר 'ארץ צבי' (מועדים, עמוד ערד): ולכאורה קשה מה ענין קידוש החודש לפסח. והגיד כ"ק רבינו הגדול בעל אבני נזר זצוקל"ה, דבמצרים היה הדיבור בגלות וכשיצאו יצא הדיבור לחירות, וזה 'פסח' 'פה סח', כן כתוב בספרים. והשיגו אז כח הדיבור בקידוש החודש, 'אתם אפילו שוגגין אתם אפילו מזידין אתם אפילו מוטעין', וזה כח שולטנות שיחול הדיבור בכל אופן, על דרך כשגגה היוצאת מלפני השליט, עד כאן דבריו הקדושים, ודברי פי חכם חן.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הצטיינותו של הרה"ק רבי אברהם מרדכי זיע"א בן הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זיע"א במידת השתיקה הייתה בהפלגה מרובה, וכמה ימים רצופים עברו שלא פתח כלל את פי לדבר אף תיבה אחת, מלבד עוסקו בתורה ותפילה, וגם כשדבר לפעמים מלות ספורות היה קול דיבורו בלחש בלי שום הרמת קול. וסיפרו אנשי אמת שהיו עמו פעם אחת ביחד בקאצק, קודם זמן ההתבודדות וההסגר של הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זיע"א, ועמדו עמו יחד סמוך לשלחן הטהור של הרה"ק מקאצק בסעודת שבת קודש בעת שאמר דברי תורה, והדחק היה גדול מאוד מהמון החסידים אשר נאספו אז, עד שנשבר הספסל ונפל לארץ על רגלו של הרה"ק רבי אברהם מרדכי, והוא לא פתח את פי לדבר אף מלה אחת, וסבל היסורים הגדולים בשתיקה כדי שלא להפריע את השומעים דברי תורה, עד אשר העומדים סביבו ראו שפניו מתלבנים כסיד והכירו בו שהנהו קרוב להתעלף והרימו קול צעקה, עד שהרימו הספסל הכבד עם האנשים שעליו מעל רגלו.

עוד סיפר ר' ישראל מיכל ע"ה מביאלע, אשר למד איזה שנים בישיבתו של הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זיע"א, שבנו הרה"ק רבי אברהם מרדכי שהיה לומד תמיד אצל אביו ביחד עם כל התלמידים כמעט מעולם לא פתח את פי בעת הלימוד לשאול או להסתפק מה, רק ישב ולמד בלחישתו. וכאשר פתח ה'חידושים הרי"ם' את פי הקדוש ואמר לפני התלמידים חידושי תורה שונים בעומק ובפלפול חד, וכמה מן התלמידים פלפלו בהבנת דברי קדשו זה מקשה זה מפרק, וכמה פעמים חזר עצמו וכפל את דבריו להסביר להם היטב בראותו שעוד לא ירדו לעומק הדברים, אבל בנו ישב ושתק כל העת

הלכות שבת

מאת הגאון רבי אהרן מרדכי גריץ שליט"א

ב"ה ג'תתק"ט

הלכות קידוש בשבת

ב. איסור טעימה קודם קידוש וזמנה.

א. אסור לטעום אפילו מים קודם קידוש, לבלי שבת מתחיל זמן האיסור מהשקיעה, או משעה שקבל עליו את השבת. [מ"ב סק"א. וע' מש"כ בהלכות הדלקת נר שבת בענין שתייה לאחר ההדלקה].

ב. בשבת ביום, אסור לטעום לפני קידוש מיד לאחר תפלת שחרית, ולפני התפלה מותר לטעום, דאין חייבים בקידוש אלא בזמן סעודה וקודם תפלת שחרית לאו זמן סעודה הוא. [מ"ב סימן רפט סק"ז. ובליל שבת זמן קידוש הוא מהשקיעה דכיון שיכול עדיין לאכול פחות מכביצה, מקרי זמן סעודה לחייבו בקידוש, שולחן שלמה סימן רעא אות ר'].

ג. החלל בטבעו מותר לאכול אכילה ארעית אחרי תפילת שחרית, ובלבד שיקדש תחילה, וטוב שיחזור ויקדש שנית לאחר מוסף קודם הסעודה. [שש"כ פנ"ב סי"ד-ט"ז ובהע', הוראת הגר"מ סירוטה שאין צריך לקדש שנית. יש נוהגים להקל לשנות לאחר תפלת שחרית בלא קידוש, ונימוקם, דכיון שלפני תפלת מוסף אסור לאכול סעודת פת, עדיין לא מקרי זמן סעודה לחייב קידוש, מאידך דעת המחמירים הוא דכיון שלאחר תפלת שחרית מותר לאכול אכילה ארעית הרי זה נחשב לזמן סעודה המחייב קידוש, ושמעתי מהגר"ר יצחק דוד רוטמן שליט"א שבארץ ישראל החמירו בזה וכן הורו גדולי המורים, ועל כן אין מקום להקל בזה במקומות שכן נתפשט המנהג].

ג. זמן חיוב קידוש לחולה בשבת בבוקר.

א. לדעת המשנה ברורה [בסימן רפט בה"ל ד"ה חובת קידוש], חולה שהותר לו לאכול ולשתות קודם התפלה, צריך לקדש קודם התפלה דזמן סעודה שלו הוא תיכף לאחר ההשכמה, ולדעת שו"ת קרן לדוד [ארו"ח ספ"ד] גם חולה אין צריך לקדש אלא לאחר תפלת שחרית, דאנשים שחייבים להתפלל, לא חל עליהם חובת קידוש, אלא לאחר התפלה.

ב. למעשה הורה הגר"ש"ז אויערבאך, דחולה שאינו אוכל מזונות קודם התפלה כגון שמסתפק במעט פירות, או שתיה חמה, אין צריך לקדש קודם התפלה. [הג"ד בשש"כ פנ"ב סי"ב הע' לח-מה].

ד. זמן חיוב קידוש לנשים בשבת בבוקר.

א. נשים הנוהגות להתפלל כל יום תפלת שחרית, כתב הפרי מגדים [סימן רפט בא"א סק"ד], שאין צריכות לקדש קודם התפלה כאנשים.

ב. ואם אין נוהגות להתפלל כל תפלת שחרית [על פי מה שכתב המגן אברהם בסימן קן סק"ב, דנשים יוצאים ידי חובת תפלה באיזה בקשה שאומרים לאחר הנטילה], כתב בשו"ת מנחת יצחק [ח"ד סכ"ח] דבאופן זה אסורים באכילה ושתיה תיכף מזמן השכמתם עד שיקדשו, כיון דזמן סעודה שלהם הוא קודם התפלה, ומכל מקום בשעת הדחק, מותרים לאכול ולשתות בלא קידוש, ולסמוך על דעת הפוסקים שנשים פטורות מקידוש היום.

ג. ולענין מעשה הורה הגר"ש"ז אויערבאך, דנשים האוכלות אכילה ארעית קודם התפלה וכל שכן בשתייה לחוד, אין צריכות לקדש. [שש"כ פנ"ב הערה מה].

ה. האם מותר להאכיל קטנים לפני קידוש.

א. קטנים גם אם הגיעו לחינוך מותר להאכילם בעת הצורך קודם קידוש. [מ"ב סימן רסט סק"א].

ב. ולענין אכילת ממתקים, קודם שהגיעו לגיל חינוך, אין להחמיר כלל, ולאחר שהגיעו לחינוך, בקידוש הלילה יש להחמיר, ובקידוש היום יש צד להקל. [שו"ת נשמת שבת סימן פא, ולדעת הגר"מ סירוטה אין צריך להחמיר בזה].

ו. דיני כיסוי החלות בשעת קידוש.

א. צריך לכסות את החלות בשעת קידוש. בטור [סימן רעא] כתב בזה 'ב' טעמים, א' שלא יראה הפת בושתו, ב' זכר לזמן שהיה מכוסה בטל מלמטה ולמעלה, ובתוס' [פסחים ק: ד"ה שאין, בשם השאלות] הובא טעם ג', כי היכי דתייתי סעודתא ביקרא דשבתא, פירוש, דכיון שהחלות מונחים כבר על השולחן מבעוד יום, אינו נראה שבאים לכבוד שבת, על כן מכסים אותם עד לאחר קידוש, וכשיסייר המפה יהא ניכר כאילו הובא עתה לכבוד שבת.

ב. באליה רבה [שם סקט"ו] הביא בשם הצדה לדרך דיקסה במפה לבנה, וכתב התהלה לדוד [שם סק"ג] דמה שכתב האליה רבה לכסות במפה לבנה, כוונתו שהמפה תהיה נקיה ומלובנת, אבל אין צריך לכסות דווקא במפה לבנה.

ג. ולענין מפה שקופה, סבר הגר"ש"ז אויערבאך דאין בזה משום בושת הפת, דדי אפילו בכיסוי כל שהוא. [שש"כ פמ"ז הע' קטז]. וכן אפשר לכסות במפה שיש בה נקבים קטנים. [מק"ו"ח בשם הרה"ק משינווא זיע"א, הו"ד בפסקי

תשובות סימן רעא אות ד, וכ"כ הקצות השולחן בסע"ט סק"א].

ד. במשנה ברורה [סקמ"א] כתב, דלטעם זכר לזמן טוב שיהיה מכוסה עד לאחר ברכת המוציא, אולם בפרי מגדים [במשבצות זהב סק"ב], משמע דגם לטעם זכר לזמן יכולים להסיר המפה מיד לאחר קידוש.

ה. בישיבות שיושבים בשולחנות נפרדים, נוהגים להקל שרק המקדש מכסה החלות במקומו. [שולחן שלמה שם אות טז]. ובשו"ת רבבות אפרים [ארו"ח ח"א סימן ר] כתב, דנכון שכולם יכסו החלות במקומם, ושכן כתב לו הגר"ח קניבסקי בתשובה.

ז. המקדש על מזונות האם יש ענין לכסותם.

א. בקצור שו"ע [סנה"ה ס"ה] כתב דהמקדש בבוקר על מזונות צריך לכסותם בשעת קידוש. וכתב בשו"ת רבבות אפרים [ח"א א"ח שם], דבקידוש שעורכים בבית הכנסת ומיני מזונות מונחים על השולחן, צריך לכסות את כל המזונות, בשעת קידוש.

ב. באשל אברהם [בוטשאטש סו"ס קפב] כתב, שאין צריך לכסות המזונות כלל. [ובטעמי המנהגים ח"ב אות שס"ה כתב הטעם, דכיון שאין מקדשין עליהן כפת לא שייך בהם בושת].

ג. ולמעשה הורה הגר"ש"ז אויערבאך, דמי שאינו טועם מהיין אינו חייב לכסות המזונות שלידו. [שש"כ שם הע' קכה, דטעם א' שייך דווקא אצל המברך והשותים, וטעם ב' שייך דווקא בלחם משנה ולא במזונות, וטעם ג' שייך דווקא בקידוש הלילה]. וכן כתב בשו"ת אז נדברו [ח"ב סי"ח], דבמקום שקשה לכסות כל המזונות יכולים להקל גם לכתחילה שלא לכסותם.

ח. גדר כוס מלא.

כתב השו"ע [סימן רעא ס"ו]: מקדש על כוס מלא, אמנם אין צריך למלאות הכוס על גדותיו עד שאפילו בתנועה קלה של היד ישפך היין. [הגר"ש"ז אויערבאך בשולחן שלמה שם הע"י, וכבר כתב כן ה"ט"ז בסימן קפג סוף סק"ד, וז"ל: ראיתי הרבה בני אדם שאינם ממלאים הכוס ממש, אלא מניחים קצת ריק מלמעלה, והטעם שאם יהיה מלא ישפך ויתבוה].

ט. האם מותר לקדש בכוס חד פעמי.

כתב המשנה ברורה [שם סקמ"ד], דצריך שיקדש על כוס שלם, ועל פי זה כתבו בשו"ת אגרות משה [ח"ג סל"ט] ובשו"ת מנחת יצחק [ח"ג סכ"ג], שלא לקדש בכוס חד פעמי, דאינו בגדר שלם, אולם כשאין לו כוס אחר, מותר לקדש בזה. [הגר"ש"ז בשש"כ פמ"ז הע' נא, והגר"ש"ז אלישיב הו"ד בשבות יצחק פ"ד עמ"ח, וכ"כ בשו"ת צ"ח אליעזר ח"ב סכ"ג, מאידך הורה הגר"ר יעקב בלוי זצ"ל דאפשר לקדש בו לכתחילה, מהגר"מ סירוטה שליט"א].

י. שטיפת והדחת הכוס.

א. צריך לשטוף ולהדיח הכוס מבפנים ומבחוץ. [שם במ"ב סקמ"ד].

ב. לדעת השו"ע [סימן קפג ס"א] חיוב ההדחה אינו אלא בכוס שאינו נקי, ובכף החיים [שם סק"ד] כתב שצריך שטיפה והדחה גם כשהכוס נקי לגמרי.

יא. שלא לקדש על יין פגום.

א. אין מקדשין על יין פגום [שו"ע סימן רעא ס"ו], דהיינו שאם שתה אחד מהכוס או מהכלי עצמו היין שנשאר בו נקרא פגום.

ב. צריך שגם המסובים ישתו מכוס שאינו פגום, ולכן אחר שגמר המקדש לשתות, כיון שהיין הנשאר בכוסו הוא פגום, ישפוך תחילה מבקבוק היין לתוך כוסו לתקן מה שפגם אחר כך יחלק מהיין המתוקן לכולם. [ע"פ שו"ע ומ"ב סימן קפב סעי' ד-ו].

ג. מה שכתבנו שצריך המקדש לתקן כוסו קודם שנותן למסובים, הוא דווקא כששופך אחר כך מכוסו לתוך כוסות המסובים, אבל אם נותן לכל המסובים לשתות מכוסו אין צריך לתקנו קודם, דבאופן זה אינו בגדר פגום. [שעה"צ סימן רעא סקפ"ט, מאידך בהליכות שלמה להגר"ש"ז פסח פ"ט ארחות הלכה הע' 96 כתב דכששופך לכוסות ריקות אין צריך לתקן היין קודם דנחשב כאילו כולם שותים מכוסו, וכנראה למד הגר"ש"ז דהשעה"צ מדבר באופן שיש לכל אחד כוס מלא ואז כיון שאין סומכים רק על כוסו עדיף שלפני השפיכה יתקן כוסו].

ד. לכתחילה לא ישפוך יין מכוס פגום לתוך הבקבוק, אלא יתקנם תחילה על ידי שישפוך מהבקבוק לתוך הכוס, ואחר כך יוכל לשפוך לתוך הבקבוק. [מ"ב סי' קפב ס"ק דז].

פנינים
מתוך הספר

ספר זיהרון

עברת קודש

ראשית ערסתכם חלה הפרשת חלה

פרים שפתינו

האיר את עינינו הרב הקדוש רבי משה יחיאל מאזרוב זי"ע בעל 'באר משה', באמרו שבין שהמרגלים הוציאו דבה על הארץ בדברי גנאי ובזיון כנגד מעלתה העליונה ומאסו בארץ המדה, נתן להם הבורא דוקא מצות אלו השכיבות לקדשת ארץ ישראל, להורות להם כי אף שלא יזכו להכנס לארץ בפעל, מכל מקום על ידי שיעסקו בתורת ארץ ישראל וילמדו דיני המצות התלויות בה, יזכו לדבק בקדושתה. כפי שנאמר (הושע יד א) וְנִשְׁלַמְתָּ פְרִים שַׁפְתֶּיךָ, ובעין מאמר חכמינו ז"ל במסכת מנחות (קי.) שכל העוסק בתורת הקרבנות כאלו הקריבם בפעל.

ובתלמוד ירושלמי (תענית פ"ד ה"ה) מובא באופן קצת שונה, שבשעה ששבו המרגלים מתור את הארץ, מצאו את משה ואהרן יחד עם בני ישראל בשהם עוסקים בהלכות חלה. משמע שצפיה גדולה היתה להם לישראל להכנס אל הארץ מיד ולכן מהרו לעסוק בהלכותיה.

אמנם לאחר ששבו המרגלים ונגזרה עליהם חלה במדבר, לפי משה רבנו את הלכות המצות הטהרות בארץ לכל העם, כדי שלכל הפחות יזכו לקדשת הארץ על ידי למוד הלכותיה, ובכך יתקנו את חטאם של המרגלים שמאסו בארץ המדה. בענין זה מובא דבר מפלא במדרש (שהש"ר ד א), על הפסוק 'שלוך פרדס רמונים (שה"ש ד א), שמאותו האשכול שהביאו המרגלים, היו ישראל מנסכים במשך ארבעים שנה שהיו במדבר. ומבאר בזה גם כן, כי הנסכים היו תקון לחטא המרגלים, ומאותו הפרי נמש שהביאו כדי להוציא לעז על הארץ, קימו ישראל מצוה שנקברה בה ביאת הארץ, בא זה ותקן את זה.

בראשית ברא

חכמינו ז"ל אמרו במדרש (ב"ר א ד) שבזכות שלש מצות התלויות בארץ נברא העולם: בזכות חלה, בזכות מעשרות ובזכות כבודי, ששלשתן נקראו 'ראשית', ככתוב: 'ראשית ערסתכם (במדבר טו ב), 'ראשית דגנך (דברים יח ד), 'ראשית כבודי אדמתך (שמות כג יט).

ויש להבין, במה נתיחדו שלש מצות אלו על פני מצות אחרות, אשר בעבורן נברא העולם?

באור לדבר כתב הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מויטבסק זי"ע בספרו 'פרי הארץ (פר יוגט), כי 'ראשית' ענינה המשיכה ההשפעה, כי הראשית היא מקור כל דבר, וראשית הבריאה היא מקור הבריאה. ובין שישאל אף הם נקראים 'ראשית', ושלש מצות אלו נקראות גם הן 'ראשית', הרי שיש בכח סגלת מצות אלו להשפיע על הבריאה כלה, ולכן מצאנו בחלה, במעשרות ובכבודיים שיש בהן קדשה מיוחדת אמנם עדין לא נתבאר מדוע נתיחדו מצות אלו דוקא שיהיה טמון בהן כח ה'ראשית' - להמשיך את השפע ממקורו לכל הנבראים. אמנם יתבאר הדברים בהבינו את עמק ענין מצות חלה.

כי מדברי חכמינו במסכת שבת (לכ.) למדנו שמשום שנקראו ישראל בשם 'ראשית', ככתוב 'קדש ישראל לה' ראשית תבואתו (ירמיה ב ג), לכן זכו למצות חלה שאף היא נקראת כן, ככתוב: 'ראשית ערסתכם (במדבר טו ב).

ובטעם שזכו הנשים דוקא במצוה זו, אמרו חכמינו ז"ל במדרש תנחומא (פר מצורע) שמשוה זו באה ככפרה על חוה שגרמה לאדם הראשון לחטא ולאכל מעץ הדעת. ובין שהיה אדם הראשון בבחינת 'חיות' של עולם, תבוא מצות חלה ותתקן הפגם שנגעשה על ידיה. מסבה זו מצוה האשה גם על הדלקת נר בשבת, על מצות צניעות ועל קדשת הבית.

ואכן, מצות אלו הן יסוד וצדקתן של נשות ישראל בכל הדורות ויותר מזה מצינו, שהאמהות הקדושות נתיחדו בכך ששמרו שלוש מצות אלו בהלכתן, וזכו לשכר רב ועצום כנגדן, והברכה שרתה בהן, ובדברי רש"י הידועים (בראשית כד סז) אודות שרה אמנו שכל זמן שהיתה בחיים היה נר דלוק באהלה מערב שבת

לערב שבת, וברכה מצויה בעשה, וענין קשור על האהל, ומשמותה פסקו, ובשבאה רבקה חזרו.

והוסיף על דבריו רבנו עובדיה מברטנורא בפרשו לתורה (עמר נקא שם), שלפי שהאשה מצוה על שלש מצות: נדה, חלה והדלקת הנר, ולפי ששרה היתה זריזה בשלשתן, היו אלה הדברים ראויים לה במדה כנגד מדה.

שבין שהיתה זריזה בהדלקת הנר, היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, ולפי שהיתה זריזה בחלה, היתה ברכה מצויה בעשה, ולפי שהיתה זריזה בנדה היתה הענין קשור על האהל. וכשמטה שרה לא היתה שם אשה זריזה כדברים הללו ופסקו, ומשבאה רבקה שגם היא היתה זריזה בשלשתן - חזרו.

והו סוד מה שאמרו חכמינו במסכת שבת (ק"ט:): "שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. ובשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מצעת, מלאך טוב אומר 'הי רצון שתהא לשבת אהרת כן, ומלאך רע עונה אמן בעל כרחי'.

הרי לנו שהזכירו חכמים את שלשת ברכות הנשים הצדקניות בענין ליל השבת אשר אז הוא זמן תקון חטא אדם הראשון, כי 'נר דלוק כנגד הנר הדולק משבת לשבת, ושלחן ערוך כנגד ברכה בעשה, ומטה מצעת כנגד השראת השכיבה בענין הקשור על האהל.

תפלת חנה

ידוע כי שלש מצות הנשים נרמזות בשמה של חנה אם שמואל הנביא, בראשי תבות 'חלה', נדה, הדלקת הנר.

כל מציאותה של חנה היתה תפלה וזעקה לה יתברך, כדברי הכתוב (שמואל א א י"ט): 'וזיהא מרת נפש ותתפלל על ה' ובכה תבכה. ותדר קדר ותאמר ה' צבאות אם ראה תראה בעני אמתך וגו'. והיה כי הרבתה להתפלל לפני ה' וגו'. וחנה היא מדברת על לבה וגו'. ואשפך את נפשי לפני ה'.

מבאר בפרושים שהצרכה חנה לפרש שיתתה לפני עלי ולומר לו שאינה שבויה חלילה, אלא מרב צער ובאב השיחה לבה לפני ה', ועלי הבהן ברכה כי ימלא ה' משאלתה ויתן לה בקשתה, עד שלבסוף זכתה ונולד לה בנה שמואל הנביא, וכאשר הביאתו לפני ה' כאשר נדרה, אמרה לעלי (שם פסוקים כו-כו): 'אני האשה הנצבת עמכה בזה להתפלל אל ה'. אל הנער הזה התפללתי ויתן ה' לי את שאלתי אשר שאלתי מעמו.

מענה מובן מדוע דוקא בשמה של חנה נרמז כל ענין תקון האשה בשלוש המצות, כי ראשית התקון ועקרו הוא בתפלה.

כמה גדול כח תפלת האשה, אשר מכנסת לתוך תפלתה את כל רגשי נפשה ואהבתה לה יתברך, ואכן, לאורך כל הדורות בלטו נשים צדקניות בתפלותיהן החמות, ותמיד ידעו כי טמון בהן כח אדיר לפעל ישועות לכלל ולפרט.

ואנשי קדש

גם בהיותם במדבר זכו ישראל לשלש מתנות חשובות: המן, הבאר ועניי הכבוד, אשר שיבות להן לשלש מצות הנשים, אשר אחת מהן היא מצות חלה, שבה אנו עוסקים במאמרנו זה.

בהתבסס על שלש מתנות אלו, פרש הרב הקדוש רבי יהודה אריה לייב מגור זי"ע בעל 'שפת אמת' (פר' שלח תרמ"ה) את גדל החטא שגרמו המרגלים, שהחלישו דעתם של ישראל.

כשהיו ישראל במדבר זכו לאכל לחם אבירים, לחם של מלאכי השרת שאינם צריכים לטעם עמל וטרח במזונותיהם, ובה אל הצדיקים עד פתח ביתם, ואפלו טעמו היה כרצונם על פי מחשבתם ללא שום מעשה בדיים.

אמנם בפרשת חלה נאמר לישראל (במדבר טו יח-יט) 'בבאכם אל הארץ, באכלכם מלחם הארץ, ושוב לא היה זה לחם מן השמים, אלא לחם מן הארץ. ומשעם זה חלשה דעתם של ישראל ולא רצו המרגלים להכנס לארץ ישראל, שכן בה לא יזכו להשגחה העליונה שהיתה בירידת המן, ויצטרכו לטרח בעבור מזונותיהם, וגם דרגתם של המזונות עצמם תהיה נמוכה יותר מפני שיוצאים הם מן הארץ ולא מן השמים.

מלון ירוזן ויהושים נלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצרא שליט"א

מִי־הֵרָא

חֲזֵה-תָא

חֲזֵה תָא דְאִזְרִייתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְרָשָׁה

יציאת מצרים מתעוררת בימי השובבי"ם

ישעיה, יאמרו במתן תורה, ואת הפטרה של יחזקאל יקראו בפרשת יתרו. בפועל רואים להיפך, שאת הנבואה החשובה אומרים דווקא בפרשת יתרו. מוכח אפוא, כי חשיבות הקריאה המעוררת את הזמן - בזמן שקוראים את הפרשה בתורה, גדולה יותר מהיום שבו קיבלנו את התורה, עד כדי כך שבעת קריאת פרשת מתן תורה אומרים את הפטרה החשובה יותר, ואילו בזמן מתן תורה עצמו בחג השבועות, קוראים את הפטרה שנאמרה ביחזקאל שהיא פחותה במעלתה מנבואת ישעיה.

הקריאה בתורה היא בבחינת נפש המתקשרת בתורה ומשכך גדלה מעלתה על בחינת הזמן

כשנשכיל בדבר, עלינו להתבונן, מדוע אכן כך הם פני הדברים, בעוד שעל פי סברא נראה כי הזמן בשנה שבו ניתנה תורה גדול יותר, שכן באותו התאריך ניתנה תורה. נבין זאת עפ"י המבואר בספר יצירה (פ"ד מ"ד, פ"ו מ"א), כי כלל הבריאה נחלקת לשלושה חלקים - עולם שנה ונפש. והביאור בזה, שכל דבר שבבריאה מורכב משלושה חלקים אלו: נפש - הוא שם כולל לנפש האדם עם כל מה שיש בו ובתוכו. שנה - הוא שם כולל לעיתים ולזמנים שבהם מונהג העולם. עולם - שם כולל לעולם שאנחנו נמצאים בתוכו.

ולמשל, בעניין קריעת ים סוף ישנם שלוש אפשרויות שבהם מתעורר הנס. א. כאשר אדם בא אל הים שנקרע לבני ישראל יוכל להרגיש הארה מקריעת ים סוף, והארה זו הינה בבחינת 'עולם'. ב. כאשר בא יום שביעי של פסח מרגיש גם כן הארה נפלאה מקריעת הים, וזו בבחינת 'שנה'. ג. כאשר קוראים בתורה פרשת בשלח, יכול להרגיש הארה זו בבחינת 'נפש' הקורא בתורה את עניין קריעת הים.

ולכן קריאת הפרשה עולה במעלתה ובהארה שבה, על ההארה שבזמן המועד, כי הקריאה בתורה היא בבחינת 'נפש', ובחינת נפש כיון שמחוברת בתורה ללא אמצעי - גדולה במעלתה, כי התורה מקשרת הנפש בעולמות העליונים.

'לחיות את הזמן'. דהיינו, לחיות עם הפרשה של השבוע והזמן שנאמר בה. אם מדברת על המועדים, הרי שבקריאת הפרשה מתעורר כח המועדים שנאמרו בה, וכל ההשפעות שנזכרו במועדים מתעוררים בקריאת הפרשה.

הקריאה מעוררת את הזמן בהשפעה יתירה מהזמן עצמו

חשיבותה של קריאת הפרשה שמעוררת את הזמן של יציאת מצרים נשנתה הרבה בספרי הצדיקים, והגדיל האמרי יוסף מספינקא ע"ה ואמר בשם רבו הרה"ק מזידיטשוב ע"ה (יתרו ד"ה ורר סיני) כי הקריאה בפרשה גדולה בחשיבותה ועולה בהשפעתה על פני הזמן עצמו.

מביא הרה"ק מספינקא ראייה לדברי רבו, הדנה, פעמיים בשנה קוראים בהפטרה במעשה מרכבה, פעם אחת בפרשת יתרו במעשה מרכבה המובא בספר ישעיה, ופעם אחת בשבועות במעשה מרכבה שביחזקאל. והלא אמרו חז"ל (חגיגה יג): שישעיה הנביא הוא הגדול יותר מכל הנביאים שאחרי משה רבינו, ודימו חכמים את ההבדל בין מעשה מרכבה של יחזקאל למעשה מרכבה של ישעיה, כדמיון בן כפר וכן כרך. אם כן מן הראוי שאת הפטרה החשובה ביותר שהיא מעשה מרכבה שבנבואת

ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים (יב מא). אמרו המקובלים ע"ה, שבזמנים אלה יורד כח עליון משמיים, והשפעות גדולות נשפעים ונמשכים בתקופה זו, כדי להוציא את האדם מכל המצרים שלו. וידוע מתלמידי הבעל שם טוב ע"ה שהיו רגילים לומר כי 'התורה נצחית היא', כלומר, כל הנכתב בתורה אינו בכדי לספר סיפורי מעשיות שכך וכך היה, אלא כל הנכתב בתורה נאמר לעולם ועד, ונוהג ומורה דרך לכל אדם לדורי דורות. ולכן גם יציאת מצרים - היציאה מהמצרים של כל אדם, אף היא קיימת בכל דור ודור, ובכל אדם ואדם במצרי הרוחניים והגשמיים. ואלו ההשפעות היורדות בזמן זה, שכדי שיוכל האדם לצאת ממצרים אלו, הקב"ה משפיע עליו כח עליון משמים ונותן לו כוחות כדי לצאת מהם.

הקריאה מעוררת את הזמן

ובזמן קריאת פרשות אלו מתעורר כוחם ביתר שאת, שכן ידוע הדבר שגדולי החסידות היו אומרים, ויסוד הדברים כבר הובא בשלהי הקדוש (מסכת פסחים נר מצווה אות ו): 'הקריאה מעוררת את הזמן'. דהיינו, כשקוראים בפרשה את הקריאה, קריאה זו מעוררת את הזמן עליו מדבר המקרא. ועל כן היו האדמור"ם אומרים 'לחיות עם הזמן',

מִלְתָּא דְפְלִיאָה

צדיקים שהרגישו בקדושת הזמן היו אומרים הלל בשבת זו

לא לחינם הפליגו גדולי עולם ועוררו אותנו לנצל ימים אלו לתשובה ולמעשים טובים, שכן הצדיקים בקדושתם מרגישים את הקדושה ומסייעים בעדנו להתקרב לקדושה עליונה זו, כפי שמובא בדברי ימי הצדיקים ע"ה, כמו בעל הדברי חיים מצאנז ע"ה, רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה, רבי משה לייב מסאסוב ע"ה ועוד, שבליל פרשת בא - פרשת יציאת מצרים, קראו את ההלל כמו בליל הסדר, ויש מועד שקראו את ההלל בברכה, כי בקדושת נפשם הרגישו את האור העצום שמתעורר בקריאת הפרשה, עד כדי כך הגיעו להשגות ומדרגות גבוהות. והם שאמרו לנו ועוררונו: 'לחיות עם הזמן', 'לחיות את הזמן', כי הקריאה מעוררת הזמן עוד יותר מהזמן עצמו, ובוודאי כוחם מסייענו להתקרב לקדושת הימים

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כוח שרה אמנו ע"ה בליל יציאת מצרים

כוח האמונה של שרה מתעורר עתה ביותר

מכלל הכח שהורישה לנו שרה ע"ה הוא להכיר ולדעת כי כל העובר עלינו בגשמיות ורוחניות הן צרות הגלות והן הקשיים והמיצרים העומדים בדרכו של כל אדם בפרטות, לטובה הם. כי הרי בכל מהלך חייה עברו עליה צרות וקשיים, בשנות עקרותה הארוכים ובגלות ממקום למקום, ועוד כיוצא בהם, עם כל זה נאמר בהם (רש"י בראשית כג א) 'כולן שוין לטובה'. וכפי שביארנו (חיי שרה) עפ"י דברי **מנחם המון החיד"א ע"ה** (פני דוד שם) בפסוק (בראשית שם) 'ויהיו חיי שרה', דתיבת 'ויהיו' נקראת ישר והפוך, לרמז שחייה היו הויה אחת שווה לטובה הן כשתביט בהם מתחילתן לסופן והן מסופן לתחילתן. ובדרך רמז בא ללמדנו, כי אף שהיו ימי חייה של שרה למפרע, כלומר, אף כאשר התנהלו חייה למפרע ובהיפך מרצונה, עם זאת היו בעיניה כולם שוים לטובה, שלא ראתה שום רע בהנהגת הבורא, וידעה מה שאמרו חז"ל (ב"ר נא ג) 'אין רע יורד מלמעלה', ואם כך, גם כשאירע דבר מן השמים הנראה כלא טוב על כרחך טוב הוא שהרי אין רע יורד מן השמים. ובהסתכלות זו קיבלה כל מאורעות חייה באהבה ובשמחה, והאמינה שכל הנעשה עמה הוא אך לטובה ו'כל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:), ואף שבשעת מעשה נראה הדבר כצרה אבל לבסוף יתגלה שהכל היה לטובה.

ובליל יציאת מצרים שנצטוונו בו 'למען תספר וגו' וידעתם כי אני ה', שבו מתגלה ביתר שאת אור האמונה 'כי אני ה'', שבכל דבר ודבר יכולים להכיר כי מה' הוא ולטובה, מתעורר כוחה וירושתה של שרה אמנו ע"ה ביותר לסייענו בחיזוק האמונה.

מהם הנשים כאשר אמר (שמות א כב) 'וכל הבת תחיון', והקב"ה ינקום נקמתם בנגעים גדולים עד שיוציאם בכסף וזהב וצאן ובקר מקנה כבד מאד, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ. לא נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בבנים. והענין הזה פרשוהו בבראשית רבה (מ ו) רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם כתוב 'ויהי רעב בארץ', בישראל כתיב (להלן מה ו) 'כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ'. וכל דבר שעבר עליה היה בו נתינת כח גם לזרעה שבכל הדורות, לכך גם המכות שקיבל פרעה בגללה היו סימן לבניה שגם בגללם יקבל פרעה את עשר המכות [בצורור המור האריך לבאר את כל ענייני יציאת מצרים כיצד היה תלוי במעשה לקיחת שרה לבית פרעה, וז"ל: 'ולאברם הטיב בעבורה' (לעיל יב טז) לפי שאמרה היא שהיתה אחותו, כמו שהיה במצרים שכתוב שם (שמות יב לו) 'וישאלום וינצלו את מצרים'. 'וינגע ה' את פרעה ואת ביתו' (לעיל יב יז), לאות על מכות פרעה בשביל ישראל. 'ויקרא פרעה לאברם' (שם פסוק יח), כמו שאמר שם (שמות יב לא) 'ויקרא למשה ולאהרן לילה'. 'ועתה הנה אשתך קח ולך' (לעיל יב יט), כמו שאמר שם (שמות יב לב) 'גם צאנכם גם בקרכם קחו' וגומר. 'ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותם' (לעיל יב כ), כמו שאמר שם (שמות יג יז) 'ויהי בשלח פרעה את העם'. 'ויעל אברם ממצרים ולוט עמו' (לעיל יג א), כמו שאמר שם (שמות יב לח) 'וגם ערב רב עלה אתם'. 'ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב' (לעיל יג ב), כמו שכתוב שם (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים'. ועל כן בלילה זה נזכר כוחה של שרה לבני ישראל.

וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלֵילָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מַרְרִים יֹאכְלֵהוּ (יב ח). רבותינו ז"ל אמרו במדרש (שמו"ר טו יב): 'ומצות' - בשביל שרה שעשתה למלאכי השרת עוגות ולא טעמו לחם וכו'. יש לומר בטעם שנזכרה שרה אמנו ע"ה בלילה זה, שכן אמרו חז"ל **בפרקי דרבי אליעזר** (פכ"ו): אותו הלילה שנלקחה שרה אמנו לבית פרעה, ליל יום טוב הפסח היה, והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים, להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם ארצו, ומשום כך פירש **מור"ר זקני ע"ה** (פתוחי חותם וארא ענין עשר המכות) כי 'שרה' בגימטריא עולה כמו ראשי התיבות של עשר המכות 'דצ"ך עד"ש באח"ב' [עם הכולל של ג' התיבות והכולל של שלשתם כאחד].

ו'מעשה אבות סימן לבנים' [כך כתב הרמב"ן (לעיל יב ו): 'ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם'. אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו (עיי' תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יארכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו. ושם פסוק י' כתב: 'ויהי רעב בארץ'. הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הבצורת, והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים, והוציאו משם במקנה בכסף ובזהב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם. ורמז אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו

לקדש את ראשית היום

כי יש כח מיוחד הניתן למתחיל במצוה שיוכל לגמרה, כפי שפירש **המהרש"א** (ח"א מכות י'): בדברי הגמרא 'בדרך שאדם רוצה לילך בה, מוליכין אותו' - שלא אמרו 'מוליך אותו' והיה נשמע שהקב"ה מוליך אותו, אלא אמרו 'מוליכין'. שבכל מחשבה ודיבור ומעשה האדם נברא מלאך לפי ענינו אם לטוב אם לרע, ועל כן אמרו בדרך שאדם רוצה לילך, שהרשות בידי האדם ממנו יתברך ברוך הוא, שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג:), אבל כפי רצונו ודעתו של אדם מוליכין אותו, אותן המלאכים הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו. ע"כ דבריו. ועל פי זה פירשו בספרים 'המתחיל במצוה אומרים לו גמור', שהמלאכים הנבראים ממחשבתו דיבורו ומעשיו במצוה, עוזרים ומסייעים לו לגמור את הדבר.

בהתחלה נמצא כח הכל כגרעין העץ ומכאן ואילך יערב לכם

וזהו שאמרה תורתנו הקדושה (שמות יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים, ופירש רש"י: אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות. ומהי נתינת הטעם 'שכל התחלות קשות', כיצד רואים מכאן ש'מכאן ואילך יערב לכם', מדוע אם ההתחלות קשות יהיה ערב מכאן ואילך. רק שסיבת כל ההתחלות קשות, כי בכל התחלה נמצא גם הסוף, כמו בגרעין העץ שכלול בו כל מה שייגדל ממנו אחר כך. ולכן כיון שכל התחלות קשות מחמת הכח הטמון בהם, יש לך ללמוד שכיון שעברה ההתחלה שבה כלול כח כל הנעשה אחר כך, 'מכאן ואילך יערב לכם', שכן הכל כבר נמצא בכח, וכל הנשאר הוא להוציאו מכח אל הפועל. ולענייננו נלמד שבראשית היום נכלל כל היום, ובעצם כבר גמר את המצוה בכח, וכל שנותר הוא למשוך את הכח הזה ולהוציאו לפועל בכל היום. וזה טעם כל ענייני הקדושה התלויים בהתחלה כמו בכור וביכורים, שבתחילת הדבר נכלל הכל ומקדש את כלל הדבר.

וכו', וכיצד למדו זאת חז"ל מכך שאמרה התורה 'וקידשתו'. אלא שחז"ל הבינו שבאם ציוותה התורה לקדש את הכהן, הדרך היא באמצעות הקדמתו לכל דבר. ומכאן נלמד לכל דבר שבקדושה, שהדרך לבוא לקדושה נמצאת בזמנים שהם התחלה, שאם מקדים את המצווה הזאת, וכן אם מקדים בראשית היום ובראשית החיים, הרי שהוא מקדש את כל ההמשך הן של כל היום והן של כל החיים.

מיד בקומו ממיטתו ירים תרומה לה'

ועל קימת הבוקר דרשו צדיקים 'מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה' (במדבר טו כ), 'עריסותיכם' מדבר על האדם כשהוא בעריסתו, ורומז שתיכף בתחילת חייו ירים תרומה לה'. כמו כן משמעותו על כל אדם בקומו בבוקר ממיטתו שאף היא נקראת עריסתו כדכתיב 'הנה ערשו ערש ברזל' (דברים ג יא), 'תרימו חלה לה' שיקדיש תחילתו של יום לעבודתו יתברך. שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ויש לו לאדם להידבק בהתחדשות הזו שבכל יום.

המתחיל במצוה מקבל כח לגמור אותה

כאשר מקדש תחילתו של יום ניתן לו כח שיוכל לעמוד כל היום בעבודתו יתברך. דכתיב (דברים ח א) 'כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות' ופירש רש"י: ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת אלא על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כד לב) 'ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם', והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק לגמרה וגמרה ישראל, נקראת על שם. אם כן כשרוצה האדם לקדש יומו ואף לגמור אותו בקדושה, יש לו לקדש תחילת היום וממילא יקבל כח וסיוע לגמור את היום בקדושה.

קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבִנְיֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶדָם וּבְבִהֵמָה לִי הוּא (יג ב).

רבותינו הקדושים תלמידי הבעל שם טוב זי"ע, החשיבו מאוד ועוררו לקדש תחילתו של יום בתורה ותפילה. וכך דרש הרה"ק בעל בני יששכר ע"ה בספרו **אגרא דפרקא** (אות רה): כתבו תלמידי הבעש"ט לזיהר בעומדו ממטתו שתהיה המחשבה הראשונה והדיבור הראשון והמעשה הראשון לה' יתברך בתורה ובמצות, ועל ידי זה יהיו נגררין כל המחשבה והדיבור והמעשה של כל היום, כי הוא בחינת ברא בוכרא ואח הגדול, שכל האחין נגררין אחריו וחייבין בכבודו.

ביאור הפסוק קדש לי כל בכור

ובזה פירש הפסוק קדש לי כל בכור **פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא**, שכל דבר מחשבה ומעשה של האדם, כלולים הם מרמ"ח איברים שלו, ונולדים בכח מעשיו ומחשבותיו, כמו תינוק הנולד מפתחת הרחם. ועל כך אומר הכתוב שיקדש האדם הדבר הנולד ממנו מיד עם תחילתו, ובאיזה מדבר, **בבני ישראל** היינו המחשבה, שכח המחשבה היא המתייחסת לבני ישראל, שעלו תחילה במחשבה (ב"ר א ד). **באדם** היינו בחינת הדיבור המתייחסת לבחינת אדם, כדכתיב (בראשית ב ז) 'ויהי האדם לנפש חיה' שתירגם אונקלוס 'לרוח ממללא', ועל כן נקרא מדבר. **ובבהמה** היינו בחינת המעשה הבאה מכח הגוף שהוא כבהמה. שצריך האדם לקדש מעשה דיבור ומחשבה הראשונים שלו, ואז יעלה כלל מעשיו דיבוריו ומחשבותיו לרצונו יתברך, כדכתיב 'קדש ליי וגו' וע"י זה יתקיים בכל אלה **לי הוא**.

עיקר הקדושה שייכת בתחילתו של דבר

ראיה לדבר שעיקר הקדושה היא בתחילת כל דבר, נראה ללמוד מכך שדרשו חז"ל (מו"ק כח:): 'וקידשתו' (ויקרא כא ח) שיש להקדים הכהן לכל דבר. ולכאורה, הקדמת הכהן היא עניין של כבוד, שמכבד אותו לברך ראשון

אֵלֶּזְנֹת

פְּרֻשַׁת כּוֹא

לְשִׁמּוֹן שֶׁפֶת

כּוֹסֵד, עֲלִיּוֹן רַע"ח

פעם הגיע אחד להתאונן לפני הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקא זיע"א על מעבדו, אחד מעשירי עם, שהיו באים אצלו שהוא מבקש לנשלו מפרנסתו ולהביא ערל על מקומו. כְּאִשֶׁר הִגִּיעַ אוֹתוֹ עֲשִׂיר כְּדָרְכּוֹ אֶל הַרְה"ק, הוֹכִיחוּ נִמְרָצוֹת אִיךָ הוּא מֵהֵינן לִפְגַע בְּמִקּוֹר מִחִתּוֹ שֶׁל יְהוּדִי. נִסָּה הַעֲשִׂיר לְתַרֵץ עֲצָמוֹ בְּדַרְכִים שׁוֹנוֹת, אָךְ הַרְה"ק לֹא קִבַּל אֶת דְּבָרָיו.

כְּאִשֶׁר רָאָה הַרְה"ק שֶׁהֵלָה אוֹתָם אָזְנוֹ מִלְשָׁמַע וְעוֹמֵד עַל שְׁלוֹ, גָּעַר בּוֹ וְאָמַר לוֹ: רְשָׁע הָנָךְ, וְאֶסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָי אָדָם רְשָׁע, עַל כֵּן עוֹב תִּכְף וּמִיד אֶת בֵּיתִי. לְבַשׁ הַעֲשִׂיר עֲזוֹת וְהִקְשָׁה: רַבִּי, הֲרִי אֵינְךָ אֵינְךָ מְכַבֵּד עֲשִׂירִים. עֲנֵה לוֹ הַרְה"ק: אֵינְךָ מְבִינֵן אֶת הַכּוֹנֵה הָרְאוּיָה 'מְכַבֵּד' הוּא מִלְשׁוֹן 'מְכַבְּדִים אֶת הַבֵּית', וְהֵינּוּ שְׁהוֹצִיאָם מִבֵּיתוֹ. כְּשֶׁרָאָה אוֹתוֹ עֲשִׂיר שֶׁכָּלְתָה אֵלָיו הָרַעָה חִזֵר בּוֹ (בַּחֲצוֹת בֵּית ה' בְּתוֹכֵי יְרוּשָׁלַיִם' בְּתוֹלְדוֹת הַרְה"ק מִרְחַמְסֵטְרִיוֹוִקָא).

...

על הפסוקים (שמות י כח-כט): וַיֹּאמֶר לוֹ פְּרֻעָה לָךְ מַעֲלֵי הַשָּׁמֶר לָךְ אֵל תִּסֶּף רְאוֹת פָּנָי כִּי בַיּוֹם רְאוֹתָ פָנָי תָּמוּת. וַיֹּאמֶר מִשָּׁה בֵּן דְּבָרְתָ לֹא אֶסֶף עוֹד רְאוֹת פָּנָיךְ, וּפְרוֹשׁ רַש"י: "כֵּן דְּבָרְתָ - יָפָה דְּבָרְתָ וּבִזְמַנּוֹ דְּבָרְתָ, אָמַת שְׁלֵא אוֹסִיף עוֹד רְאוֹת פָּנָיךְ, פְּרַשׁ הַרְה"ק רַבִּי יוֹאֵל מִסַּאטְמָאָר זִיע"א בְּסִפְרוֹ 'דְּבָרֵי יוֹאֵל' (הוֹשַׁענָא רַבָּא עֵמוּד שְׁעוֹ): וְלִכְאוּרָה אֵיךָ הִיא מִתָּר לְמִשָּׁה לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו עַד אוֹתָהּ שְׁעָה, וְהֵלָא אֶסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָי אָדָם רְשָׁע (מַגִּילָה כח), אֲלֵא עַל כְּרַחֵף לומר דְּכִיּוֹן שְׁעַל יְדֵי הַמְכּוֹת נִתְקַדַּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם בְּעוֹלָם, אִם כֵּן הֲרִי יֵצֵא כְּבוֹד שְׁמַיִם עַל יְדֵי בֵּיתוֹ אֲצִלוֹ וְהִסְתַּכְלוֹת בְּפָנָיו, וּבִשְׁבִיל כְּבוֹד שְׁמַיִם מִתָּר לְהִסְתַּכֵּל אָף בְּפָנָי אָדָם רְשָׁע. אָמְנָם אֲצֵל מִכָּה הָאֲחֻרוֹנָה, כִּיּוֹן שְׁלֵא הֲצַר עוֹד לְבוֹא אֲצִלוֹ בְּשִׁבְלֵי כְּבוֹד שְׁמַיִם, לָכֵן אָמַר לוֹ 'יָפָה דְּבָרְתָ וּבִזְמַנּוֹ דְּבָרְתָ שְׁלֵא אוֹסִיף עוֹד רְאוֹת פָּנָיךְ' כְּאִמּוֹר דְּמֵאֲחַר שְׁלֵא יִצְמַח עוֹד מִזֶּה כְּבוֹד שְׁמַיִם חִזֵר הַדִּין לְמִקּוֹמוֹ דְּאֶסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָי אָדָם רְשָׁע.

(ספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

'צְרִיכִים לְיִשׁוּב הַדַּעַת'

וְלָכֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיא אוֹר בְּמוֹשְׁבַתְּם (י, כג).

בְּאֲחַת הַיְחִידוֹת שֶׁהִיָּתָה לְהַרְה"ק הַרְש"ב מְלִיּוּבֵאוּוִיטִשׁ זִיע"א אֲצֵל אָבִיו הַרְה"ק מִהַר"ש זִיע"א סִפֵּר לוֹ בְּסִיּוּם הַיְחִידוֹת אֶת הַסְּפּוֹר הַבָּא: בְּלִיאֲזָנָא הִיא יְהוּדֵי וְקוֹן, חֲסִיד שֶׁל הַרְה"ק בַּעַל הַתְּנַיָּא זִיע"א, שְׁקָרָאוּ לוֹ ר' אֵלִיהוּ בְּעַר ה'יִשׁוּב' נִיק. הוּא אָף פַּעַם לֹא הִיא גַר בִּישׁוּב, וְאָף לֹא יָדַע מַה זֶה יִשׁוּב. נִתְּנוּ לוֹ שֵׁם זֶה, מִפְּנֵי שְׁעַל כָּל דְּבָר הִיא אוֹמֵר 'צְרִיכִים לְיִשׁוּב הַדַּעַת', כְּשֶׁהִיוּ קוֹרְאִים לוֹ לְעֲשִׂירֵי לְמַנְיָן הִיא עוֹנֶה 'אֲכֹן אֲלֵא צְרִיכִים לְיִשׁוּב הַדַּעַת'. כְּשֶׁהִיוּ קוֹרְאִים אוֹתוֹ לְחוֹלָה מִסְּפָן רַח"ל הִיא עוֹנֶה 'אֲכֹן אֲלֵא צְרִיכִים לְיִשׁוּב הַדַּעַת'. וְהִגִּיל הִיא הַעוֹלָם לְהַחֲשִׁיב זֹאת לְעֵנְיָן שֶׁל שְׁטוֹת. בְּרַם לְאֵמַתּוֹ שֶׁל דְּבָר הַסְּבָה לְכַף הִיָּתָה מַה שֶׁשָּׁמַע פַּעַם אֲחַת מִהַרְה"ק בַּעַל הַתְּנַיָּא בְּלִשׁוֹן זֶה: אִמַר לְכֵס תוֹרָה מִהַרְבֵי הַמְּגִיד מִמְעוֹרִיטִשׁ, שֶׁשָּׁמַע מוֹרְנוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִיע"א: 'שָׁמַע יִשְׂרָאֵל הוִי"ה אֶלְקִינוּ הוִי"ה אֶחָד', הֵאֲתוֹן רַבְרַבִּין הַן 'עַד דַּע', וְהַפְּרוֹשׁ הוּא שְׁצַרְיָךְ לְהִיּוֹת הַדַּעַת, לְדַעַת אֶת הַעַד בְּשִׁנְשָׁמָה, שְׂאֲזִי יֵשׁ לוֹ הַשְּׁגָה בְּעֲצָמוֹת הַנְּשָׁמָה. דְּרָךְ הַחֲסִידִים בְּזִמְנִים שְׁעַבְרוּ הִיָּתָה שְׁחִיו בְּאִמְרָה. לֹא חֲפִשׁוּ אַרְיִכוֹת. אִמְרָה הִיָּתָה מִסְּפִיקָה (הַרְה"ק הַרִי"צ מְלִיּוּבֵאוּוִיטִשׁ זִיע"א, 'סִפֵּר הַמֵּאֲמָרִים' תִּשְׁר"א עֵמוּד 69).

...

על הפסוק (שמות י כג): וְלָכֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיא אוֹר בְּמוֹשְׁבַתְּם, פְּרַשׁ הַרְה"ק רַבִּי יְחִיאֵל מִיכָל מְזִלְאטְשׁוֹב (סִפֵּר 'תּוֹרַת הַמְּגִיד מְזִלְאטְשׁוֹב'): 'בְּמוֹשְׁבַתְּם' לִשׁוֹן יִשׁוּב הַדַּעַת, מִחֲמַת שֶׁהָכָה אוֹתָם וְנִחְלַשׁ הַכַּח הַטְּמָאָה וְנִפְדּוּ הַנְּשָׁמוֹת מִחֲשֵׁר שְׁלֵהֶם וְעַל יְדֵי זֶה נִפְדּוּ גַם כֵּן לְמִשָּׁה מִהַחֲמִיר וְהִיא לְהֵם יִשׁוּב הַדַּעַת לְעִבּוֹדַת הַבּוֹרָא, וְכֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל, אָמוֹ.

אֶסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָי אָדָם רְשָׁע

וַיֹּאמֶר מִשָּׁה בֵּן דְּבָרְתָ לֹא אֶסֶף עוֹד רְאוֹת פָּנָיךְ (י, כט).

לְהַרְגִישׁ צַרַת חֲבֵרוֹ

לֹא רְאוּ אִישׁ אֶת אַחִיו (י, כג).

מִסְּפָר עַל הַרְה"ק הַבְּרוּךְ טַעַם זִיע"א שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו פַּעַם סְנַדְלָר אֶחָד מְבַנֵּי עִירוֹ וְסִפֵּר, שְׁוֹנָתוֹ אֵינָה בְּקוֹ הַבְּרִיאוֹת. הַבְּרוּךְ טַעַם' הִרְבָּה לְהַצְטַעַר עַל הַשְּׁמֹעָה, נִהְיָ חוֹר וְכֹאבוֹ מְרַב עֲגָמַת נַפְשׁ, מִהַחֲדָר הַשְּׁנֵי שָׁמַע הַבְּרוּךְ טַעַם' שְׁיִלְדֵי שׁוֹחֲקִים כְּדָרְךְ הַיְלָדִים, וְנִכְנַס וְצִבְט לְאֶחָד מֵהֶם וּשְׁאָלָם: אִיךָ תוֹכְלוּ לְשַׁחֵק וּלְשַׁמַּח בְּשַׁעָה שְׁוֹנָתוֹ שֶׁל הַסְּנַדְלָר מְטַלַת חוֹלָה עַל מִשְׁתָּה.

וְכֵן אַרְעַ פַּעַם שֶׁהַרְה"ק הַבְּרוּךְ טַעַם הַשְּׁתַדָּךְ עִם גְּבִיר אֶחָד, וְלַעַת הַנְּשׁוֹאִין הִגִּיעַ הַמַּחֲתָן לְעִירוֹ עִם כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ כְּדִי לִפְגַּשׁ אֶת הַבְּרוּךְ טַעַם, וּבְאוֹתוֹ יוֹם הִגִּיעַ אֵלָיו גַּם שׁוֹאֵב הַמַּיִם בְּעֵנְיָן רְפוּאָה הַנוֹגַע לְאֶחָד מְבַנֵּי מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְנִגַע הַדְּבָר מֵאֵד לְלַבּוֹ שֶׁל הַבְּרוּךְ טַעַם וְלֹא הִיא שְׁיָךְ לְדַבֵּר עִמוֹ. וְכִשְׁהִגִּיעוּ הַמַּחֲתָנִים וְרִאוּהוּ בְּמַצֵּב כְּזֶה, הִתְחִילוּ לְחַשֵׁשׁ שְׁמָא אֵינוֹ מְרַצָּה מִהַשְּׁדוּף, וְהִתְעַנְיָנוּ בְּדַבֵּר עַד שֶׁהִבִּינוּ שֶׁהַכֵּל הוּא מִשׁוּם שְׁמַצְטַעַר בְּצַעֲרוֹ שֶׁל שׁוֹאֵב הַמַּיִם. וְקָרָא הַמַּחֲתָנִת, שְׂאִמְנָם צְרִיכִים לְהַתְּפַלֵּל עַל הַשְּׁנֵי אֶךְ אֵין צְרִיךְ עַד כְּדִי כֵךְ בְּאִפְסָן שְׁנוּגַע לְבְּרִיאוֹת עֲצָמוֹ. וְכִשְׁשָׁמַע הַבְּרוּךְ טַעַם אֶת דְּבָרֶיהָ, נִפְּל לוֹ סִפָּה עַל כָּל עֵנְיוֹ הַמְּשִׁךְ שְׁדוּף זֶה וְרַצָּה לְעַצֵר הַכֵּל, שְׁמִי יוֹדַע אִם מִתָּר לְהַשְּׁתַדָּךְ עִמָּם, וְהִירִי יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים, וְאֵלוֹ לְהֵם אֵין אֶת מִדַּת רַחֲמָנוּת, כִּי אִיךָ יִתְכֵן שְׁלֵא לְהַצְטַעַר ('מִקְדַּשׁ הַשְּׁבַת' פְּרֻשַׁת שְׁמוֹת).

הַחֲשֵׁךְ הַכִּי גָדוֹל

על הפסוקים (י, כב-כג): וַיִּט מִשָּׁה אֶת יָדוֹ עַל הַשְּׁמַיִם וַיְהִי חֲשֵׁךְ אֶפְלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשַׁת יָמִים. לֹא רְאוּ אִישׁ אֶת אַחִיו וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתְּחִיתוֹ שְׁלֹשַׁת יָמִים, פְּרַשׁ הַרְה"ק הַחֲדוּשֵׁי הַרִי"ם זִיע"א, וְהוֹבֵאוּ דְבָרָיו בְּסִפֵּר 'לְקוּשֵׁי הַרִי"ם': שֶׁהַחֲשֵׁךְ הַכִּי גָדוֹל הוּא כְּשֶׁאֲחָד לֹא רוֹאָה בְּצַרַת חֲבֵרוֹ וְאֵינוֹ עוֹזֵר לוֹ לֹא רְאוּ אִישׁ אֶת אַחִיו וְהַסּוּף הוּא שְׂאֵם אֵינוֹ רוֹצָה לְרְאוֹת בְּצַרַת חֲבֵרוֹ גַּם בְּעֲצָמוֹ אֵינוֹ יִכּוֹל לְחוֹז מִמְּקוֹמוֹ וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתְּחִיתוֹ.

חידון אֵלֶּזְנֹת - נושא פרסים מתי בפרשה זאת שרר חשך במצרים, מלבד במכת חשך?

פתרון החידה - פרשת נח:

ש. היכן מוזכר בפרשתנו קשת?
ת. אֶת קִשְׁתִּי נִתַּתִּי בְּעֵינֶיךָ וְגו' (ט, יג).

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר":

פרשת נח:
ה' מאיר יוד מבית שמש.

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו א"ה בגליונות הבאים
הפותרים נכונה יכנסו להגרלה א"ה
על סידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר".
את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני
למספר פקס: 077-470-26-81
או למייל: magdenot@gmail.com

נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון.
בראש הדף לציון "עבור חידון לנוער".

מקושרים

גיליון שבועי בענייני כוונת וביאורי תיבות התפילה מתוך אוצרות סידורים ומחזורים מתיבתא

גיליון ט"ו

פרשת בא | תשפ"ה

ויאני תפילתי

צדיקים ועבודת התפילה - בראי הפרשה

"לכו עבדו את ה' אֱלֹהֵיכֶם מִיּוֹם הַיּוֹם הַזֶּה: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנִצְרֵינוּ וּבְנִצְרֵינוּ יִלְךְ בְּנֵינוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵינוּ בְּצֵאֲנֵנוּ וּבְבִקְרָנוּ יִלְךְ... לא כן לְכֹן נָא הַגְּבֵרִים וְעַבְדוּ אֶת ה'" (י. ח. יא).

דין ודברים זה שבין משה רבנו לפרעה הרשע, מבהיר עד כמה רחוקה השקפת האמת, נקודת המבט היהודית והנכונה כלפי הקשר הפנימי והעמוק אותו חולק כל יהודי באשר הוא עם קונו. לבין ההשקפה המסולפת והמעוותת של פרעה ודומיו - לפיה שמורה עבודת האל אך ורק לאנשים מסוימים וכי רק אליהם נגד הדבר.

מקדם חונכנו כי כל אדם, יהודי ואף שאינו כזה, בכל גיל ובכל מצב, ראוי ואף מתבקש לפנות לאלקי השמים והארץ ולעבודו בכל לב, להשיח לפניו את לבו ולתנות את כאבו, להודות ולשבח לפניו בכל פה ולעבודו בעבודה שבלב היא תפילה.

המעשה הבא מעיד על כך שאכן - בכל גיל וגם בנוגע לכל בקשה, אבינו הרחום והחונן שבשמים מתאוה לתפילתנו ופותח צינור מיוחד של השפעת טוב וחסד, ישועה ורחמים לכל אחד ואחד.

כבר מיינקותו ניכר היה על צבי הירש כי הוא זרע ברך ה'. חן מיוחד נסוך היה על פניו התמות, הזכות, ונהרה של יראת שמים ואהבת ה' נשפכה עליהן, ואומרות הכל. תפילותיו התארכו ונמשכו זמן רב מעל לממוצע בקרב בני גילו, ובעוד שחבריו רדפו אחר האווזים ומצאו להם כר נרחב לעשועו ברחובות העיירה - הוא מצידו לא טמן ידו בצלחת אלא הגביר חיילים בתורה הקדושה ובנה את קומתו הרוחנית נדבך אחר נדבך.

במישור הגשמי, לעומת זאת, לא חונן הילד ביותר.

את אביו ואמו איבד זה מכבר, ואת שנות ילדותו העביר בבית דודו אשר פרס עליו את חסותו, אם כי לא היה בכוחו של הדוד לבקוע עבורו את שערי אוצר השידוכים ולסייע לו בתחום זה, בו - מסתבר, הוא נחל אכזבה אחר אכזבה.

הוא היה נער חמוץ, בן עלייה ומחונן בכל מידה טובה. כשרונו עלה בהרבה על הממוצע וידיעותיו לצד עמקנותו בתורה עשו להן כנפיים, אולם על הכל העיבה עובדה פשוטה שגרמה להצעות שידוכין כאלה ואחרות לרדת בזו אחר זו.

נמוך קומה הוא היה, באופן חריג ומוגזם למדי. בעיני חותנים עתידיים וכלות אפשריות נתפס הדבר כמום של ממש, ולא נותרה לצבי הירש ברירה כי אם לעשות שימוש עוצמתי בנשק החזק ביותר, אם כי הפשוט ביותר שהוא הכיר.

'רבנו של עולם' פתח צבי הירש את פיו בתחינה, 'אנא ממך, עשה נא למעני והגבה את קומתי, על מנת שאוכל לבוא סוף סוף בבית האירוסין'.

'שמא תאמר: יהיה הדבר תימה בעיני הבריות' המשיך את תפילתו התמה, 'יודע אני וסמוך ובטוח כי בכוחך הגדול תוכל להשכיח זאת מבני אדם'.

לנוכח תפילה שכזו, לא יפלא אפוא כי בתוך רגעים ספורים צמחה קומתו באורח פלא ונעשה צבי הירש כאחד האדם, נער תמיר ככל בני גילו. אודות עובדה זו ידוע רק מפי צדיקי הדורות אשר שיתפו אותנו בכך, אחרת לא היה הדבר נודע לעולם - שהרי גם חלקה השני של תפילתו התקבל ופעל כמצופה - הבריות לא שמו יבם כלל לשינוי הדרמטי וכך זכה הנער הקדוש לבוא בבית האירוסין עם בת ישראל צדקנית וחסודה כמשאלתו. אך בכך לא תם הסיפור.

החתן המיועד, כנהוג, העניק לו תשורה לאירוסין - שעון זהב יקר ערך. דא עקא, לא חלף כי אם זמן מועט והשעון היקר נעלם כלא היה.

ככל שנגע הדבר לחתן בן העלייה, לא היה זה הפסד של ממש. מה לו ולחפץ גשמי, בעל ערך חומרי ככל שיהיה, כשתורת ה' ומצוותיה הקדושות לפניו והוא יכול לדבוק בהן ולהתקשר לבוראו

המשך בעמוד הבא

שהיה תמה מדוע אחר שבע מכות עוד הוא מתחזק, והיה מתיירא מפני קטרוג אולי ח"ו עמדו מקטרגים וה' אוהב משפט ולא ידחה את המקטרג בקש.

אמר לו השי"ת: 'כי אָני הַכְּבֹדְתִי אֶת לבו וגו' לְמַעַן שְׁתִי אֲתִתִּי אֵלָה בְּקִרְבּוֹ, ואם כן אל כבודי נוגע הדבר ושוב אינך צריך להתיירא מפני מקטרגים. ואם כן זה עצמו שהיה פרעה מכביד את לבו נגד ה' לבלתי שמוע בקולו ביד משה נביאו והיה מעכב את הגאולה, זה עצמו הביא את הגאולה (שם משמואל).

"דְּבַרְוּ אֵל כָּל עַדְתֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֵׁה לְבַיִת אָבֹת שֵׁה לְבַיִת וגו' וַיִּלְקַח הוּא וַיִּשְׁכְּנוּ הַקָּרֵב אֶל בֵּיתוֹ וגו'" (שמות יב, ג).

יאמר ו'שְׁכְנוּ, על השכינה הקדושה השוכן בקרב האדם, והיא תמיד שורה אצל האדם ככותל מערבי שמעולם לא זזה שכינה וכו'. והו' [ו]הַקָּרֵב אֶל בֵּיתוֹ, והיינו שיתפלל לה' יתברך ברוך הוא שיהיה לו לעזר ולסעד, על דרך (יזמא לה, ב): 'הבא לטהר מסייעין לו' (דגל מחנה אפרים).

"וְהָיָה לְאוֹת עַל יְדֵכָה וּלְטוֹטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בַחֲזֵק יָד הוֹצִיאָנִי מִמִּצְרַיִם" (שמות יג, טו).

וכוונת כל המצות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וכותת תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל-ל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריתך אנתנו (רמב"ן).

התפילה בפרשה

אמרי שפר ממאורי האומה

"וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהוּ כִּי אָנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לבו וְאֵת לב עֲבָדָיו לְמַעַן שְׁתִי אֲתִתִּי אֵלָה בְּקִרְבּוֹ" (י. א). והנה הקדוש ברוך הוא מתאוה לתפילתן של צדיקים ולפעמים השם יתברך ברוך הוא גוזר גזירה כדי שיתפלל הצדיק ויבטלה. וזהו בא אל פרעה כי אני הכבדתי כו', שלא ישלח את ישראל ואתה הבטלת זאת (נועם אלימלך).

"וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהוּ כִּי אָנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לבו וְאֵת לב עֲבָדָיו לְמַעַן שְׁתִי אֲתִתִּי אֵלָה בְּקִרְבּוֹ" (י. א). ראיתי בספר זכרון זאת להרבי הקדוש מלובלין ובספר אור ישראל להמגיד מקאניץ עצה נכונה לאדם המתפלל בצר לו שלא יתפלל עבור עצמו, אלא בזמן שאדם מצטער שכינה מה אומרת קלני מראשי וכו' (הגיה טו, ב) אם כן צערו הוא צער השכינה כביכול, על כן יתפלל עבור צער השכינה, ובוזה נסתם פי המקטרגים. וכמו שבפרט כן יש לומר הוא בכלל ישראל, שכאשר ישראל אינם כל כך ראויים ומדת הדין תמצא מקום לכתרג, אז עתה שיהיה לשתא כבוד שמו הגדול עמו, שבצרתנו יגיע חילול כבודו ית"ש, ושוב נסתם פה המקטרגים.

ובזה יש לפרש שהיה מאמר הקדוש ברוך הוא: 'כי אָנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לבו'... תשובה למשה רבינו ע"ה,

צהר לתיבה

הארת מושגים ומונחים בתפילה

תפילה במעבר בכרך

"הנכנס לכרך" קבעו חז"ל (ברכות ד, א), "מתפלל שתיים, אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. כן עזאי אומר, ארבע, שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו".

רש"י (שם) מבאר את הצורך בתפילה זו, וזו לשונו: "המהלך בדרך וצריך לעבור כרך, ושם מצויים מושלים רעים ומחפשים עלילות". לשם כך על העובר בכך להתפלל פעמיים, כלשון רש"י: "אחת בכניסתו - מתפלל ושתיים שיכנס לשלום. ביציאתו - מתפלל שיצא לשלום".

בן עזאי, לעומת תנא קמא, מוסיף את ענין השבח לתפילות אלו (משנה שם): "נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד". היינו - הן בכניסתו לכרך על האדם להודות ולשבח להשי"ת שהצילו מהנזקים האפשריים בדרכו הַנֶּה, לצד בקשה שיכנס לשלום לכרך, והן ביציאתו מן הכרך מוטל עליו להודות על הצלתו מנזקי הכרך, לצד תפילה להצלתו ושלומו בדרך. תפילה זו האחרונה, לשלומו בדרך, ממשיכה באופן ישיר ומתחברת לתפילת הדרך הרגילה.

בחיי אדם (ככל ש טע"ד) כתב כי אין הדבר נוגע אך ורק לסכנות בנפש, אלא אף לעלילות ממון המבקשות לעשוק את האדם.

לענין אמירת תפילה זו בזמננו, מביא המשנה ברורה (א"ח רל ס"ב) בשם האחרונים כי היות ופחות מצויים כיום בכרכים אנשי שלטון המחפשים להעליל עלילות שווא על כל הנכנס בהם, אי לכך אין חובה לומר תפילה זו כיום. יחד עם זאת, מותר ואף ראוי להתפלל כן אף בזמננו, ואין בכך משום

ברכה לבטלה שהרי זו מטבע לשון שתקנו חז"ל (ראה פסקי תשובות או"ח חיים סימן רל אות ב).

תפילה בכניסה לבית המרחץ

חז"ל מתייחסים בברייתא למצב בו נכנס האדם לבית המרחץ, וזו לשון הברייתא (ברכות ס, א): "הנכנס לבית המרחץ, אומר: יהי צַדוֹן מְלַפְּנֵיךָ ה' אֱלֹהֵי שְׁתַּצְלִינִי מִמָּה וּכְצֹאָא בּוֹ, וְאֵל יֹאדַע בִּי דְבֵר קְלָקְלָה וְעוֹן, וְאִם יֹאדַע בִּי דְבֵר קְלָקְלָה וְעוֹן - תְּהֵא מִיְתַתִּי כְּפָרָה לְךָ לְעוֹנָתִי". אכן, האמורא אבוי מסתייג מחתימת התפילה בנוסח זה: 'תְּהֵא מִיְתַתִּי כְּפָרָה לְךָ לְעוֹנָתִי', שהרי הדבר כעין מתיחת פיו לשטן.

לאחר יציאת האדם מבית המרחץ, יש להשלים את התפילה בהודיה להשי"ת על שהצילו מנזק האפשרי העלול לבוא עליו בבית המדרש, וכפי הלשון שמביאה הגמרא בהמשך: "מוֹדֵה אָנִי לְפָנֶיךָ ה' שֶׁהַצְּלַמְנִי מִן הָאָרֶז".

הסכנה הגדולה הקיימת בבית המרחץ, על פי רש"י (שם), נעוצה באופן בו בנויים היו בתי המרחץ בזמנים קדומים. תחת רצפת בור-האמבט בו רחצו היה חלל, בו הובערה אש יוקדת שחיימה את מי המרחץ. הסכנה הייתה, אפוא, היא החשש שמה תקרוס רצפת המרחץ ויפול הרוחץ לתוך הבור הרותחת. בהתאם להסבר זה, בדורנו לא קיים חשש זה [במקוואות וכדומה], היות ואינם בנויים באופן זה.

אולם ראוי להפנות את תשומת הלב לביאורו של המהרש"א (ברכות שם) כי הסכנה בבית המרחץ היא דווקא מסיבה אחרת לחלוטין - היעדר מצוות שיגנו על האדם מפורענות בשעה זו, בהיותו במקום בו לא ניתן לעסוק במצוות ודבריו תורה. על פי טעם זה, מסתבר כי התקנה אמורה להיות על כנה אף בזמננו. אכן נקטו בפשטות כלל הפוסקים (ראה נוי"כ שו"ע או"ח ר"ל, ג) כי בימינו אין טעם לומר תפילה זו.

עם ישראל עבר במצרים את כור ההיתוך המפרך, הנורא והקשה מכל. אין לתאר במילים את תהומות הכאב אליהן הגיעו, את הצער הבלתי נתפס שהיה מנת חלקם בהיותם משועבדים לפרעה. וכל זה למה?

נכון שהתכלית ידועה לכולנו כבר מינקותנו, המטרה ברורה. הקשר בין התוצאה - זכותנו להיות עם סגולה, לבין ההכנה שנדרשה לכך בגלות המרה במצרים, ברויים לכל דרך. יציאת מצרים ביד חזקה וברזע נטויה - אותו אירוע מכוון המתואר בפרשתנו, ממחישה את חסדי ה' העצומים עמנו באותה שעה.

אולם יחד עם זאת, למרות הטעמים הידועים והסיבה הנראית לעין, בכל זאת קשה להבין על מה ולמה נדרש כזה כאב, כזו עצמה של שיעבוד.

בדבריו על הפסוק (ח, ת): **"וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מֵעַם פְּרָעָה וַיֵּצַעַק מֹשֶׁה אֶל ה' עַל דָּבַר הַצְּפִירָדִים אֲשֶׁר שָׁם לַפְּרָעָה"**, מגלה לנו הרה"ק השפת אמת' מגור ז"ע סוד נפלא אותו קיבל מזקנו הקדוש הרה"ק החידושי הרה"ם ז"ע, ובו טמונה התשובה לשאלה הכאובה כל כך.

ואלו דבריו: **"כי על ידי המכות נפתחו עשרה לשונות של תפילה. וכל הצרות שעברו על אבותינו במצרים היה כדי לבוא לבחינת התפילה. כמו שאמרו חז"ל שהיה חביב צעקתם לפניו יתברך במרום"**.

הבמשך דבריו מביא השפת אמת את דברי המדרש אודות כך (שמות רבה כא, ה), ונביאים כלשונם, משום שיש בהם לימוד לכל יהודי באשר הוא, בכל מצב שהוא בחיים.

"אמר רבי יהושע בן לוי, למה הדבר דומה. למלך שהיה בא בדרך, והיתה בת מלכים צועקת לו בבקשה ממך הצילני מיד הליסטים, שמע המלך והצילה. לאחר ימים ביקש לישא אותה לאשה, היה מתאוה שתדבר עמו ולא היתה רוצה. מה עשה המלך, גירה בה הליסטים כדי שתצעק וישמע המלך. כיון שבאו עליה הליסטים התחילה צועקת למלך. אמר לה המלך, לכך הייתי מתאוה, לשמוע קולך."

"כך ישראל, כשהיו במצרים והיו משועבדים בהם התחילו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה שנאמר (ב, כג): **"וַיְהִי בַּיָּמִים הָרִבִּים הָהֵם גּוֹי וַיִּצְעֲקוּ"**, מיד (שם פסוק כה): **"וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"**, התחיל הקדוש ברוך הוא מוציאן משם ביד חזקה וברזע נטויה. והיה הקדוש ברוך הוא מבקש לשמוע את קולם פעם אחת, ולא היו רוצין, מה עשה, גירה לפרעה לרדוף אחריהם, שנאמר (יד, י): **"וַפְּרָעָה הִקְרִיב"**, מיד (שם): **"וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'"**.

"באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא, לכך הייתי מבקש לשמוע קולכם, שנאמר (שיר השירים ב, ד): "וּנְזוֹתִי בְּחִגְוֵי הַסֵּלַע", ה'שְׁמִיעֵנִי קוֹל' אינו אומר אלא ה'שְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךָ" אותו הקול שכבר שמעתי במצרים. לכך כתב ה'שְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךָ'. כיון שהתפללו, אמר הקדוש ברוך הוא למשה מה אתה עומד ומתפלל, כבר קדמה תפלתן של בני לתפלתן שנאמר (ד, טו): **"מַה תִּצְעַק אֵלַי"**, עד כאן לשון המדרש.

נמצאנו למדים, כי גלות מצרים על קשייה המרים והקשים מנשוא הביאה לנו בעצם את המתנה הטובה ביותר שניתן להעלות על הדעת - התפילה. ולא רק את התפילה כשלעצמה, אלא לא פחות מעשרה לשונות של תפילה, אשר בכל אחת מהן טמונה דרך ייחודית בפני עצמה המשמשת אותנו בעת שאנו פונים לאבינו שבשמים! נחזק עוד יותר.

ידועים דברי רבותינו זכרונם לברכה, עליהם אנו חוזרים בהגדה של פסח (משנה פסחים י, ה): **"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים"**. בכל דור קיים השעבוד שלו, כל אדם מתמודד כשלעצמו עם קשיים גשמיים כמו גם רוחניים. היצר וחולותיו לא יצאו לחופשה לשונות ומוקמת, והמערעב מתחדשת באופן תמידי כפי שהעידו חז"ל (סוכה נב, ב): **"צרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו"**.

יתירה מכך, העיד אחד ממאורי החסידות כי היצר אינו מסתפק באיבוד נשמתו והתנכלות לרבידים הרוחניים של האדם, אלא כל מגמתו להשמיד, להרוג ולאבד, להחריב כל חלקה טובה ולהתנכל לכל איש ישראל אף במישור הגשמי! אז מה הפתרון? על זאת משיבים חז"ל (שם): **"אלמלא הקדוש ברוך הוא שעורר לו - אינו יכול לוי". כל מה שנדרש זה סייעתא דשמיא, כזו שתסייע ביד האדם לצלוח בגבורה את המשבר הרוחני או הגשמי ולהתמודד מול כל קושי או כאב, הפרעה ואיום.**

את הדרך לקבלת הסיוע הזה, מלמדנו השפת אמת, קיבלנו במתנה דווקא באותו זמן כואב, בעמק הבכא וכשנראה היה שאין סיכוי לישועה. דווקא שם, מתוך הצער הנורא ועל סף ייאוש, התגלה לנו עולם חדש ומופלא ששמו 'תפילה'. שם קיבלנו את הדרך, האמצעי להשגת קרבת אלקים, לעמוד לפני בורא כל העולמים ולשפוף נפשינו לפניו כבן יחיד לפני אביו, בעשרה דרכים שונות שלכל אחת מהן רבדים נוספים, רבים מספור ועמוקים לאין שיעור, כל אדם לפי דרגתו ובהתאם למצבו.

יתירה מכך - לא זו בלבד שקיבלנו שם מתנה זו, אלא שכל מטרת השעבוד הנורא היתה כדי שנקבל זאת, כדברי השפת אמת: **"וכל הצרות שעברו על אבותינו במצרים היה כדי לבוא לבחינת התפילה"**.

מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

בעבותות של אהבה? אולם בכל זאת, קיים היה חשש שייודע מכך לחותנו, וכדי ביזיון וקצף. **'אבי שבשמים, הלא כל הארץ שלך היא' פנה שוב, באותה נימה, לאב הרחמן, 'היכן שרק נמצא השעון - הרי הוא בידך. מה לך אפוא הבלד אם הוא נמצא כאן, על ידי, או במקום אחר כלשהו בעולמן?'** בסיום תחינתו זו, התכופף צבי הירש בפשטות, כדבר שבשגרה וכאדם היודע את אשר לפניו, אל הקרקע. שם, למרבה התדהמה ושמא לא, מצא את השעון מונח בשלווה. לימים, כאשר נודע שמו בכל קצווי תבל בתור הרה"ק ר' צבי הירש מאליק ז"ע, העבירו צדיקי ארץ מדור לדור וזמנה לאוזן את המעשה הפלאי, תוך שהם מציגינים כי עצם הזכרת הסיפור מהווה סגולה עצומה ומוכחת למציאת אבדה.

קרבת אלוקים
לאדם של גדולי הדורות

הגאון ר' יצחק מאיר שור שליט"א, מראשי ישיבת תורה ודעת אשר לצד כהונתו הרמה הוא פועל לקרב את העם שבשדות לאביהם שבשמים, נתקל פעם בדרכו לשיבה ביהודי לא מוכר, אשר עשה רושם כי הוא רחוק כרחוק מזרח ממערב מכל דבר שריח של יהדות נושב ממנו, 'תינוק שנשבה' במלוא מובן המילה.

כמה מפסטי נימוס והחלפת פרטים אישיים הבהירה לרב כי הלה בא לגור בשכונה זה עתה, ממש בסמיכות מקום למקום מגוריו. בנוסף, לצד תדהמתו מבורותו הקיצונית של האיש בכל הנוגע ליהדות, הופתע גלות כי האיש כמקו וצמא לשמוע, להחכים ולהתחבר. במאור פנים, הציע לו הרב לבוא אליו לסעודת שבת, הוא ורעייתו, על מנת לטעום את טעמה האמיתי של שבת קדשנו ולהבין במה דברים אמורים.

דבר הוביל לדבר, שבת ועוד אחת ואחריהן גם הנחת תפילין וחברותא קבועה, וכך לאחר תקופה נמצאו בני הזוג את עצמם מקבלים את ההחלטה המשמעותית בחייהם: החל מהיום הם מקפידים על קלה כעל חמורה, מנהלים אורח חיים חרדי למהדרין ועושים הכל כדי למלא את החלל שנפער בחייהם עד כה.

באחד הימים פנה היהודי לרב שור וסיפר לו את ששמע פעם מהוריו - כי יש לו אי אלו קרובי משפחה 'אולטרה-חרדים' כהגדרתו, קרי: הכי אדוקים שיכול רק להיות. הוא שיתף את הרב בדעתם החריפה של הוריו אודות אותם קרובים, אשר הגדירו אותם ככאלה שאינם שפויים ורחוקים מלהיות בריאים בנפשם.

כעת הוא מבין, כך אמר, כי ייתכן ודעה זו נבעה משנאת עם הארץ לתלמידי חכמים ולמה שהם מייצגים. 'חפץ אני עד מאד

להכירם' שיתף את הרב במשאלתו, וזה אכן סייע לו לגשש ולחפש, לאתר את אותם קרובים עלומי שם.

בירור מקיף העלה כי אכן, קיימים קרובים כאלה, ולא זו בלבד שהם שומרי תורה אלא הרבה מעבר לכך. מדובר היה באחד הצדיקים המפורסמים, אדמו"ר אשר רבים נהנו לאורו וחסו בצילו, ומקום מושבו בשכונת בורו-פארק.

נוצר קשר, תואם ביקור, והיהודי מצא את עצמו ניצב בחדרו של הרב, נרגש ומתוח מהמעמד. הרבי מצדו דאג לקרבו במילים חמות, להאיר לו פנים ולהקל על אי-הנעימות ככל האפשר.

מפה לשם, לאחר אי אלו שיחות בנושא המשפחולוגיה הפענה שלהם, התברר ליהודי להפתעתו כי הרבי - הוא ולא אחר, שימש כסנדק בבית שלו עצמו!

התברר כי אבי הרך הנימול, הלא הוא אותו קרוב משפחה של הרבי אשר הלך לחצוב לו בורות נשכרי והתרחק ביותר מהיהדות הנאמנה, בחר לכל הפחות למול את בנו כדי שיישאר במידת-מה קשור ליהדות.

כשביקש מקרוב-משפחתו האדמו"ר לבוא ולכהן כסנדק, לא ראה הרבי בכך כל טעם. האירוע כולו - ידע הרבי, מושגת היה על אווירה קלוקלת ופרוצה, המוהל ככל הנראה יהיה מפוקפק ואף גרוע מכך, ומי יודע אם הוא כלל שומר מצוות. אולם הרבנית מצדיה עוודה את הרבי ללכת, ולו בשביל הרך הנימול שלא חטא בהיולדו להורים שכאלה.

'כנענתי להפצרותיה של הרבנית' סיפר לו הרבי, 'ובעודי מחזיק ברך הנימול הפלתי תחינה ובקשה לפני היושב במרומים - שיחוס וירחם עליו, ימצא עבורו את נתיב החיים שיוביל אותו למסלול הנכון, למשעול העולה בית א-ל ודרך ישראל סבא'.

'כעת, כשאני נוכח לראות אותך ואת הדרך שעברת' סיים הרבי כשדמעה של התרגשות זולגת מעיניו וגם מעיני היהודי הנרגש, 'אני רואה כי אכן - נענתה תפילתי!'

פנינה לשבת
מבית מדרשם של רבותיו

"וַיְהִי בְּחִצְיַי הַלַּיְלָה וְהָ הָקָה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פְּרִיעָה יֵשֵׁב עַל כֶּסֶף עַד בְּכוֹר הַשְּׂבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה" (יב, ט).

בהר הקדוש (לו, ב) הובא על פסוק זה לשונו של דוד המלך (תהלים טו, ד): **"וַיִּצְנֵן תִּפְלְתִי לֵךְ ה' עַת רְצוֹן אֱלֹקִים יָרֵב חֶסֶדְךָ עֲנֵנִי בְּאֶמְתְּ יִשְׁעֶךָ"**, והיטיב לבאר זאת הפלא ופלא הרה"ק האמרי אמת' מגור ז"ע.

הנה אמרו חז"ל (בבמות עב, א): **"כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא נשבה להם רוח צפונית"**, אשר היא רוח נוחה

ומטיבה לבריות, וזאת - על פי הסבר אחד בגמרא. משום שזנופים היו בני ישראל באותה שעה.

והנה אודות מכות מצרים נאמר (ישעיהו יט, כב): **"וַיִּגַּף ה' אֶת מִצְרַיִם נִגְף וַרְפּוּאָה"**, היינו מכות מצרים היו באופן שמצרים הולקו ונענשו - ומכל מכה נוצר לישראל פתח לרפואה וישועה, כנגד אותה מכה בה לקו המצרים.

אם כן, זאת מלמדנו הזוהר הקדוש, כי בעת שהולקו המצרים במכות בכורות, פתח הקב"ה פתח לישראל והעניק להם 'עת רצון', הלא היא 'אָנִי תִפְלְתִי לֵךְ ה' עַת רְצוֹן', היינו שלמרות היותם זנופים ורחוקים חלילה, עדיין תעמוד להם תמיד אותה עת רצון יקרה וחביבה, שעה שבה יוכלו להתקרב לבורא כל העולמי ולפעול אצלו - בשעת התפילה.

סדרא דעלותא

תפילות הקדמות ואבות האומה

שמשון הגיבור שפט את ישראל עשרים שנה, במהלכם עמד להם לא אחת כגיבור חיל הנלחם להם בפלשתים ומצילם מידם, כמפורט בספר שופטים.

לאחר כמה וכמה נסיונות, הצליחו הפלשתים לחלץ מאשת שמשון - דלילה, את סוד כוחו הגדול וגבורתו הבלתי-מובנת. זו האחרונה גילחה את שער ראשו, הפלשתים באו לתופסו והתוצאה העגומה מובאת בנביא (שופטים טו, כא): "וַיִּאָזְזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּקְרְאוּ אֶת עֵינָיו וַיִּזְרְדוּ אוֹתוֹ עֵצָה וַיִּאָסְרוּהוּ בְּנַחֲשֵׁתִים וַיְהִי טוֹחֵן בְּבֵית הָאֲסוּרִים."

כעבור זמן-מה, במהלך משתה גדול שערכו הפלשתים בגודל שמחתם על תפיסתו, ציוו להביא אליהם והעמידוהו בין שני העמודים עליהם נתמך הבית. בשלב זה נקט שמשון בפעולה (שם כו - לו): "וַיֹּאמֶר שְׁמֹשׁוֹן אֶל הַנְּעָר הַמְּחֻזֵק בְּיָדוֹ וַיְחַיְתָה אוֹתִי וַהֲמַשְׁנִי אֶת הָעַמּוּדִים אֲשֶׁר הַבַּיִת נִכְוֵן עֲלֵיהֶם וְאֲשַׁעֵן עֲלֵיהֶם: וַהֲבֵית מְלֵא הָאֲנָשִׁים וַהֲנָשִׁים וְשָׂמָה כָּל סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים וְעַל הַגֶּגֶץ פְּשַׁלְשֵׁת אֲלָפִים אִישׁ וְאִשָּׁה הָרְאִים בְּשָׁחוֹק שְׁמֹשׁוֹן."

כאן מובאת התפילה שנשא שמשון מעומק לבו, אותה תפילה שהחזירה לו את כוחותיו ולו לזמן מועט, אותו זמן שהיה בו די כדי להמיט חורבן על הפלשתים, למוטט עליהם ועליו גם יחד את המבנה כולו ולהביא לאינספור הרוגים.

"וַיִּקְרָא שְׁמֹשׁוֹן אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֶ-דְּנִי ה' זְכַרְנִי נָא וַחֲזַקְנִי נָא אֲךָ הַפְּעַם הַזֶּה הָאֱלֹקִים וְאֶנְקְמָה נָקָם אֶחָת מִשְׁתֵּי עֵינַי מִפְּלִשְׁתִּים". תפילה זו, כך מובא בחז"ל, היה בה עומק נוסף ורבים אותם מגלים לנו חכמינו.

כך למשל מגלים לנו חז"ל אודות תוכן תפילתו (סוטה י, א): "אמר שמשון לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע, זכור לי עשרים שנה ששפטתי את ישראל, ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום."

עוד מובא (בראשית רבה טו, א): "אמר לפניו, רבון העולמים, הוי זכור לי אותה הברכה שברכני אבא יתן לך ויתן לך א-להותא". בכך הזכיר שמשון את הברכה בה נתברך יעקב אבינו מפי יצחק אביו (בראשית כז, כח): "וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וְגו'", ומשמעות 'אלקים' היינו כח וגבורה, אשר כה נדרשו לו באותה שעה.

ביאו לפניו - בדיעה

הברת קטעי התפילה - מתוך סידור שזוהדר

פסק מרן המחבר (א"ח ה, א): "יכוין בברכות פירוש המלות. כשיזכיר השם, יכוין פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, ויכוון בכתיבתו ביו"ד ה"א שהיה והוה ויהיה, ובהזכירו 'אלקים', יכוין: שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם."

הרה"ק ר' אברהם דוד מבוטשאטש בעל 'אשל אברהם' זי"ע מתייחס לקושי שבהקפדה עקבית על כוונות אלה, והפתרון אותו הוא מציע מקובל כיום בקהילות רבות בעם ישראל ומופיע בסידורים רבים.

ראשית, מציין ה'אשל אברהם' את העובדה הבאה - כי אף במקרים בהם נדרשת כוונה מסוימת, כדוגמת כתיבת ספר תורה או גט, ניתן לסמוך על הכוונה שהיתה בתחילת הכתיבה, והדבר מועיל אף לשאר הכתיבה בה לא כיוון הסופר כנדרש.

על פי זה הוא כותב (בספרו 'תפלה לודו' אות כא): "רבים אומרים לשם יחוד וכו' בפרטות כמה פעמים ביום, והסומך את עצמו על המאמר הראשון שקאי גם כן על כל הפרטים, גם כן יפה עושה... ונכון לפרש במאמר הראשון שמגלה דעתו על כל שייכות שיהיה לו למצוה... שהכל הוא על דעת הכוונה הנכונה לשם יחוד קוב"ה וכו'. ונכלל בכך הרבה כוונות פרטיות על צד היותר טוב, ויהיה כאילו פורטם."

בגומת דבריו הוא מביא את הנוסח אותו יש לומר מדי בוקר קודם ברכות התורה: "הריני מכוון מעתה ועד למחר בעת הזאת, בכל פעם שאזכיר שם הוי"ה הק' שהוא בכתיבתו היה הוה ויהיה, ובקריאתו שהוא אדון הכל, וכשאזכיר שם אלקים שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם עילת העילות וסיבת הסיבות."

לצד זאת ראוי לציין להסתייגות שהובאה בסידורים - כי לא ניתן לסמוך על כך באמירת פסוק ראשון של קריאת שמע, וכן הובא (הליכות שלמה תפילה פ"א דבר הלכה ד) בשם הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל כי אף בברכה ראשונה של שמונה-עשרה לא יועיל נוסח זה, אלא בשניהם יש לכוון כראוי בכל שם ושם.

יה ושם

פסוקי שמות והטמון בהם

ביעז

"ביום קראתי ויענני תרהבני בנפשי עז" (תהלים קלח, א).

אדם השרוי בצרה, אם שכל בקדקודו - פונה למי שהישועות שלו ומעטיר לפניו בתחינה כי יסיר ממנו את הקושי וישפיע עליו רק טוב. אכן, התחושה הרווחת בקרב בני האדם היא - כי הרווח העיקרי מישועה זו הוא הפתרון הגשמי, ההיחלצות ממצב המצוקה.

אולם לא כך רואה זאת דוד המלך עליו השלום, וכפי שהפליא האלשיך הקדוש לבאר פסוק זה.

תחילת המזמור עוסקת בביטחון המוחלט והמוצק שיש לאדם בבוראו, ואם כן - מבאר האלשיך את תמיהתו כביכול של דוד המלך: "אחר שאני אבטח בך, מה יתן ומה יוסיף לי מה שתענני באמרתך", הלא עצם הביטחון משרה על האדם שלווה ונועם.

אלא מחדד דוד המלך נקודה יסודית בנוגע לקשר של האדם עם קונו, וזו לשון האלשיך: "כי הנה 'ביום קראתי ויענני תרהבני בנפשי עז', כי ביום ההוא שהחשבתי בכך, כל כך אני עלו בכך שנתווספת בי הגדלת קדושה אפילו בגופי, וזהו 'תרהבני' שהוא את הגוף, ו'בנפשי' שהיא קדושה מעצמה, תרהיב עוז על תוקף קדושתה. כי בזה יורה היות הוא יתברך דבק באדם, ועל ידי כן מתדבק אז יותר."

הפלא ופלא

שאלות וחידות בנבכי התפילה

תשובות מגילון קודם פר' וארא:

1. תשובה ב.
2. תשובה ג.
3. תשובה א.

שם הזוכה בגיליון פר' מקץ: **הרב ויין יעקב ירוחם, ירושלים**
שם הזוכה בגיליון פר' ויגש: **הרב זאב יהודה אליאס, חיפה**

לפתרון החידות יש לעיין בהרחבה בסידור המבואר ובמדוריו מבית מתיבתא.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב

לכתובת מייל: m028039999@gmail.com

או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'מקושרים'. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרסס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.

בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

בקטע התפילה 'יהי כבוד נאמר: ממזרח שמש עד מבוא מהלל שם ה' - מהו הפירוש הנכון בפסוק?

- א) אלה היושבים במזרח העולם ואף במערבו, אף אם הם נכרים, יהללו את הקב"ה.
- ב) השמש עצמה מהללת ומשבחת לבוראה, מדי יום מזריחתה ועד שקיעתה.
- ג) שתי התשובות נכונות.

בברכת 'גבורות' שבשמו"ע אנו אומרים: 'מתייה מתים ברחמים רבים... ומקים אמונתו לישיני עפר'. האם ידוע לך איזו תשובה אינה נכונה מבין התשובות הבאות?

- א) 'מתייה מתים' היינו תחיית המתים לעתיד לבוא, ואילו 'מקים אמונתו לישיני עפר' זו ההבטחה לצדיקים שלא יהיה להם גלגול מחילות.
- ב) 'מתייה מתים' הכוונה לחסדו יתברך שמחיה את החולים הנוטים למות, ואילו 'מקים אמונתו לישיני עפר' זו תחיית המתים לעתיד לבא.
- ג) 'מתייה מתים' זו רפואת הגוססים, ואילו 'מקים אמונתו לישיני עפר' היינו שמקיים הבטחתו לאבות הקדושים המכונים 'שני חברו'.

בשירת הים, המהווה חלק מפסוקי דזמרא נאמר: 'ה' איש מלחמה ה' שמו'. האם כוונת המילים 'ה' שמו' היא -

- א) שמו המיוחד הוא שם הוי"ה, שם המייצג את מידת החסד.
- ב) השי"ת אינו צריך להילחם בכלי-זין, אלא בשמו בלבד.
- ג) בכך שלחם הקב"ה במצרים על הים, יצא שמו וטבעו בעיני האומות.

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים

נושא תורני מרתק

לאור דברי האור החיים

במכת חושך נאמר (י. כב): "וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ אֲפֹלָה כָּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים, וְעַל כֵּךְ כָּתַב הָאֹרֵחַ הַחַיִּים: "וְאוֹלֵי שֵׁיתְכֹנִין ע"פ דְּבָרֵיהֶם ז"ל (שמות רבה יד, ב) כִּי חוֹשֶׁךְ שֶׁל מִצְרַיִם הָיָה מֵאוֹתוֹ חוֹשֶׁךְ דְּכָתִיב (תהלים יח, יב): "יִשֶׁת חֹשֶׁךְ סַתְרוֹ, אֲשֶׁר עַל כֹּן לֹא נִהַג [משה רבנו] מְנַהֵג מִיעוּט דָּרָךְ כְּבוֹד לְנִטוֹת מִטְהוּ כְּלָפֵי מַעֲלָה".

בין השיטין מתייחס רבנו לנידון השנוי במחלוקת הראשונים והאחרונים - האם 'חושך' הינו בריאה ממשית, או שמא אינה אלא העדר אור. לנידון זה השלכות שונות, לא רק באגדה כי אם אף בהלכה, ואכמ"ל.

הנה בדברי הנביא מצאנו את הלשון (ישעיהו מה, ז): "וְיִצְרַח אֹרֹךְ וּבִרְאָה חֹשֶׁךְ", המעידה לכאורה על כך שהחושך הינו בריאה לכל דבר וענין, אולם אף בפירוש פסוק זה מצאנו דעות שונות.

רבנו האבן עזרא מתייחס ללשון 'בורא' שנאמר בפסוק, על דרך הביטוי 'גזירה', שגזר הקב"ה כי לעתים יהיה אור ולעתים הוא ייעדר, ובהתאם לשיטתו זו הוא כותב: "כי החשך איננו כלום רק העדר האור".

בדרך זו מפרש גם הרד"ק, וזו לשונו: "ועל חשך ורע אמר בורא כי אינה דבר כי הסרת האור היא החשך", וכך גם המלבי"ם מתייחס לחושך כהעדר האור ותו לא.

מאידך, רבים חלוקים על דעה זו וסבורים כי האור הינו אכן בריאה לעצמה, וכפי שנראה מלשון הגמרא (פסחים ב, א): "קרייה רחמנא לחשוכא ופוקדיה אמצותא דלילה [קרא הקב"ה לחושך, זימנו אליו, וציווהו לשמש בלילה]", משמע שהחושך הינו בריאה ממש. וכך גם מצאנו שאמרו חז"ל (חגיגה יב, א): "עשרה דברים נבראו ביום ראשון, ואלו הן: שמים וארץ, תהו ובהו, אור וחשך".

כך גם הוכיחו זאת מדברי חז"ל (הובא ברש"י בראשית א, ד) כי בשבעת ימי בראשית [או בשלשה - ראה בראשית רבה ג, ו שדבר זה תלוי במחלוקת תנאים] שימשו האור והחושך בערכוביה, משמע מכאן שהחושך - כמו האור, הינו בריאה לכל דבר וענין.

בדעת רבנו נראה כי הינו מצדד בדעת הסוברים כי אכן ישנה בריאה בשם חושך, אולם מאידך הוא תוחם את הקיום של אותה בריאה לזמן מכת חושך במצרים ותו לא, ואילו בנוגע לחושך הרגיל נראה כי הוא סבור שאינו אלא העדר אור.

אגב, בענין זה מעניין לציין לביאורו המתוק של מרן הגרי"ז מבריסק על דברי הפייטן (הגדה של פסח): "קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, רָם הוֹדַע כִּי לָךְ הַיּוֹם אֶף לָךְ הַלַּיְלָה".

הגרי"ז מצדד בדעה שהחושך הינו אכן בריאה כשלעצמה, ועל פי זה מבאר כי לעתיד לבוא, כשיבוא אותו זמן שאינו לא יום ולא לילה, או אז יתברר "כי לָךְ הַיּוֹם אֶף לָךְ הַלַּיְלָה", היינו שהחושך אף הוא בריאה של הקב"ה.

זאת משום שאם החושך אינו אלא העדר אור, אם כן לא ייתכן מצב בו אין יום ואין לילה, אין האור שולט ואף לא החושך, שהרי אם האור נעדר - בהכרח ישלט החושך. אלא מוכרחים אנו לומר שהחושך הינו בריאה בפני עצמה, ואף היא תיעדר לעתיד לבוא.

גם כעת, בעודו מדושן עונג ותפוס בגל הרהורי גאוה על כוחו ועוצם ידו שלטענתו הביא לו את החיל הזה, לא הרפתה ידו מהסמל המובהק ביותר להצלחתו בחיים - הטבעת.

השבר הסורי-אפריקני קטע את קו מחשבותיו. זה האחרון, האחראי ללא-מעט רעידות אדמה ורעבות הרוגים במאות השנים האחרונות, טורד לא אחת את מנוחתם של תושבי טורקיה.

הרעד הקל, שבתוך שניות התגבר והפך לטלטלה מוחשית ומאיימת, הבהיר לעומאר כי השבר התעורר לחיים וכי רעידת האדמה - ידידתה מקדם של טורקיה, קפצה שוב לביקור מטרדי ומסכן חיים.

עומאר זכר את הנחיות ההתגוננות, חפן את ראשו בתנוחה מגוחכת של הגנה מפני נתזים כאלה ואחרים העלולים לחבוט בראשו ונס על נפשו לצד מאות אנשים נוספים בדרכם אל הרחוב, המוגן יחסית. גורד השחקים עצום הממדים, מפלצת פלדה במשקל אלפי טונות ומרושתת זכוכית שבירה, הפך במקרים שכאלו למלכודת מוות של ממש.

הוא נמלט אל הרחוב הסואן, נפלט לתוך בליץ הצעקות ויללות האמבולנסים, ושחרר אנחת רווחה. הוא ניצל, בסופו של דבר, מתוך הרגל ליטף את הטבע...

אין טבעת הבהיר לו המגע החמים, האצבע הברנית שנותרה חשופה.

אין, טבעת לחש את המילים לעצמו, הוגה אותם בהלם, בשבריריות, שפתיו נעות ברעד ומוחו כמו קופא. זה היה בלתי-תפס מבחינתו. כישלון, אסון בקנה מידה איום ונורא ומשהו שבלתי אפשרי להשלים אתו, בשום מצב שבעולם.

עומאר לא המתין רגע.

רגליו נשאו אותו, כמו מעצמן, אל ערמת הזכוכית והמתכת שבעבר היתה בנין. הוא התעלם במופגן מהאזהרות, ההתראות וכוחות ההצלה שניסו למנוע ממנו לטכס את עצמו, והחל מפלס את דרכו בין ההריסות.

את פניו קיבלו קורות בטון כבדות ולצידן פיסות מתכת מעוקמות, פיסות בטון מפוררות שהזכירו אך במעט את המדרגות שהיו כאן פעם, ופיר ארוך וחסום חלקית שהכיל עד לפני דקות ספורות את המעלית.

במרץ, בנחישות בלתי-מוסברת ובתחושה עיקשת של דביקות במטרה, אחזו ידיו של עומאר בקירות הפיר המפויחים וכמו מעצמן משכו אותו כלפי מעלה, מטר ועוד מטר. עוד קומה ועוד אחת.

ככל שעלה עומאר, כך הפך הטיפס קשה יותר, מאתגר בהרבה. כפות ידיו ובו דם, כתפיו רעדו מרוב מאמץ, ריאותיו שיועו נואשות למעט אוויר צח, והוא עודנו בשלו. מתעקש, נלחם, חותר למעלה ללא לאות.

אולם לא איש כמו עומאר יירתע ממאמץ, מקושי.

השמים התכולים וזורעי העננים הצמריים ניבטו מבעד לחלון רחב הידיים, שקטים ושלווים, נקטעים אך מדי פעם על ידי עוף דורס בעל מוטות כנפיים מרשימות.

החלון המדובר, אשר התפרס על פני הקיר הצפוני כולו, מוקם אי שם במרומי גורד השחקים במרכז השוקק של אנקרה, בירת טורקיה, עוצר את נשימתו של כל העומד מולו. הוא היווה למעשה את גולת הכותרת בדירת המגורים הראונית של עומאר, אם ניתן לקרוא למתחם העצום הזה 'דירה'.

עומאר עשה את דרכו מהתחנית - עד למרום פסגת השאיפות החומריות, לאט אבל בטוח. הוא החל את דרכו כמשלוחן בירקנייה הסמוכה למקום מגורי הוריו, פועל בחריצות וחוסך פרוטה לפרוטה. כשאלו האחרונות הצטברו לסכום שיש בו ממש, ביצע עומאר את השקעתו הראשונה ורכש תלת-אופן חלוד בו החל לבצע עבודות מהרה מצא עומאר את עצמו מוצף הזמנות ואך בקושי התמודד עם העומס. בשלב זה כבר העסיק פועל תחתיו, ראשון מני רבים.

עבודה הצטרפה לעבודה, הזמנה ועוד אחת, ועד מהרה מצא עומאר את עצמו מוצף הזמנות ואך בקושי התמודד עם העומס. בשלב זה כבר העסיק פועל תחתיו, ראשון מני רבים.

לא חלף זמן רב, והתלת-אופן התחלף בריקשה מקרטעת, שאף היא סיימה את תפקידה די מהר ובמקומה הופיעה משאית של ממש. מכאן והלאה הכל רץ, בקצב שאפילו עומאר לא יכול היה לתאר לעצמו או לחלום אי פעם.

בקושי שני עשורים חלפו, והנה הוא מסב בכורסת המנהלים הכהה, לופת את ידיה העור ושולח רגל ועוד אחת קדימה, מניף אותן אל על - מעל לשלחן עץ מהגוני אותו הזמין באופן אישי ותוך התאמה מיוחדת לטעמו, צרכיו וניקור העיניים הנדרש.

הוא הביט סביבו בקורת רוח, בוחן את מצבו הכלכלי הנוכחי ואת הסטטוס המחמיא הכולל אותו בקטגוריית עשירי תבל, כשהמילה 'מיליארדר' מוצממת לשמו כמו שם נרדף, ומלטף מבלי משים את טבעת החותם.

הטבעת, בה זכה במכירה פומבית שעצם ההשתתפות בה שמורה לאנשים במעמדו בלבד, כרוכה בפיסת היסטוריה מכובדת.

אי שם לפני מאות שנים הוזמנה הטבעת הייחודית על ידי עומאר הגדול, שליטה האכזר של טורקיה, ועליה הטבע שמו בגפן מסולסל בתוספת עיטורים מלכותיים מלאי הוד. אפילו מכתבים שנחתמו בטבעת זו נחשבו ליקרי ערך, ומי מדבר בכלל על הטבעת עצמה שערכה לא יסולא בפז.

עומאר, בחמדנותו שלא ידעה שבעה, נפרד מסכום בעל שמונה ספרות כדי לזכות בתענוג הצרוף - לענוג אותה על אצבעו ולצרוב את ליבם של עמיתיו בקנאה ויקדת. מבלי משים היה עומאר ממשש אותה בכפייתיות אחת לכמה דקות, מוודא שהיא מונחת במקומה ועל הדרך גם מפנה את תשומת לב הסובבים לעובדת קיומה.

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

בהסכמתו לספרו של הגה"ק ר' יום טוב - המהרי"ט אלגאזי זי"ע, בין שאר השבחים שקושר מרן החתם סופר לראש המחבר הקדוש, הוא מתבטא כך: "מכירו הייתי לשעבר בהיותו שליח ציון בפרנקפורט קרוב לשנת תק"מ, והארץ האירה מכבודו".

אימתי הכיר החתם סופר את המהרי"ט אלגאזי? על כך עבר המעשה במסורת איש מפי איש, ויש בו כדי ללמדנו פרק בקדושתם של צדיקים.

היה זה כאשר נשלח המהרי"ט לקהילת פרנקפורט שבגרמניה, לשמש כש"ד בשליחות מורו ורבו הרש"ש הקדוש ולאסוף כסף עבור העם היושב בציון ונאנק תחת עול הפרנסה קושי הקיום.

המהרי"ט התקבל בכבוד ובהערצה רבה על ידי הגה"ק ר' נתן אדלר זי"ע, רבו המובהק של החתם סופר, ובהם ביקורו בעיר הוכתרה שליחותו בהצלחה גדולה ביותר.

בצאתו מן העיר התלווה אליו החתם סופר, וליווה אותו ככרת דרך.

והנה, בתוך כדי נסיעתם בכרכרה החל המהרי"ט לנבור בצרורו, שלף משם מעטפה אשר נפחה העיד עליה כי היא גדושה בשטרות, עליה רשום היה שמו של אחד מעשירי העיר - אשר אף הוא הרים את מנחתו למען פני ירושלים.

קח נא את המעטפה פני המהרי"ט לחתם סופר, והשב אותה לבעליה. איני חפץ לקחתה עמי ואיני חושב שראוי כי בני ירושלים המסולאים בפז ייהנו ממון זה".

תחושתו היא הוסיף לנוכח פניו התממות של החתם סופר, כי מקורו של הכסף אינו טהור וכשר בעליל. ואכן, בירור קצר העלה כי עיניו הקדושות צפו למרחוק, אותו גביר נהג להלוות את כספו בריבית, חרף כל התרעות רבני העיר ותוכחתם.

רבנו האור החיים מתייחס לענין זה, לגישה בה עלינו לנקוט אל מול כסף שמקורו איננו טהור, בביאורו לפסוק (שמות י, כה): "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַם אֶתָּה תִתֵּן בְּיָדְךָ זָבָח וְעָלִיתָ וְעָשִׂינוּ לָהּ אֱלֹקֵינוּ, וְאֵלֹהֵי דְבָרֵינוּ: קִשְׁטָה, אֵיךְ שָׂאוֹל יִשְׂאֵל עֶבֶד ה' וְזָבַח אֱלֹקִים מֵאִישׁ בְּזוּי וְטָמֵא אֲשֶׁר הָרִים פִּיּו בְקָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, נֹסֵף עַל הַיְתוֹ זָבָח, הַחֶפֶץ לָהּ בְּזָבַח רְשָׁעִים".

תמיהה זו מיישב רבנו, תוך שהוא מבאר כי בכך ניכרת חכמתו הגדולה של משה רבנו: "אֵכָן דְּבָרֵי פִי חָסֵם דְּדָקָה בְּלִשׁוֹנוֹ, וְאָמַר וְעָשִׂינוּ, שְׁהִיָּה לוֹ לומר לַעֲשׂוֹת לָהּ אֱלֹקֵינוּ. אֵלָּא תִפְּוֹנוּ לומר שְׁהוּא יִתֵּן בְּיָדְךָ מִקְּנֵה הָרְאִי לִבְחָיִים, וְאִנְחָנוּ וְנַעֲשֶׂה לָהּ אֱלֹקֵינוּ לְצוֹרֵךְ עֲצָמֵנוּ". כך יהיה המקור האמיתי של הכסף אצלנו, אצל עם בחירו של הקב"ה, מקור טהור וקדוש.

מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

זע כהוא זה לנוכח איום כזה או אחר. אדרבה, הוא מוכן בכל לבו מסור את נפשו על האידיאלים המעוותים והמסולפים שלו, להעלות את חייו קרבן על מזבח הגאוה המצחינה ולדבוק בעקשנות חסרת פשר בעמדה תמוהה שעולה לו ביוקר.

אלא מה, הוא טיפס על הבנין הלא נכון... אם כבר מסירות נפש, אם נכון לבך בקרבך לתת את הכל כולל הכל ויהא המחיר אשר יהא, אז לפחות - פרעה קשה-עורף שכמותך, תן דעתך לעשות זאת למען מטרה נעלית יותר, נאצלת ונכונה יותר!

הנך מוסר את נפשך. פשש... כל הכבוד. אבל על מה?!

אל"ף-בי"ת בביזנס

כבני אנוש, אנו מקריבים הרבה. במישורים השונים בחיים, נדרש מאיתו לא אחת לוותר על הנאות כאלה ואחרות או על רכוש רב, למען מטרות שחשיבותן ויעילותן מוטלת בספק עד לא-קיימת.

אנו משתעבדים לעולה הכבד של המשכנתא - בשביל דירת ארעי בעולם חולף; משקיעים את מיטב כספנו - ברכישה בזבזנית של רכב שכל כולו מותג מנופח; מסתגפים ומתענים במשטר תזונה דל וקשוח - בשביל נראות חיצונית רדודה, ועוד היד נטויה.

הבה נלמד את הכלל הראשון בעסקים. תשקיע מאמץ וכסף, תיתן מעצמך הכל, אך דאג לכך שהתמורה תהיה כדאית ומשתלמת. וודא כי אתה בכיוון הנכון, וכי ההשקעה אכן תואמת את המטרה.

לא משנה כמה ההשקעה, כי אם במה. אם אנו כבר מבזבזים את מיטב כספנו, אם אנו מתאמצים ומדירים שינה מעינינו, אם מוחנו עסוק תדיר בהישגים שביכולתנו לכבוש וביעדים שבכוחנו להשיג, לפחות נעשה את זה נכון. לכל הפחות נבחר במטרה ראויה, ובעיקר נכונה. את הכסף, המאמץ והטרדה הרבה שבחינו, נשקיע בקנין עולמות נצח. בחינוך, בתורה ותפילה, בעולם הרוח והנשמה.

כסופו של דבר, כעבור שעה ארוכה והרבה דם, יזע ודמעות, הפציע ראשו בקומה העליונה, או במה שנותר ממנה, הוא הפנה את מבטו הנה והנה, בוחן את סביבתו ומנסה לשחזר מתי נפלה לו טבעתו היקרה והיכן ימצא אותה, אך לשווא. בשארית כוחותיו משך את עצמו עוד קצת, נדחף בכח החלל הקומה המתנוודת כולה, ומתוך הרגל נשא מבטו אל החלל בו ממוקם היה החלון רחב הידיים.

שם, מבעד לחור הגדול שנפער, נצפו לגנד עיניו שיירי גורד השחקים שלו, ממש בסמיכות מקום. ענין של כמה עשרות מטרים.

מסתבר כי בכאוס שנוצר, בתוך האנדרלמוסיה הגדולה, נכנס עומאר לבנין הלא-נכון. הוא מסר את נפשו - לשווא. לריק, ללא תועלת.

מסירות נפש של גוי

אנו רגילים לשמוע, להתפעם ולספר לילדינו סיפורי גבורה אודות מסירות נפשם של יהודים במהלך הדורות - בשואה ובסיביר, במרתפי האינקוויזיציה ועוד כהנה וכהנה.

יהודי של מסירות נפש, ביטוי המוכר לכולנו ומעורר בנו רגשות עזים, אך פרשתנו מלמדת אותנו, במפתיע, כי לפעמים יש גם גוי של מסירות נפש.

פרעה הרשע, אשר חווה על בשרו את עשרת המכות על כל המשתמע מכך, נותר איתן בעמדתו. הוא לא משלח את עם ישראל, ויהי מה.

בפסוק הבא מתייחסת לכך התורה הקדושה (י, כז): "וַיִּחְזַק ה' אֶת לֵב פְּרָעֹה וְלֹא אָבָה לְשַׁלְּחֵם", ועל כך כותב רבנו האור החיים: "נַעֲדֵד הַכְּתוּב כִּי בַּפְּעֵם הַזֹּאת הַחֲלִיט בְּדַעְתּוֹ שְׁלִילַת שְׁלִיחוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִשְׂאָר בְּדַעְתּוֹ לְחַשׁוֹב מַחְשָׁבוֹת אִם יְחוּשׁ לְמַכּוֹת אוֹ אִם יִסְבּוֹל מַכּוֹת הַגְּדוֹלוֹת, אֶלָּא חָתֵם הַדָּבָר, יַעֲבֹד עַל דְּבָרֵי ה' הַגָּם שִׁיְהָרֵג".

פשוט מדהים. הנה לנו אדם שאינו מתרגש מהסבל, המכות, הייסורים שבאים עליו. יתירה מכך, הוא אינו חת מפני המוות ואין לבו

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו למייל המערכת m028039999@gmail.com או לפקס 02-5385689 באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

"אור של ישועה: כשתורת האור החיים הקדוש פתחה שערי שמים"

בעולמנו, לעיתים מתגלים סיפורים מופלאים המעידים כאלף עדים על כוחה העצום של תורת רבינו האור החיים הקדוש זיע"א, אשר אורו הבהיר מאיר נתיבות ופותח שערי ישועה. הנה לפניכם מעשה נפלא שהתרחש בימינו אנו, המלמד על כוחה המופלא של הכרת הטוב, המשתלבת עם סגולת לימוד תורתו הקדושה.

בשכונה שקטה בריכוז חרדי, חי יהודי יקר, איש חסד במלוא מובן המילה. ליבו הרחב היה פתוח תמיד לכל דבר שבקדושה, ובפרט לבניית בית המקדש מעט - בית הכנסת השכונתי. בממונו ובמצרו, סייע להקים את בית ה' לתפארת, מקום תורה ותפילה לרבים.

אותו יהודי נשא בליבו דאגה כבדה - בתו, שהתקרבה לגיל שלושים, טרם מצאה את זיווגה. גבאי בית הכנסת, שהכירו בטובו הרב, החליטו להשיב לו כגמולו בדרך מיוחדת במינה. הם ידעו את אשר ידוע בשער בת רבים - כוחו העצום של לימוד בספר האור החיים הקדוש, אשר אורו מבקיע רקיעים ופוחח שערי ישועה.

בליל ט"ו בשבט, כאשר האילנות נידונים והשפע יורד לעולם, כינסו הגבאים שישים אברכים - כנגד שישים רבוא נשמות ישראל - בבית הכנסת שנבנה בזכותו. בדממה מיוחדת, לאור הנרות, שקעו האברכים בתורתו המאירה של רבינו הקדוש, כשליבם מכוון לישועתה של הבת. הלימוד נעשה בצנעה, מבלי שאבי הבת ידע כלל מהמתרחש.

והנה, כוחה המופלא של תורת האור החיים הקדוש לא איחר להתגלות. כמו אור בוקע מבעד לעננים, תוך שבועיים בלבד - פרק זמן מפלאי בקצרותו - מצאה הבת את זיווגה המיועד. כאילו נפתחו שערי שמים, וברכת רבינו הקדוש האירה את דרכה. תוך חודשיים זכתה להקים בית נאמן בישראל, להפליא כל רואיה.

סיפור מופלא זה מלמדנו שני יסודות חשובים: האחד - כוחה העצום של הכרת הטוב, והשני - סגולתה המופלאה של תורת רבינו האור החיים הקדוש זיע"א, אשר כל העוסק בה זוכה לראות ישועות למעלה מדרך הטבע. כפי שאורו מאיר עד היום בספריו הקדושים, כך ממשיד הוא להאיר דרכם של ישראל ולפתוח עבורם שערי ישועה ורחמים.

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאור הזך של האור החיים

מספרת התורה הקדושה בפרשתנו (יב, לה): "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּדַבַּר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאַלּוּ מִמִּצְרַיִם כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וְשִׁמְלַת".

בני ישראל ניצבים ממש טרם צאתם מארץ מצרים, במטרה שלא לחזור לעולם אלא לבוא לארץ המובטחת, אולם למצרים הם מספרים סיפור שונה בתכלית. להם הם מציגים את הדברים באופן, איך לומר, שאינו תואם במדויק את המציאות.

הם מתארים לשכניהם יציאה קצרה, הלוך ושוב, לעבוד את אלקיהם במדבר, דרך שלשת ימים - והביתה. לא בריחה המונית, לא התגבשות כלעם ומרידה באדוניהם המצרים, ובוודאי כמעט ציינו באוזניהם את ההיבט הניח והשולי-משהו, זה שמתייחס להיעדר כוונה כלשהי להחזיר לשכניהם את הרכוש הרב.

תמה האור החיים: "וּלְצַד פִּי מַעֲשֵׂה זֶה הוּא מַעֲשֵׂה בְלִתי הַגֶּזֶן - לְגַנוֹב דַּעַת גּוֹי, גַּם לְגַזֹּל מִמּוֹנֵם, וְאִיךָ יִצְדִיקוּ יִשְׂרָאֵל לְאֹמֵר לָהֶם 'עֲבוֹד עֲבִירָה'". כיצד יתכן שישראל האזינו בקשב רב למשה רבנו, המצווה עליהם לפעול בדרך לא ישרה בעליל עם שכניהם המצרים, וקיבלו את דבריו הלכה למעשה על אף חוסר ההגינות שבכך?

מתרץ רבנו: "לְזֶה אָמַר 'עַל פִּי מֹשֶׁה', פִּירוֹשׁ, אֲשֶׁר הוֹבַח לְנִבְיָא, וּבִפְרָט זֶה יֵאֱמָרוּ דְבָרָיו". ההצדקה להסכמתם עם דברי משה, לקבלת דבריו ללא עוררין, מבוססת היתה על העובדה שמשה רבנו התקבל בעיניהם ונודע זה מכבר לנביא קדוש, ואם כן כל היוצא מפיו כיוצא מפי הגבורה.

נמצאנו למדים אפוא, כי נדרשת הוראה שמימית הנאמרת מפי נביא ואיש אלקים, כדי להתיר לאדם לנהוג בחוסר הגינות, בניגוד ליושרה הבסיסית החיונית כל כך וההכרחית להנהגת בני האדם באשר הם.

הבה נבחן את עצמנו, נתבונן בעיניים ביקורתיות וננתח את הליכותינו הממוניות, המוסריות והבין-אישיות לעומק, תוך התייחסות כנה לכלל הנהגותינו ביום-יום.

נסה להבין עד כמה, באיזו רמה, אנו אכן מקפידים על יושר והגינות.

אדם עולה לאוטובוס, ונדרש לשלם עבור הנסיעה. הוא בא בשערי המקווה העירוני, והכניסה האמורה כרוכה בתשלום. בעל עסק מעסיק עובדים, והתורה מצווה עלינו שלא להלין שכרם. הנהיגה באוטו באופן בלתי אחראי, כזה שגרם נזק ולו קל לרכב סמוך, יש בה משום דיני נזיקין לכל דבר וענין.

אולם מה קורה בשטח?

קולות למכביר נפוצות בנוגע לפטור מתשלום על נסיעה בתחבורה הציבורית. הכינוי 'מקוה עירוני' נתפס בעיני רבים כסיבה להתחמקות מלשלם עבור השירות. עובדים רבים מלינים על כך ששכרם מתעכב, לעתים קרובות במשך תקופה ממושכת, והתגובה שהם מקבלים הינה במקרה הטובה משיכת כתף אדישה ובמקרים אחרים מתקפת נגד כעוטה, כביכול עשו עוול בעצם זה שהעלו את הנושא לדיון. אדם מגרד את הרכב שחנה סמוך אליו, ואפילו פתק עם פרטים הוא לא משאיר.

לא כולנו, כמובן. לא באופן גורף. בל נקטרג חלילה.

אולם אין ספק שההנהגות בנושא היושר האישי, ההליכות בדיני ממונות, דרושות חיזוק תמידי בשל הפיתוי הממוני שבדבר.

אם לא שהיה משה רבנו נביא אשר כל דבריו מפי הגבורה, לא היה שום היתר שבעולם להוליך שולל את המצרים - מדיגש רבנו. לא העובדה שהם התעמרו בנו ואילצו אותנו לעבוד בעבודת פרך, לא אישיותם הבעייתית, ואפילו לא הטענה המפורסמת על שחר עבודתנו במשך שנים ארוכות.

אין היתר, וזהו.

ניקה אפוא את הדברים לתשומת לבנו. נחשוב פעמיים לפני כל פעולה בה אנו נוקטים בדיני ממונות, ולא יקרה כלום אם נפנה למורה הוראה ונשאל פי חכם בספיקות הצצים לנו, בדיקת כפי שאנו שואלים בהלכות שבת או בשר וחלב.

שביבי אור

ניצוצות אש שלהבת מבית מדרשו של האור החיים

נאמר בפרשה (יב, כא): "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וּשְׁחֹטוּ הַפֶּסֶחַ".

על כך כותב האור החיים: "אֲפֻשֶׁר שְׂלָא אָמַר אֱלֹא לְזִקְנֵי, וְהֵם יִדְבְּרוּ לְכָל עַדַת יִשְׂרָאֵל. וְחֻלּוּקָה מִצְוָה זֹאת מִשְׁאֵר מִצְוַת הַתּוֹרָה, כִּי עֲדִין לֹא נִכְנסוּ יִשְׂרָאֵל בְּבִרְיַת וְלֹא הוֹחֲנִכוּ לְהִכָּנס לְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת. וְלִזֶה הִיא מִדְּבַר לְזִקְנֵי, וְהִזְקֵנִים כָּל אֶחָד יִדְבַר בְּנַחַת וּבְדַרְדַּר הַמִּתְקַבֵּל לְבָנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, כְּדִי שִׁיְהִיו נֹחִים לְעֲשׂוֹת".

אין צורך להוסיף ולהרחיב, משום שהמסר זועק מעצמו.

לאור דברי אלקים חיים שכתב רבנו, הרי המסקנה המתבקשת הינה - כי כיום, כשזכינו להיכנס תחת כנפי השכינה ולקבל את התורה הקדושה, פשוט וברור שביכולת כל אחד ואחד, בכל מצב ובכל עת, לשמור ולעשות ולקיים!

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

את הפסוק הנאמר בפרשת כי תבוא, בברכות השי"ת לישראל (דברים כח, ט): "וַיִּרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם הָיָה נִקְרָא עֲלֵיךָ וַיִּרְאוּ מִפְּנֵיךָ, דָּרְשׁוּ חֲזוֹ"ל (ברכות ו, א): "רבי אליעזר הגדול אומר, אלו תפילין שבראש".

ואם כן הדבר בתפילין של כל איש ישראל, פשוט וקל ככל שיהיה, על אחת כמה וכמה כשמדובר היה בתפילין בהן השתמש רבנו האור החיים הקדוש, אשר קדושתן ומעלתן גדולה היתה עד לאין שיעור.

במשך כל חייו נהג רבנו בתפילין אלו בקדושה ובטהרה, הניחן בחיל ורעדה, סילודין ויראת הרוממות, ובכך כמו נוספה קדושה על קדושתן הטבעית והם היו לסמל ומופת לחיבור עמוק ופנימי עם הקב"ה, הא-ל הגדול והנורא.

טרם הסתלקותו מן העולם, פנה רבנו לנוות ביתו הצדקנית וניבא את העתיד להתרחש בקרוב, תקופה קצרה לאחר פטירתו.

'יהודי עשיר ועתיר נכסים מקושטא שבטורקיה יבוא הַגָּה' תיאר רבנו בפרוטרוט את העתיד, 'ויפנה אלייך בבקשה לרכוש את התפילין שלי'.

'ובכן' המשיך רבנו והורה לה, 'תיעתרי לבקשתו ותמכרי לו את התפילין, אולם הזהירי אותו באזהרה חמורה ונוראה - לבל יהי להעלות על דל שפתיו ולו אף מילה אחת של חולין, כל עוד הוא עטור בתפילין'.

כדברי רבנו כן היה, ואכן - תיכף בתום שלשים ימי האבל הופיע ובא סוחר עשיר תושב העיר קושטא, ובפיו בקשה לזכות בתפילין הקדושות. הרבנית מצידה נתנתה לבקשה, ולאחר שהלה התחייב לעמוד בתנאי הבסיסי שהציב רבנו וכמובן שלשל ליד הרבנית סכום עתק של שלש מאות לירות, זכה הלה לחבוק בידי את התפילין היקרות אשר ערכן לא יסולא בפז.

החל מאותו יום, כל אימת שהניח האיש את התפילין, כמו אחזה בו אש שלהבת קודש שליטה בקרבו והפכה את תפילתו מרוממת יותר, נשגבת בהרבה, משל רוח אחרת היתה בו - רוח טהרה ויראת ה'.

למותר לציין שהיהודי שמר על קדושת התפילין כעל בבת עינו, והקפיד עד לאחת שלא לשוח בהן דברים בטלים. כל זאת, עד לאותו יום בו פנה אליו עוזרו האישי בעיצומה של התפילה, והחל להטרידו בעניינים הנוגעים לעסקיו.

בתחילה סימן העשיר לעוזרו כי לא יפריע לו בתפילתו, אולם לאחר שהלה לא הבין את הרמז והמשיך להטרידו בשאלותיו, פנה אליו הגביר ופלט מפיו כמה מילים ספורות הנוגעות לענין.

לא חלף כי אם רגע כמימרא, והנה כמו פרחת ממנו הרגשת הקדושה אותה חווה מאז החל להניח את תפיליו של רבנו, נמוגה באחת והתנדפה לה. כך גם מאותו יום והלאה הפכו תפילותיו קרירות, פושרות, נטולות רגש, והעשיר לא ידע את נפשו מרוב צער וחרדה.

לא המתין היהודי יותר מדי, ותיכף מסר את התפילין לבדיקה.

למרבה תדהמתו וכאבו, התגלה הקלף חלק כולו, כביכול פרחו ממנו האותיות הקדושות ואינן עוד. בכך נודע גודל קדושת התפילין, ורום מעלת בעליהן המקורי - הלא הוא קודש הקודשים רבנו האור החיים.

מתיבתא אור החיים

לחשש נעבד, שהרי בפסח מצרים לא היה להם מזבח לזרוק עליו את הדם, ולפיכך די בביטול להכשירם לאכילת הבשר.

ומדברי רבינו משמע שאין איסור לקבל קרבן מגוי, אלא שאין לבקשו ממנו. וטעם הדבר הוא על פי מה שכתב רבינו בראשון לציון (סי' רנט סעי' ד), שם הקשה מדוע כתב השו"ע שעובר כוכבים שהתנדב מנורה או דבר אחר לבית הכנסת, מקבלים ממנו, ואילו צדקה אין מקבלים ממנו, ותירץ וז"ל, ונראה עוד טעמא שיש הפרש בין צדקה העושים עם עניי ישראל למלתא כי האי דנודרין חפץ לבית הכנסת וכדומה, הוא כי עיקר טעמא דהא מילתא שכאשר הגויים מביאים חפץ וכדומה לכבוד השם ולתפארת, שמו של הקב"ה מתעלה, ואין בידינו לבטלו נגד רצונו יתברך, על דרך 'בכל מקום מוקטר מוגש לשמי' (מלאכי א יא), ולזה אין למחות שלא לקבל מהם, ואדרבה מתעלית מעלת אומה ישראלית, כי מלכם מלך על כל העולם בכבודו, ואיכא הכנעה של סטרא אחרא לפני הקדושה, ואז הוי מעלת הקדש דמט רשע לפני צדיק, מה שאין כן כאשר בעוונותינו מקבלין עניי ישראל מאומות העולם, אז הוי בהיפך צדיק מט לפני רשע, שהקדושה שהם ישראל נצרכים לאומות העולם ומתפרנסין מהם, ולזה אסרינן לקבל מהם וכו'. אי נמי שאני קרבן וכדומה, דשמא גרות איזוריק ביה, ע"כ. נמצא לפי דבריו שההיתר לקבל קרבן מגוי הוא או מחמת שבכך הרשע מט לפני הצדיק, או מצד שיתכן שהדבר מוכיח שהגוי החליט להתגייר, ושני הטעמים האלה אינם שייכים כאשר מבקשים מפרעה קרבן והוא לא מביאו מעצמו.

יקשה, כיצד ניתן לקחת בהמות מן המצרים, והלא הם עובדים להם, והינם בחשש איסור 'נעבד' לעבודה זרה. ותירץ הפנים יפות על דרך מה שפירש בפסוק (להלן יב כא) 'משכו וקחו לכם צאן', ודרשו במכילתא (שם) 'משכו מעבודה זרה', דהיינו שכדי להוציא את הבמה מחשש נעבד, על ישראל למשוך ידיהם מעבודה זרה, ואז מכירת הנכרי לישראל היא כביטול העבודה זרה, וכפי שמצינו בגמרא (ע"ז נג). שמכרו או מישכנו לישראל מסתמא ביטלו, ועל כן הבהמה מותרת בהקרבנה. ואף כאן העדיף משה לקחת ממקנה המצרים מאשר לקחת ממקנה ישראל, משום שהיה זה קודם שמשכו ישראל ידיהם מעבודה זרה, ובהמותיהם הם בחשש נעבד, ולא מועיל להם ביטול. ובשו"ת חתם סופר (ח"ב י"ד רלה) הביא על כך את קושיית בעל שו"ת בית אפרים, הכיצד מועילה המכירה, הלא גם לאחר הביטול הבהמות מאוסות לגבוה (ביק צד... מנחות טט.), והוא מועיל רק להתירם להדיוס. ותירץ, שלצורך הקרבנות שהקריבו ישראל במדבר, נתן להם פרעה בהמות שלא נעבדו מעולם, שהרי היו אלה זבחי גבוה ממש ולא מועיל להם ביטול, אך בקרבן פסח לא היה צריך לחוש

כתב רבינו (שמות י כה): 'גם אתה תתן בידינו'. קשה איך שואל ישאל עבד ה' זבחי אלהים מאיש בזוי וטמא אשר הרים פיו בקדוש ישראל, נוסף על היותו נכרי, החפץ לה' בזבח רשעים, והגם שאמרה תורה 'איש איש' לרבות (חולין יג): אך ורק לא לשאול ממנו. אכן דברי פי חכם דקדק בלשונו ואמר 'ועשינו', שהיל"ל לעשות לה' אלהינו, אלא נתכוונו לומר שהוא יתן בידם מקנה הראוי לזבחים ואנחנו נעשה לה' אלהינו לצורך עצמנו, אלא שהוא ימציא להם מתנה שיסתפקו ממנה לזבחייהם לה', גם בזה לא קשה אומרו 'זבחים ועולות' לתנא שאמר (מנחות עג): שאין מקבלין מאומות העולם אלא עולה ולא שלמים, והרי מקרא מלא דיבר הכתוב כאן זבחים ועולות, ולדברינו לא קשה:

ובענין קושיית רבינו איך חשב משה לקבל זבחים מפרעה כתב הרמב"ן, כי ודאי שמשה רבינו ע"ה לא חשב כלל לקבל קרבן מפרעה שהרי 'זבח רשעים תועבה'. והקשה הבאר מרים, שבעובד כוכבים לא נאמר כלל הדין של 'זבח רשעים תועבה', שהרי אמרה הגמרא (חולין יג): 'איש איש' (ויקרא יז ה) לרבות את העובדי כוכבים, שנודרים נדרים ונדבות כישאל. וכתב הפנינים מבי מדרשא שלפי דברי רבינו מתורץ, שמה שכתב הרמב"ן שלא עלה על דעת משה לעשות זבח רשעים תועבה, אין הכוונה שאם פרעה היה מביא קרבן מעצמו לא היה משה מקבלו ממנו, אלא שלא ביקש ממנו להביא, מפני שאין ראוי לשדל גוי רשע להביא קרבן. ותירץ רבינו שהיתה כוונת משה שפרעה יתן בידם מקנה הראוי לזבחים. אך לכאורה

מצא חיים

חידה שבועית בעיון דברי האור החיים

בדברי רבנו בפרשה מצאנו שישנם דברים הבאים מלפני השי"ת באופן ישיר, ואילו אחרים מתבצעים כביכול שלא על ידו. היכן מצאנו זאת בדבריו, ובמה דברים אמורים?

תשובה מגליון קודם: פרק ז פסוק ו, עיי' אוה"ח ובמדורי עוז והדר.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב לכתובת מייל: m028039999@gmail.com או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'ובחרת בחיים'.
 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.
- בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

שם הזוכה
בגיליון פר' חיי שרה:
הרב הולצמן יצחק,
בית שמש

מחוברים להיום
לשמיעת שיטורים ודרשות
חייגו: 02-803-9999

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחל

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה ודיינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

חימום סופלה בשבת - איסור נולד

לסחוט פירות העומדים למשקים. בר"ן (שם, וברי"ף שבת כד.) הביא לשני השיטות, וכתב שדעת הרמב"ם (שבת פכ"א הי"ג) כדעת הרשב"א, שהרי כתב דין זה בתוך ההלכה של איסור סוחט, וכן כתב המגיד משנה (שם).

שיטת בעל התרומה

בספר התרומה (ס"ו רלד: ס"ו רלה) כתב שטעם האיסור משום 'נולד', ולכאורה כוונתו מצד איסור מוקצה של נולד, אלא שאיסור מוקצה הוא להשתמש במים אחרי שהם נעשו, ובהכרח שיש כאן איסור מחודש שאין לעשות מוקצה חדש בידיים. ובלשון 'נולד' הביאו דבריו גם הרמב"ן והרשב"א והר"ן (שבת שם). ויש לעיין היכן מצאנו שיש איסור לעשות מוקצה בשבת.

ואכן ראשונים אחרים (ריב"ן תוס' רא"ש, פסקי רא"ש, רבי חזקיהו ממגדיבורג, ריטב"א, נמוק"י שבת נא: מהר"ח אור זרוע ס"ו פד, רבינו ירוחם נתיב ב ה"ג) כתבו בפירוש שכוונתו מצד 'מוליד', וכמו שביאר רש"י שאין לעשות דבר חדש בשבת, אלא שרש"י אסר דווקא כאשר שובר את הברד והשלג בידיים, שזה דומה למעשה מלאכה, ולא באופן שרק מניח ככוס וגורם שיווצרו מים מאליהם, אבל בעל התרומה סבר שגם לגרום שיוולדו מים אסור, ולכן הגדיר את האיסור בשם 'נולד', וכוונתו שאין לגרום הולדה של דבר חדש ולא לעניין של מוקצה. ונראה שזו גם כוונת הרמב"ן והרשב"א שכתבו כלשון בעל התרומה שהאיסור משום נולד, והיינו שאין להוליד בשבת בגרמא. המשך בעמ' ב'

בתשובה הקודמת נידונה שאלת היתר לחמם עוגת 'סופלה' טרם הגשתה בקינוח סעודה, שם הרחבנו לרונ מצד איסור מלאכת בישול, וזאת מכיוון שהחלק הפנימי של הסופלה הוא לח, וקיימת לו שדבר לח יש בישול אחר בישול (ס"ו שיש טעיפים ד, טו), והעלינו להקל מכמה צדדים שאין בו חשש איסור בישול. בתשובה זו נתמקד בשאלת המסת קוביית השוקולד הנמצאת בחלק מסוגי הסופלה, שעל ידי החימום היא נמסה, ויש לרונ אם יש בכך חשש משום איסור 'נולד' כפי שמבואר בראשונים שאסור לגרום לדבר קשה להיות נוזלי משום שהוא מייצר דבר חדש בשבת; עוד נברר אם אין איסור מצד ריכוך דבר קשה, שגם הוא תולדה של אב מלאכת בישול, וכמו שביאר.

איסור ריכוך שלג וברד למים

בגמרא (שבת נא:) הובאה ברייתא שאין שורבים את שלג והברד בשבת כדי שיוזבו מימיהם, אבל מותר להניחם בתוך הכוס ואינו חושש על מה שהם נמסים שם, וביאר רש"י (שם) שהאיסור הוא 'משום דקא מוליד בשבת, ודמי למלאכה, שבורא המים האלו'. אבל לתוך הכוס שנימוח מאילו אינו חושש כי אינו דומה למלאכה שבורא המים, כיון שהמים נוצרים מאליהם, וברמב"ן (שם) ביאר האיסור להוליד דבר חדש שהוא 'סוך-מלאכה'.

אמנם ברשב"א (שם) כתב שהאיסור משום גזירת סחיטת פירות העומדין למשקין, והיינו שבני ימנו יטעו שכשם שהברד והשלג מותר להמסין אותם בידיים למשקה שבהם כן מותר גם

הלכה למעשה

משולחן מורנו הרב שליט"א

משולחן גוי למסעדה

פירסמתי מודעת דרושים משלוחנים למסעדה שתחת בעלותי; הגיע אלי אחד שבשיחה איתו הבהיר לי כי הוא כלל אינו יהודי, האם אפשר להעסיקו כמשלוחן?

תשובת מורנו הרב שליט"א:

חז"ל חששו על דבר מאכל שנמסר לידי גוי שמא יחליפו במאכל אחר טרף, והצריכו שהיהודי יחתום את המאכל ב'חותם בתוך חותם', באופן שכאשר ייפתח יתקלקל החותם! חשוב להדגיש כי הלכה זו נוגעת לא רק בשליח גוי, אלא בכל יהודי שאינו שומר על כשרות, ועל כן לכתחילה כאשר מעסיקים במסעדות או בקייטרינג משלוחנים גויים או יהודים שאינם שומרים על כשרות, צריך לקשור את השקית בקשר משונה, ובדבר הצריך שתי חותמות יעשה שני קשרים, או להדביק שתי מדבקות באופן שכאשר פותחים את הכלי המדבקה תיקרע. אמנם כדיעבד אפשר להקל כשיש כמה צירופי קולות.⁴

בישל מרק בשרי בסיר חלבי

לאחר חנוכה הסיר החלבי עמד במיבש כלים, ובשל כך בחוסר שימת לב לקחתי אותו בישלתי בו את המרק הבשרי לליל שבת, יש לציין שהסיר לא היה בן יומנו, והאם המרק

מותר באכילה: תשובת מורנו הרב שליט"א: מאחר והסיר לא היה בן יומנו, כלן המרק מותר באכילה, אך את הסיר צריך להכשיר.⁵

בעל קורא שהצביע על מקום אחר

בתחילת הקריאה כאשר עלה הכהן לתורה, הראה לו בעל הקורא בטעות במקום אחר ולא במקום הנכון, האם העולה צריך לחזור ולברך?

תשובת מורנו הרב שליט"א:

למנהג הספרדים אין צריך לחזור ולברך,⁶ ולמנהג האשכנזים מעיקר הדין צריך לחזור ולברך את הברכות ללא אמירת 'ברכו',⁷ אמנם שאלה זו כמעט ואינה מצויה משום שבדרך כלל יודע העולה מה היא קריאת היום, אלא שלא התבונן לדקדק אם הבעל קורא מראה לו במקום הנכון, או שלא התבונן כלל במה שהבעל קורא מראהו, ולכן אין צריך לחזור ולברך.⁸

לחמם בשר יבש על שקית מים חמים

אחד שהיה בנסיעה בשבת מחוץ לביתו, ורצה לחמם עוף קר שהיה עמו; סיר לא היה לו והדרך אותה מצא לחמם הייתה, למלאות שקית ממיחם ולסגורה, וכך להניח את העוף על גביה מבחוץ האם מותר לעשות כן בשבת: תשובת מורנו הרב שליט"א:

אם העוף יבש לגמרי הרי מותר לחמם אותו גם באופן זה, כיון שאין בישול אחר בישול בדבר לח.⁹

1 שו"ע יו"ד סי' קיח ס"א.
2 תלמוד הפוסקים אם יהודי שתחשו באכילת טרפות שחוד גם להחליף כמו שחושדים בגוי. לדעת הרמב"ם (הל' מאכלות אסורות פ"ח ה"י) (החשוד לאכול אינו חשוד להחליף, ולדעת הרשב"א (תורה"ב בית ד' שער ב) החשוד לאכול דברים שהרבים לא מקלים בהם חשוד גם להחליף. השו"ע (יו"ד סי' קיח ס"ח) פסק בסתם כרמב"ם וכ"ש אומרים הביא את דעת הרשב"א, אבל במקור"א (סי' קיח ס"ט) סתם להחמיר כרשב"א. וראה בערוך השלחן שם (סי' קיח ס"ט).
3 שוקשה על כך והכריע כרמב"ם, אבל הפירוש שד"ס (סי' קיח ס"ט) קיט ס"ה), ובקף החיים (שם ס"ה) פסקו כרשב"א וכן משמע בש"י (סי' קיח ס"ט) ולכן יהודי שאינו שומר תורה ומצוות חשוד על אכילת איסורים מפורסמים, הדין חשוד על הלפת אתם המאכל וכן נקטינו להלכה, (ראה פסקים ותשובות סי' קיח את"ב) ויש שהורו שאף שרוב אלא המוגדרים חילונים אינם אובלים מאכלים שאינו בחזקת 'בשר', מ"מ המוגדרים כעמי הארץ ואין להקל למדוץ עליהם.
4 ואין לחשוד אוריינתם הצריכו שתי חותמות ובחשך דרבנן חותם אחד (שם ס"א).
5 מכיון שהשליח פרנסתו מכך יש דעות שלא חוששים

(סי' י"ד, וערך השלחן אות ז).
6 ולמנהג הספרדים בכל ענין חזרו ומברך כ"פ בכף החיים (שם ס"ט), ילקוט יוסף (סי' קמ"ט).
7 בשו"ע סי' ק"פ ס"ג הביא ב' דעות, ובמש"ב (סק"ט) ספק שצריך לחזור, וכתב שאם הפרשה הראויה לקרות הייתה גם כן מגולה לפניו בעת שהראו לו המקום הראשון, הסכים הט"ז ושאר אחרונים שאין צריך לחזור ולברך, ודעתו הייתה על כל מה שמגולה לפניו משסתמו דעתו על כל מה שסתמו לפניו.
8 כהכרעת הפמ"ג (פ"ז סק"ד) המובא בביה"ל (סי' ק"מ דה והכריתו) ולא כדרך החיים שאינו מחלק בזה.
9 ואפילו על בני הפלטה - עם הפסק כלי וכדומה - מותר, ואדרבה אופן זה קל יותר שהשקית היא כבר כלי שני, רק שצריך להיזהר שלא לקשור את השקית בקשר האסור בשבת.
10 ראה סימן ע"ט. סיכום הדינים: איני יודע אם התחייבתי ותובע ברי, אינו חייב מדינת רק לצאת ידי שמים. איני יודע אם פרעתיך, והתובע טוען ברי שחייב, הלווה חייב לשלם מדינא. [לביאור ה"ט] בתשובה סוף הסי' מכיון שיש חזקת חיוב בצירוף טענת ברי. לביאור הראשונים ב"ק קיח. וכ"ז הש"ך שם ובסי' רלב סק"טו. הטעם משום 'אין ספק מוציא מידי ודאי'. אולם אם אין התובע טוען ברי, באיני יודע אם נתחייבתי, פטור לצי"ש (שם ס"ח), באיני יודע אם בפרעתיך, בש"ך (סק"ה) מביא פלוגתא מהמרש"ם (ח"מ סי' ט).
11 ואין להחשיב זאת כמניעת ריווח, (שהוא נרמא ופטור בשבט), מטעם שלאחר שהמוכר הוציא והשקיע הוצאות כדי למכור את החפץ, ממילא נחשב שערך המוצר עלה ע"י הוצאותיו. ראה משפט המזיק ח"ב סי' ט.
12 כלומר, שהרי גם המוכר קונה מהסיטונאי ומשלם מחיר בתוספת מע"מ, רק שהוא מקבל את החזרי המע"מ לאחר דיווח על מכירתם, אבל כשאינו מוכרו הוא לא יקבל את עליהם את החזרי המע"מ. כך בפועל זה יוצא סכום קטן שהמזיק יכול לקזח. אף שלפעמים קורה שבעל המכולת מוכר במחיר מלא ואינו מוציא חשבונות. (ולכאורה אין בכך הונאה לקונה, משום שאין זה קשור אליו אם פדווח אם לאו, ושיו החפץ הוא לפי מחירו על המדף), אמנם לא ניתן לחייבו כעת את כל הסכום, כיון שבד"כ הכול מדווח ויוצא שהמוכר אינו נזוק מכך.

וכן דייק הגרש"ז איערבאך בבעל התרומה גופא שכתב (ס' רלה, ובמרכי' ס' של) 'הוי נולד כשנמחה ונעשה צלול על ידו', והיינו שהבעיה היא מצד שעל ידו יש הולדה, ולא מצד שנוצר כאן מוקצה חדש. וכן מוכח בעיקר הדין שכתב אחר כך שמותר לתת ברד לתוך כוס כי הוא מאילו נמחה, וגם שאינו ניכר כדבר נפרד בעין, ומוכח שיש שני דרגות באיסור, של מוליד בידיים ומשום פחות אעשה ואינו מוליד בידיים, ומצד מה שמאילו נולד שזה פחות אסור, ולכן אם אינו ניכר שאין כאן כל כך מלאכה בהדיא אין לאסור.

[וראה עוד בספר הבתים (מלאכות האסורות בשבת שער ט אות א') שתמה גם על איסור 'מוליד' שכתב רש"י 'משום דקא מוליד בשבת', שהרי הלהכה אין איסור מוקצה בנולד, וכתב שלכן נראה שהאיסור משום מפרק כמו שביאר הרמב"ם, וכבר נתבאר שכוונתם כמבואר ברש"י משום טרף מלאכה שבורא דבר חדש].

ביאור מחלוקת הרמב"ן ובעל התרומה

ברמב"ן הקשה על בעל התרומה שהרי השתנות המצב של אוכל להיות מוקצה מותרת, ואין אסורים משום שהוא נולד, ואפי' מותר לתחילה לעשות כן בתחילה, כמבואר בגמרא (שבת כגג:) שמותר לחטוט פירות שאינם עומדים כלל למשקה, וגם פירות העומדים גם למשקה וגם למאכל אם הוא העמידים למאכל וזו מהם משקה אין איסור במשקה, ורק בפירות העומדים למשקים אסור. ומטעם זה יצא לחלוק על דעת ספר התרומה, וכן הסכימו כמעט כל הראשונים לחלוק על ספר התרומה.

בר"ן (שבת נא: ובר"ף ס) כתב ליישב 'ואין זו קושיא אצלי, דשומן זה כל זמן שלא קרש זך וצלול הוא ודרכו ככה, אף שקרש כפירות העומדין למשקה דמי'. באחרונים (תהלה לדוד ס' ש"ח סט"ו, פנים מאירות ח"א ס' פד, ועוד) תמהו על עיקר יישוב, כי ה'איסור בפירות העומדים למשקים משום גזירה שמא יסחוט, וזה עולה כטעם שכתב הרשב"א שהאיסור בשבירת שברו ושגל משום גזירת סחיטה, אבל בבעל התרומה כתב בהדיא שהאיסור הוא משום נולד.

אלא ששיטת הרמב"ן (שבת מגג:) מלחמתו' על הר"ף שבת ו: וכן מוכח ברמב"ן שבת נא: שהשווה דברי רש"י של איסור מוליד בבורא המים הללו לסוגיית משקין שזבו. ובר"ן חולין יד: שהאיסור במשקים שזבו משום 'נולד', ולפי זה שאלת הרמב"ן היא שהרי כל האיסור דווקא כאשר אוכל נעשה למשקה, אבל שומן לא נעשה למשקה רק נשאר אוכל כפי שהוא כעת, ולא נתחדש בו שינוי חשוב מאוכל למשקה, ושינוי צורה לחוד אינו נחשב לנולד, שהרי פירות שאינם עומדים למשקה מותרים בסחיטה למשקה, כיון שאין על היוצא מהם שם משקה.

ובזה חידש הר"ן שהאיסור אינו דווקא בלעשות מדבר אוכל דבר משקה, וגם כאשר דבר אינו נמצא במצב הראוי למאכלו, כאשר מביאו למצב הראוי למאכלו זה חידוש חשוב ועובר בנולד. ולכן שומן שרדו למאכל בלהיות זך צלול ולא מוקשה, עשייתו כדרך אכילתו זה חידוש חשוב ועובר בנולד, וכשם שפירות שעומדים בעיקרם לסחיטה, סחיטתם המכשרתם ליעודם הוא חידוש חשוב והוי נולד. (וכן כתבו מגורו הסטוריה ס' ש"ח סק"ח, אגלי טל מלאכת דוש, ס"ס לו, ובס"י לז סק"ג כתב שבכך מתיישב שאלת הפנים אירון).

הלהכה

בבית יוסף (ס' ש"ח סט"ו) כתב דכיון שהאיסור בשבירת ברד ושגל הוא מדרבנן, הן לדעת רש"י שיש איסור רק בשובר בידיים, והן לדעת הרמב"ם שהאיסור משום גזירת סחיטה ולכן רק כאשר שובר בידי אסור, ועל כן מותר להמיס שומן בחום שכאינו ממיס בידי, וכן כתב הרמב"ן שאין להכה כספר התרומה, וכן פסק בשולחן ערוך (שם).

אבל הרמ"א כתב שהגם שעיקר הדין כדעת רוב הראשונים המתירים, נהגו להחמיר כדעת ספר התרומה, ולכן לתחילה אין להמיס שומן בחום אצל, אבל במקום הצורך יש לסמוך על המתירים. וכתב ש"ע הרב (כ"ז) ופסקו במשנה ברורה (שם ס"ק קיז) שבמקום הצורך אפי' לתחילה יש להקל, וכל שכן שאין לאסור בדיעבד אם המיס. ועוד כתבו האחרונים שבמקום הצורך היינו בשיש לו אורחים (לבוש סט"ז), או כאשר המאכל הוא מעיקר הסעודה והמניעה שלו גורמת פגיעה בעונג שבת (צ"ץ אליעזר ח"ו ס' לז אות א': או גנברו ח"ג ס' ח ד"ה ולענין; ועוד).

זבוב רק מעט שומן או רק בתוכו שאינו ניכר

בבית יוסף (שם סט"ו) הביא שספר התרומה (במפתחות לסימן רלה) כתב, שאם מערב שבת עיריה ושפך חוצה המים והשומן שבתוכה מותר לחמם בשבת הפשטידה. וכתב בבית יוסף: 'נראה מכאן שאפילו לדעתו מותר להחמם בשבת חתיכת בשר שמן ואף על פי שמקצתו זב, שאם לא כן אף על פי

ששפך המים והשומן הוה ליה לאסור מפני חתיכות בשר שמן שבתוך האינפנאדה (-הפשטידה) שהם נפשיים זבים, והטעם משום זכיון דדבר מועט הוא אהר הנפטר לא חשיב ושרי'. במגן אברהם (סקט"ז) הביין שגם המרדכי והכל בו חששו לדעת ספר התרומה, ולכן אסרו קרוב מדי לאש שהיך סולדת שם, והדבר יגרום שהשומנים יצאו גם לבחוץ, שהרי כל זמן שהשומן נמס בתוכו אין איסור וכמו שכתב הבית יוסף בדעת בעל התרומה. והנה הבית יוסף התיר בדבר לח מועט משום דלא חשיב, אבל בלשון המגן אברהם להתיר מה שנמס בתוכו, שאפשר שהטעם לפי שאינו ניכר מבחוץ וכעין ההיתר להמיס בתוך כוס מים שאינו ניכר, או שהטעם שמה שבתוכו נחשב תמיד לדבר מועט שאינו חשוב.

ואכן בשו"ע הרב (כ"ז) כתב שיש שני היתרים. א. כאשר מה שנימוח נבלע בפת עצמו ואינו בעין, מותר אפילו לכתחילה וכמו שמותר ליתן חתיכת ברד לתוך כוס מים. ב. ואפילו אם מקצתו זב לחוץ מעט ונראה בעין, כיון שדבר מועט הוא אינו חשוב כלום ומותר, ולכן מותר להחמם בשבת חתיכת בשר שמן אף על פי שמקצתו זב כיון שדבר מועט הוא. ובמשנה ברורה (ס"ק קה) הביא את ההיתר של המגן אברהם מצד שזה מעט ובתוכו, ונראה שפירש שאין כאן היתר מיוחד מצד שאינו ניכר, אלא מצד שהוא מעט. אך בעיקר הדין בוודאי לכולי עלמא יש היתר של 'אינו ניכר' מגור, וכמבואר לגבי המסת ברד בתוך כוס מים.

איסור נולד בסופלה

ומכאן לנידון דידן, וכאמור יש כמה סוגי סופלה: א. סופלה שהעיסה מורכבת בעיקר מביצים, ואין אופים אותה עד מצב של ייבוש, ולכן בפנים נשאת עיסה מעט ונולית. ב. סופלה שמניחים בתוכו בשעת האפייה שוקולד מוצק, והוא נמס בשעת האפייה ומתערב מעט בעיסה הכללית של הסופלה, ולאחר האפייה מתקשה בחורה. ג. סופלה שמניחים בו לאחר האפייה קוביית שוקולד.

החיומו של סופלה שיש בו קוביית שוקולד גורם להמסה מחדשת של השוקולד, וגם סופלה שאין בו קוביית שוקולד אלא שנעשה מראש באופן שהעיסה הפנימית שבו נשאת צמיגית ומעט נוזלית, או שהתקררות של הסופלה גורמת שהעיסה הפנימית מתקשה, לכאורה זה דומה לשומן של הפשטידה שמתקשה כאשר היא לא חמה, וכתב ספר התרומה שאסור להמיס את השומן בחורה בחום כי לאכלו, כי הברך נחשב כמוליד דבר חדש, וכן כתבו לדינא כמה מאחרוני זמנינו לאסור לדעת הרמ"א שיש איסור נולד, ולהתיר רק לדעת השו"ע שאין איסור נולד.

אבל אחרוני זמנינו אחרים יצאו לדון להתיר לכולי עלמא, משום שהשוקולד נמצא בתוך הסופלה, וזה דומה לשומן מועט שאין יוצא מתוך הפשטידה שכתבו הפוסקים להתיר כי הוא מעט וכי הוא אינו ניכר. אך לכאורה נראה לחלק, שכל ההיתר של מעט ואינו ניכר נאמר דווקא כאשר סגורת החיומו הוא הפשטידה כולה, והשומן טפל אצלה, אבל פעמים רבות עיקר המטרה בחימום של הסופלה הוא ההמסה של השוקולד, ולא החימום הכללי של הסופלה, ולא ניתן לומר שהשוקולד הוא מעט ואינו עיקר ואין את האתרת שכתב בבית יוסף מועט. וגם מצד ההיתר שכתב ש"ע הרב בדעת המגן אברהם שכאשר השומן נמס בתוך הפשטידה אינו ניכר ומותר, הרי ביאר שההיתר משום שהוא 'בלבל בפת עצמו', אבל השוקולד אינו נספג בתוך הסופלה.

אכן כאשר השוקולד ממש מועט, או שהשוקולד נספג ברובו במאפה ואינו ניכר בפני עצמו, יש להתיר. וכן באופן שגם לאחר המסה השוקולד לא יהיה נוזלי אלא צמיגי מאוד, נראה שאין כאן מספיק מציאות חדשה כדי להיחשב 'נולד'.

שוקולד דרכו במוצק ואין כאן נולד

אמנם לדינא נראה שאין איסור בדבר, שהרי נתבאר לעיל שגם לדעת ספר התרומה שינוי מצב מפרי למשקה אינו אסור מצד נולד רק כאשר הפרי אינו נמצא כעת במצב האכילה הראוי לו, ולכן רק בפרי העומד למשקה נחשב המשקה לתיוקן חשוב ומשכך 'נולד', אבל פרי שדרכו באכילה המשקה היוצא ממנו אין בו חשיבות של תיוקן גדול להיות 'נולד'. ועל שומן כתב הר"ן לבאר שמצבו כמוצק אינו מצב האכילה הראוי לו, ולכן תיוקן שלו להיות נולד לח צלול הוא תיוקן חשוב להיות 'נולד'.

ומכאן שהשוקולד שבתוך הסופלה שמתאים לאכילה גם במצב מוצק, הגם שהאדם כעת מבקש לאכול אותו במצב חם ונוזלי, אין כאן שינוי חשוב של תיוקן להיות 'נולד' ומותר, וכשם שאם אדם מבקש כעת לעשות מפרי שדרכו באכילה משקה, יש את הולכים אחר דעת האדם כעת, אלא אחר דרכו הרגילה של הפרי שאין זה משקה חשוב להיות 'נולד', ומטעם

זה הדגיש הר"ן שדרכו של השומן להיאלק תמיד לח צלול ולא מוצק, ויש כאן תיוקן חשוב להיות 'נולד'.

וכבר כתב הבית מאיר (ס' ש"ח סט"ו) לדייק מלשון הר"ן שמותר לחמם דג העשוי עם חמאה, אפי' שהחמאה נתקשתה והוא מבקש כעת להמיסה, וזה לשוננו 'דהא תינח בשומן דידוע שאין דרכו לאכול אלא אחר שנימחה, מה שא"כ חמאה דעיקר אכילתה הרמב"ן פשיטא ופשיטא דלכולי עלמא שרי, כדהקשה הרמב"ן ותיוקן הר"ן לא שייך'. וראה בשו"ת אגרות משה (אור"ח ח"ד ס' ע"ד אות ו) שהתיר להניח חמאה על גבי תפוח אדמה רותח, ודן מצד בישול, אך לא חשש כלל למה שהחמאה נמסה, וכן דעת הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבתו פ"ח הערה לא, שבות יצחק בישול פ"ג ענף ג). גם הרש"י איערבאך (ש"ש פ"א הערה קצח) שאסר בחמאה וכפי שיכתבאר לקמן היינו מטעם בישול, אבל לא מצד ההמסה של החמאה.

וכעין זה פסק הגרש"ז איערבאך (ש"ש פ"א אות מג הערה קמג) מכה ביאור הר"ן בדעת ספר התרומה ש'רוטב שרגילים לאוכלו גם כשהוא קרוש, כגון ציר דגים, ומותר להפשירו', משום ש'בזמנו שרגילים לאוכלו כשהוא קרוש, וגם רגילים שלא להפשירו, מסתבר דשרי'. וכן פסק תלמידו הגר"א בנבצל (תשובות רבי אביגדור הלוי עמוד שז) לגבי המסת שוקולד.

ריפוי והמסת גוף קשה

ברמב"ם (שבת פרק ט הלכה ו) פסק 'הממסס את הדונג או את החלב או את הזפת והכופר והגפרית וכיוצא בהם הרי זה תולדת מבשל וחייב. כללו של דבר בין שריפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך הרי זה חייב משום מבשל'. וכתבו האחרונים להוכיח שהגם שאין בישול אחר בישול, יש איסור ריכוך אחר ריכוך במתכת, שהרי הגמרא (שבת קו) דנה על איסור בישול במיתת בית דין של שריפה בפחית ממתכת מותר, ומוכח שגם בריכוך חוור יש איסור, שאם לא כן, הרי ניתן להשתמש במתכת שכבר הותכה פעם אחת.

המסת מאכל קשה

בספר באורחות חיים (הלכות שבת ס"ק עז, כל בו ס' לא ד"ה המתין) הביא את דברי רבי דוד בן לוי (בעל ספר המכתם) שהאיסור להרפות דבר קשה, היינו דבר שקשה מעיקר ברייתו, ותיוקנו הוא לעשותו רך, אבל דבר שיעיקר מברייתי רך ורק שנתקשה מחמת מקרה וכגון שנקפא בקור, אין איסור לחזור ולרככו, ועוד הקשה משומן שמעיקרו הוא קשה ומותר לרככו, וכמו שכתבו הראשונים לבי השומן שבתוך הפשטידה (והבואו דבריהם לעיל), ויישב ששומן זה כבר נתרכך בשעת הבישול של הפשטידה.

וזה לשונו: 'אפילו נקפה השמן מרוב קרירות, מפשירו שם, הפשירו לא זה הוא בשולו אחר שאין תחילת ברייתו להיות נקפה, ולא דמי לחלב ודונג והנהו תחלת ברייתו להיותם קפואים. וכן הדין נמי להניח פאנאדה או תבשיל צונן לחממו כנגד המדורה ואע"פ שהופשר השומן והמרוק שנקפה בתוכה אחר שכבר נשתנו ע"י בישול מע"ש אין בכך כלום אם נקפא אח"כ ונתפשרו כנגד המדורה עכשיו'.

והקשה בספר נשמת אדם (לכל א ו' אות 1) שהרי מדין מיתת בית דין בתפיל מתכת מוכח שיש ריפוי אחרי ריפוי, והשאר הדבר בצריך עיון, ובשבתית שבת (מבשל אות יג) כתב לחלק בין חלב ושומן שהם משתנים בבישולם ולכן אין בהם בישול אחר בישול, ובין מתכת שאין בה שינוי בבישול אלא רק ריכוך, ולכן יש בה בריפוי אחר ריפוי. וכן כתב באגלי טל (מלאכת האופה ביאורים אות נה סק"א).

אבל בכלכלת שבת (מלאכת האופה) כתב שההיתר בשומן כי הוא נקפא בקור ולא משטבעו הוא קפוא, ולפי דבריו אין כאן היתר חדש מצד שהוא כבר התבשל פעם אחת, וזה לפי גרסת הכל בו (שם), אבל באורחות חיים מפורש שטעם ההיתר מצד שכבר ניתך בבישולו וכמו שלמדו הנשמת אדם ושבתית השבת בדעת הכל בו.

בשואל ומשיב (לידת ח"ב ס' כ) דן האם מותר לעשות מלחם צמימים, והביא תשובת הרמב"ם שיש איסור להרפות דבר קשה, אבל ברב פעלים (ח"ב ס' נב) כתב שהאיסור להרפות דבר קשה נאמר בריפוי לצורך מלאכה לעבד את המתכת בצורה הנדרשת, אבל המוכרך או מוקשה כדי לאכול במרקם מסוים זה או אחר החיומו הוא דרך האכילה, ואין בכלל האיסור של מרפה דבר קשה, וברב פעלים לא הזכיר כלל מדברי ספר הכל בו שדן בהדיא בחימום שומן הפשטידה משום מרפה דבר קשה. וכדבריו כן כתב מהרש"ם בראש בספרו דעת תורה (ס"ה ש"ק ס"ה), ובהלכות שבת בשבתו (פ"ח הערה כח) כתב שכן הורה גם דעת הגר"ש אלישיב בפשיטות שבמאכל אין איסור מרפה דבר קשה.

עוד יש לדון שאיסור בישול הוא גם לחמם כדי להנעים

את האכילה, אבל בתולדה של חימום מתכות להרפותם, האיטור הוא דווקא כאשר מרפה כדי לעבד את החומר, וכגון לעצב חלב לנר או מתכת לכלי, וכל כיוצא בזה, אבל כאשר מחמם אוכל לאכילה ולא למלאכה, אין איטור תולדה של ריפוי דבר קשה. וכעין זה כתב בספר הלכות שבת בשבתו (פ"ח הערה לא) והביא ראה מדברי רש"י (שבת קמה): שבישול אחר בישול המותר הוא באופן שמתחמם בחמין כדי שיהיה נימוח, ומוכח שמצד מה שנימוח אין איטור, והיינו כי תחמם האכילה ולא למלאכה. אמנם בארוחת חיים שהתיר חימום פשוטה רק מצד שהיא כבר חוממה פעם אחת, מוכח שאין היתר מצד שהחימום רק לאכילה.

ולכאורה יש להביא ראייה שאין איטור ריפוי דבר קשה בדברי מאכל, שהרי איטור בישול באוכל הוא רק כשמבשל כשיעור מאכל בן דרוסאי, ואם נאמר שהריכוך הוא בישול אי שיעור בישול הוא קודם שהמטרה היא תיקון המאכל בבישול, כל שרק עבר ריכוך אין בו תועלת של בישול, ורק כאשר המטרה היא הריכוך בעצמו, חייבים על הריכוך מצד התולדה של ריכוך דבר קשה. [ולפי זה אין איטור להכניס סוכר ומלח למים חמים כאשר המטרה לא להמיס אותם אלא לתקן את המאכל, שהרי אין כאן כלל מלאכה של הרפיה דבר קשה, וצ"ע].

המסת חמאה

הגרש"ז איערבאך (ש"כ פ"א הערה קצח) הביא לדברי כלכלת שבת (שם) ושבתית השבת (שם) שיש בהמסת חמאה משום ריפוי דבר קשה, וכתב לבאר דאפי' שתחילת בריית החמאה הוא בחלב שהוא בכלל נוזלי, כיון שהחמאה בגדר פנים חדשות באו לכאן, נחשב שתחילת בריית החמאה כדבר קשה, ושוב שייך בה איטור ריפוי דבר קשה. אבל האגרות משה (אורח ח"ח סי' עד אות ו) דן לגבי הנחת חמאה על גבי תפוחי אדמה ולא חשש כלל מצד החמאה להיות דבר רך, ואפשר שיטעמו משום שמעיקרה של החמאה היא הייתה חלב, אמנם הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק בישול פ"ג ענף ג) גם התיר להמיס חמאה על תפוחי אדמה, וביאר משום: 'דכיון שהחמאה ראויה למאכל אין בה בישול בריכוך בלבד', וזה עולה כשיטתו שנתבאר לעיל שאין איטור ריפוי דבר קשה בדברי מאכל.

הגרש"ז כתב להסתפק שכל מה שאסור להרפות דבר קשה, הוא דווקא כאשר צריכים לזה חם שהיה סולדת בו, אבל כאשר מספיק גם חום שאין בו בישול, ההרפיה אינה בכלל מלאכת בישול, שאם לא כן יהיה אסור להוציא את החמאה ביום חמים מהמקרר, שהרי החמאה נמסה בחום החדר, והניח הדבר בצריך עיון, ועוד כתב (שם) הערה ר"ג) לדון להתיר עשיית צנימים כאשר עשייתם מצריכה חום מועט שאין היד סולדת בו, ועוד כתב (שם) טעם להתיר שאחרי שכבר עבר תהליך הרפיה כבישול שוב לא שייך איטור הרפיה נוסף, וזה עולה כדברי שביתת השבת.

המסת השוקולד בסופלה

ומעתה יש לדון במחמם סופלה ובתוכו שוקולד, האם יש איטור מצד שהוא מרפה את השוקולד שהוא כעת דבר קשה לעשות רך, ולכאורה הנידון דומה ממש לדין של הארוחות חיים בשומן שבתוך הפשטידה שכיון שכבר התרכך בשעת האפייה שוב אין איטור להמיסו, וגם את השוקולד אין איטור לחזור ולהמיסו. ולטעם של שביתת השבת ואגלי טל הביאור הוא, משום שהשומן נשתנה לעולם בבישול ואין ריפוי לאכילה בישול שיש בו שינוי, והוא הדין בשוקולד שנשתנה באפייה הראשון שאין ריפוי לאחר האפייה שיש בה שינוי.

והגם שלמבואר בכלכלת שבת ההיתר בשומן משום שמעיקרו הוא נמס ולא קשה, אבל השוקולד עיקרו הוא פרי שעובר קלייה וטחינה ואינו נמס מעיקרו, אך מתוך דברי הארוחות חיים מוכח שגם עיקר ברייתו של השומן הוא קשה, ואפי' הכי מותר כיון שכבר ניתך בשעת האפייה.

וכל שכן לשיטת הרב פעלים מהרש"ם ברואן בדעת תורה והגרי"ש אלישיב שכלל אין איטור של ריפוי דבר קשה בדברי מאכל, שמוותר לחזור ולחמם את הסופלה. וגם הגר"א נבגצל תלמיד הגרש"ז איערבאך כתב (תשובות רבי אביגדור הלוי עמוד שו) שאין איטור בהמסת שוקולד.

להלכה:

א. בנידון חימום 'סופלה' שבת מצד חשש איטור 'נולד' יש להקל: א. יש שכתבו להתירו, מצד שהשוקולד הוא דבר מועט ביחס לכל העוגה ובדומה לשומן הפשטידה שמוותר לחממו כי הוא מעט ואינו ניכר. אולם ביררנו כי לכאורה סופלה אין להתיר מטעם זה, גם מאחר וההיתר בפשטידה הוא שהשומן נחשב 'טפל' לפשטידה ועיקר החימום הוא בשביל הפשטידה, אבל בחימום הסופלה פעמים שניקר מטרות החימום היא לצורך המסת קוביית השוקולד ולא ניתן לומר שהוא נחשב 'טפל' ואינו עיקר; גם מצד ההיתר שכתבו הפוסקים בשומן (שו"ע הרב בדעת המגן אברהם) שהשומן אינו ניכר כי הוא נמס בתוך הפשטידה ויגבלע בפת עצמו, אבל כאן השוקולד אינו נספג בתוך הסופלה והוא ניכר בפני עצמו, אלא אם כן השוקולד ממש מועט, או שנספג ברובו במאפה ואינו ניכר בפני עצמו, או באופן שגם לאחר המסת השוקולד אינו נעשה נוזלי אלא צמיגי מאוד, עמו, יש להתיר מטעם זה שאינו ניכר. ב. מטעם אחר יש להתיר על פי המבואר בראשונים, שאין איטור 'נולד' אלא כאשר הוא מתקן את המאכל על ידי כך, ומקודם לא היה ראוי לעיקר ייעודו כמו בפרי העומד למשקין, וכאן השוקולד שבתוך הסופלה מתאים לאכילה גם במצב מוצק, אף שהאדם רוצה לאכול במצב חם ונוזלי, אין כאן שינוי חשוב של 'תיקון' ואין על כך שם 'נולד' ומותר.

ב. בנידון 'מרפה גוף קשה' גם כן הדבר מותר על פי דברי הארוחות חיים שדבר שכבר התרכך בשעת האפייה שוב אין איטור להמיסו, ומשכך גם את השוקולד שכבר נמס פעם אחת אין איטור לחזור ולהמיסו, ולשיטת הפוסקים שכלל אין איטור ריפוי דבר קשה בדברי מאכל, ודאי שמוותר לחזור ולחמם את הסופלה ואין איטור בהמסת שוקולד.

הבטיח לפועל שכר יותר מהראוי לו

א. יעקב היה צריך להגיע למקום מסוים באזור התעשייה, אולם ירד מהאוטובוס בתחנה הלא נכונה ולא ידע איך ללכת לכתובת היעודה, לפתע החל לרדת גשם עז כשהוא ללא אמצעי הגנה משכך גופף נואשות בידו לעבר מונית שעברה בסמוך; 'לאן אדוני' שאל הנהג, ויעקב נקב את הכתובת אותה חיפש, הנהג שזיהה את ההזדמנות השיבו: 'נעשה לך בשבעים וחמש', יעקב התיישב במונית תוך 3 דקות הגיעו ליעדם. הלוקח מצידו טוען לנהג התכוון לשלם מחיר מופקע כל כך וישלם לו 25 ₪, כמו המחיר האמיתי, עם מי הדין: ב. ראובן שבנו בחור טוב נלחץ בטרם עת, וכבר כשהגיע לגיל 18 וחצי, הבטיח לשלדן תוספת של 3000 ₪ אם יצליח לשדך את בנו תוך חצי שנה. השידוך קם והיה ונשאלת השאלה האם צריך לשלם ועלמוד בהתחייבותו:

תשובה: שנינו במסכת בבא קמא (קטז:) בעל הבית דבש שנסדקה חביתו, ופגש בעל הבית יין שהוא זול מהדבש וביקש ממנו שיפוך את יינו כדי שיוכל לשלם שם דבש וישלם לו דמי יינו, חייב בעל הדבש לשלם לבעל היין דמי יינו, ובגמרא הקשו (קטז) על כך ממרייתא שעוסקת באדם שבורח מבית האסורים וביקש מבעל ספינה שיעבירו והבטיח לו שכר יותר מהרגילות, שאינו צריך לשלם לו יותר מהמחיר הרגיל, ומסקנת הגמרא, שאם בעל הספינה מפסיד מזה היות והוא דייר ויכול בזמן הזה לדוג, חייב לשלם לו הדינר, ואם אינו מפסיד פטור מלשלם לו. (ויחברו להלן הגדרת ההפסד).

והנה, במסכת יבמות (קז) מובא בגמרא מעשה ביבמה שנפלה לפני יבם שאינו הגון לה והיא רצתה שיחלוץ לה והוא רצה ליבמה, ואמר לו רב פפא שיחלוץ לה ויבל תמורתו מאתיים זו. לאחר שחלץ אמר ר"פ שאינו צריך לשלם לו היות ויכולה לומר לו 'משטה הייתי בך'. ובדין זה של 'משטה' נחלקו הראשונים והפוסקים כיצד להבינו:

בבית יוסף - (י"ד סי' של) הביא בשם הרמב"ן שודאי אדם המתחייב לפועל לשלם מחויב כפי שפסק עימו אף שהוא הרבה יותר מהסכום הרגיל, ורק בעושה מצוה בזה אפשר לומר 'משטה', ולכן הגמרא שואלת על היין והדבש שזה מצות השבת אבידה, וכן טול דינר והעביריני - הוא הצלת אדם, שזה מצוה וכן ביבמה היות והיבם אינו הגון לה הרי זו מצוה שיחלוץ לה, וכן כתב במדרכי (ב"ק סי' קעז) בשם ר' חזקיה שהטעם הוא מצוה וחיוב על הפועל (בסי' קעב הביא ש"י אחרת בשם ר"מ). ועולה כי לשיטה זו, רק דבר שהוא מצוה על הפועל לעשותו אפשר לומר לפועל 'משטה הייתי בך'.

בריטב"א (יבמות קז. קידושין ח.) כתב שטעם דין זה שיכל לומר 'משטה' הוא משום שפסקתו הייתה מפני האונס. במעבורת הוא אנוס לברוח, בדבש - הוא אנוס כדי להציל את הדבש שנשפך, וכמו כן בחליצה היא בגדר אנוסה, שהיבם מסרב לחלוץ לה.

ובתשובת הרא"ש (סי' ג) כתב שאין אדם יכול להתחייב לפועל לשלם מחויב יותר מהשכר הרגיל של המלאכה בלי קנין מיוחד, (והיינו - שכל הדין שסיכום של שכירות פועל, נקנה באמירה בלי קנין, הוא רק על סכום שהודרר לשלם אותו. אבל בסכום גדול אינו מתחייב בלי קנין מיוחד על זה). לכן במדרכי (סי' קעב) הביא בשם הר"מ, ששדכן אין צריך לשלם לו יותר משכרו. ונראה מדבריו גם כן כהרא"ש, והרא"ש דובר ממי שנעשה ערב לחבירו.

ובתשובת מהר"ם ב"ב (סימן צט דפ"ר, סימן קט במהדורות אחרות) כתב את דברי הר"מ (הוא מהר"ם) שהביא המרדכי, וכתב עליו ב' דברים: א. מה שבמדרכי הביא דפשיטא ליה כן לומר ר"מ, באמת הוא מוספק בכך, מרדכי שכתב בתשובות מיימוניות (ניקין סי' כב). ב. גם שדכנות הוא מצוה, אבל דעת הרא"ש ברורה שהוא דיבר בערב שאינה מצוה.

והעולה לפנינו כי יש שלוש שיטות בדיון זה האם יכול לטעון לפועל משטה: א. בית יוסף ודעימיה רק דבר מצוה. ב. ריטב"א, רק באדם שהוא אנוס אומרים משטה. ג. הרא"ש, תמיד יכול לומר משטה.

והנה בשו"ע (סי' רסד סי' ז) כתב הדין בין ודבש שאינו צריך לשלם לו אלא דמי יינו, זה מתאים עם הגמרא, וכן הביא הדין בבורח מבית האסורים שאין לו אלא שכרו. ולענין 'שדכנות' הרמ"א הביא את דברי הרא"ש והמרדכי שאין לו אלא שכרו הראוי לו, ובמהרש"ל כתב שצריך לשלם לו כל מה שהבטיח, ודעת הש"ך שהמהרש"ל לא חולק אלא מדבר במקום שאין קצבה לשדכנות, אך הקצות לומד שהוא מחלוקת ובפתחי תשובה (קפ"ז) הביא שהמסגרת השולחן כתב תשובת ה"ח (סי' כח) שצריך לשלם, וכן פסק הלכה למעשה. אך הפנים מאירות חולק עליו וכן בתשו' יעקב וחולק על ה"ח. וס"ל שאינו צריך לשלם יותר מהשכר הרגיל. וסרסור - בש"ך כתב שדינו כשדכן, אך למהר"ם ב"ב הג"ל אינו כשדכן ומפני ששדכן הוא מצוה וסרסור הוא מתוון ואינו מצוה. וכ"כ הדברי ריב"ת.

ושיעור הפסיקה יותר על שכרו שכתוב כאן הביא בפת"ש מתשובת חוט המשולש שהשיעור הוא שתות. וכן כתב הנ"מ (קפ"ז). עוד כתב שהמחבר שאם בעל המעבורת היה צייד והפסד שביטל מצודתו והעבירו חייב ליתן לו כמו שהתנה עמו ונחלקו הדעות בדיון זה: דעת הסמ"ע שטעם הרא"ש והרמב"ם הוא שאף שברוך כלל הדגים שהיה צד אינם עולים לסכום שפסקו, - מכל מקום חייב ליתן לו כמה שפסקו מפני שאולי בדיוק כעת היה עולה לו סך זה. וכתב בקצות החושן (קפ"ב) ששיטת הסמ"ע משמע שאם פסקו סכום שודאי לא עולה לו דגים - אינו חייב לשלם, אך הקצות עצמו סובר שהטעם אחר, והוא שכאשר הפועל מפסיד אפילו קצת צריך לשלם לו כל מה שפסקו וכעין דין דמגלגלין עליו את הכל בזה נהנה וזה לא חסר.

והנה לשיטות שאפילו בסרסור יכול לומר משטה - ביאור בנתיבות (קפ"ח) שהטעם שיכול להשתות אף שיעד שאין זה המחיר ומכל מקום הסכים לשלמו הוא היות וחבירו אינה לכן יכול להשתות, אבל היכן שאין אונאה כאן בפועל אני צריך ליתן לו כל מה שהתנה עמו (נראה בדבריו דווקא בשיטה שאפילו באינו אנוס ואינו מצוה - ג"כ יכול לומר משטה. אבל באנוס או מצוה, - אף בפועל יכול לומר משטה, דאם כן קשה איך יכול לומר משטה במעבורת הלא הנה"מ עצמו כתב ששם שצריך להעבירו תכף - יש לו דין פועל) אמנם בסוף דבריו וגם בחידושים כתב דפועל יכול לומר משטה ואולי אין כוונתו לפועל אלא לקבלן וסתם נקט לשון פועל. וממילא נראה ודאי דיכול לקלוח קודם שישלם לנקוט כהרא"ש שאינו צריך לשלם יותר משויו.

העולה לדניא:

א. אם נהג זה היה לו דין 'קבלן' אז לא היה צריך לשלם לו אלא שכרו ולומר משטה אני בך, ואם טוען שבזמן הזה הפסיד הנכסות אחרות - אם באמת יתכן שיהיה מרוויח בזמן הזה את הסכום שקצצה-צריך לשלם לו, ואם לא יכל להרויח סכום זה - הוא מחלוקת ולכן אינו צריך לשלם. אמנם כאן היות והוא צריך להסיעו תיכף ומיד, יש לו דין פועל כמו שכתב בנתיבות כאן - וממילא אינו יכול להשתותו באינו אנוס, וצריך לשלם כל מה שפסק עמו, אבל אם הוא אנוס, נראה שגם בזה יכול להשתותו ואינו צריך לשלם לו. אמנם כאן אינו אנוס כל כך גדול כמו בורח מבית האסורים ורק צער בעלמא שיש גשם וכו', ובספר פתחי חושן (שכירות פ"ח הערה נ"ה) נסתפק ל"ד משטה אומרים כשיש לו סכנה אם אפשר לומר משטה בכל צער הגוף, וכתב שלא מצא לזה בירור מפורסם. (אמנם כתב שם דאנוס שצריך לילך שם בשביל ממון - אינו נקרא אנוס).

ב. אם הוא אדם עשיר וכדו' שמקובל שמשלם יותר, או שהשידוך הוא שידוך קשה, צריך לשלם כל מה שהתנה, ואם לא, אם השידוך טוען שיכול בזמן הזה לעשות שידוכים אחרים כולו בסכום זה, צריך לשלם לו [ובדרך כלל כן הם הדברים, שיתכן שבזמן שעבד על הדין הזה, היה עושה שידוכים אחרים, ואם לא יכל לעשות כמותו הזה, אינו צריך לשלם לו אלא שכרו הרגיל לשלם לשדכים, ואם היה לשדכן הפסד מועט כגון נסיעות, טלפונים וכדו' מחלוקת כנ"ל ולדניא אין צריך לשלם, (כששילם כבר הדין משתנה ואינו יכול להוציא מידו, וכן אדם הפועל הוא עני נעשה נדר חייב לשלם מה שהתנה).

לעשות סגולה נגד 'עין הרע' בשבת

בני המשפחה התארגנו ליוזמה מבורכת - לעשות 'שבת התאחדות' לכל המשפחה הענפה, כאשר כולם על כל יוצאי חלציהם ארוזו מטלטליהם וקמו ונסעו למושב בצפון הארץ. במהלך סעודת השבת, נעמד אחד הדוידים להראות דבר פלא, ואמר שידוע מסגולה פלאית נגד 'עין הרע', וזה מעשי הסגולה: מודדים מים בכף שלוש פעמים, לאחר מכן אדם מכניס אל תוך מים אלו כל ראשי אצבעותיו, ומעלה במחשבתו שכל עין הרע שיש עליו יעברו אל תוך מים האלו, לאחר מכן מודדים פעם שנייה את המים בכף ובדקים אם נוסף מים יותר משלוש כפות, היה נוסף במים שיעור זה, הרי זה סימן שיש עליו עין רעה, ורוחץ פניו במים האלו וזו היא רפואתו, ואם לא נוסף מים יותר משלוש כפות, סימן שאין עליו עין רעה. ויש לדון האם מותר לעשות פעולה זו בשבת:

תשובה: הנה יש בזה שתי שאלות א: האם מותר למדוד את המים בשבת ב: האם מותר ללחוש בשבת, ולענין השאלה הראשונה איתא משנה בשבת (קנז.) ומוודין את המטלית ומוודין את המקוה ובגמ' [בע"ב] עולא איקלע לפי ריש גלותא חזייה לרבה בר רב קונא דיתב דאונא דמיא וקא משח ליה אמר ליה אימור דאמרי רבנן מדידה במצוה דלא מצוה מי אמור אמר ליה מתעסק בעלמא אנא, וכן בתוס' (שם קכו:) במצוה שאני כדאמרינן בשילהי מכליתין גבי מדידה דהתם לא הוי איסור כ"כ אלא משים דהוי כעובדא דחול:

ועולה מזה שהתירו מדידה לצורך מצוה, וכתב בטור (סימן שו ז) וז"ל: 'לחש שלוחשים על כאב הראש שלוחשין אזורו ומוודין בו ג' אמות ג"פ ואומר הלחש על המדידה, 'אבי העזרי' התירו במשום לחש ליבא שמותר ללחוש בשבת, ומשום מדידה נמי ליכא דמתעסק הוא אצל מדידה [דאין כונתו על המדידה רק על הלחש], וה"ר משה הכהן אוסרו, והר"מ מרוטנבורג היה מדמה אותו למדידה של מצוה, וכן פוסק המחבר שם שמותר למדוד אזור דהוי מדידה של מצוה, ואם כן מבואר אפיה כי מותר למדוד את המים בשבת דהוי מדידה של מצוה.

ולענין השאלה השנייה, האם מותר ללחוש בשבת: איתא ירושלמי (פ"ד ה"ג) 'לוחשין לעין', ומפרש המרדכי שבת (קפה) בשם הר"ר יחיאל מפרי"ש, האדם החולה מחמת עין הרע לוחשין משום דסכנה גדולה היא. ומביא שם במרדכי עובדא שפעם אחת חש רבינו שמחה בעיניו, ואשה אחת לימדה לה"ר אביגדור הכהן לחש אחד והיה לוחש בשבת פעמיים ביום על העין אחד בבוקר ואחד בערב ע"כ. וכן פוסק הטור (י"ד ס' קט"ו) מי שנשכו נחש ועקרב מותר לנחוש עליו אפילו בשבת, וכתב הרמב"ם, אע"פ שאין הדבר מועיל כלום הואיל ומסוכן הוא התירו כדי שלא תיטרף דעתו, וכתב הבי"ש שם ומה שהוצרכו להתיר זה בשבת, היינו משום דאסור להרבות בשיחה בטילה בשבת, לכך בא להשיענו ששיחה זו מותרת, וכן פוסק בשו"ע הרב (ס' שו ס"ב) וז"ל: 'וכן כל מיני לחשים שיש בהם רפואה מותר ללוחשם בשבת כמו בחול ואין בהם משום ודבר דבר':

העולה לדינא:

מותר לעשות הלחש נגד עין הרע בשבת, וכן פסק הגר"ש ואזנר (שבט הלוי ח"ב ס' יז) וז"ל ובענין מדידות כפות מים לצורך ביטול עה"ר בשבת אם מותר בענין לחש על עה"ר עצמו בשבת מבואר בירושלמי לוחשין על העין... ומסיים. עכ"פ משום עה"ר יש מקום להתיר יותר מחולה שאין בו סכנה ופשיטא במדידה הנ"ל כמדידה במצוה הוא למי שמקובל לו סגולה הנ"ל כסגולה בדוקה ע"כ: ובשו"ת אמרי אברהם [ח"א ס' יח] חולק ע"ז מפני שלוש סיבות א: כיון שמוליד איזה כוח חדש במים אלו, א"כ יש בו מוליד דבר חדש בשבת ואסור לעשות כן ב. דהוי כמו פרי שלא גדל כל צרכו ונגמר בשבת דאסור לטלטלי דהוי מוקצה, וגם בזה כיון ברצונו בהוספת מים אסור לטלטלו בשבת ג. דלא דמי למה שמבואר בשו"ע (בסימן שו) שמותר ללחוש בשבת ואין בזה גזירה אטו שחיקת סממנין, כיון דאין בזה אוכל ומשקה, אבל כאן יש משקה גזרי אטו שחיקת סממנין. ובשו"ת ויען יוסף (א"ח קלד) מיישב דאין בזה משום שחיקת סממנים, מכיון שעל חולה כל הגוף אפילו חולה שאין בו סכנה לא גזרו אטו שחיקת סממנין, ופוסק במותר לעשותו בשבת.

השימוש ב'גזיבו' - אוהל נייד בשבת

בני המשפחה חזרו יחד מבית הכנסת לאחר תפילת מוסף של שבת, בעודם פוסעים לביתם נהנו הם ממזג האויר הנוח והשמש החמימה ששלטה באותה השעה, אמרו וגמרו שאת סעודת השבת יאכלו בצוותא בחצר גינתם תחת 'הגזיבו' שהוא אוהל נייד המתקפל שקנו לא מזמן; כאשר עמדו לפתוח את 'הגזיבו' התיישבו בדעתם לשאול, האם הדבר מותר בשבת, כי שמא יש בזה משום עשית 'אוהל' בשבת:

תשובה: בשו"ע (סי' שטו ס"ה) כתב וז"ל: כסא העשוי פרקים וכשרוצים ליישב עליו פותחים אותו והעור נפתח וכשמסירים אותו סוגרים והעור נכפל, מותר לפותחו לכתחילה.

והנה המשנה ברורה (ס"ק כ"ז) הטעם כיון והוא עומד ועשוי לכך מבעוד יום אלא שפושטו ומיישבו כדי ליישב עליו, והביא עוד את דברי המגן אברהם ס"ק ח', ש"כ ומהאי טעמא שרי להעמיד החופה ולסלקה וכו' וכוונתו כשהיתה החופה קשורה בהכלונסאות מערב שבת כמש"כ השעה"צ ל"ד.

ורבים הפליאו והתחבטו בהבנת דבר המג"א אלו, שהרי מפשטות דברי השו"ע נראה שלא התיר אלא בכעין כסא טרסקל שעיקר מטרתו ליישב עליו ולא לאהיל, ואיך נלמד היתר להעמיד חופה שמטרתה היא לשם 'אהל' הגם שקשורה לכלונסאות מער"ש ואין בה אלא מעשה פשיטה מיתוח וקיפול.

ומצינו שני דרכים להבנת דבריו: הדרך הראשונה: [כתבו הפרמ"ג א"א סק"ח וכן בשו"ת הת"ס חלק או"ח סי' ע"ב, חזו"א סי' נ"ב סק"ו, משנ"ב הכא עפ"י המבואר בשעה"צ סק"ה ועוד] שכונת המג"א אכן להתיר גם כשעושה אוהל לשם צל והגנה, כיוון וכל חלקי האוהל מחוברים ומוכנים ואינו אלא פושט ומקפל, וא"ז בגדר עשיית אוהל,

הדרך השנייה: [שו"ת נודע ביהודה תנינא הא"ח ס" ל, שו"ע ס"ע י"ג ועוד] אין כוונת המג"א להתיר אלא בכעין חופה שפורסים לכבוד חתן וכלה או לכבוד ספר תורה ולעולים לתורה בשמחת התורה וכדו', שאין מטרתו לשם צל והגנה כלל אלא לשם כבוד ונוי גרידא. אבל אם כוונתו לאהל לשם צל או הגנה מגשמים ורוחות וכדו' ודאי אסור הדבר, ואפ"י כל חלקי האוהל מחוברים זה לזה ככסא טרסקל ואינו צריך אלא מיתוח וקיפול, וזה שהתיר הרמ"א בסימן תרכ"ו ס"ג ע"ג לסיגור ולפתוח הגג שעל הסוכה הגם שכונתו להגנה מגשמים וכדו' היינו משום שמחובר בצירים לבנין ולכותל ומקומו קבוע של ואינו מיטלטל ממקום למקום ונעשה בטל לבנין כדלת המחוברת לבנין ואינו בגדר עשיית אוהל שמשמעתו הפשוטה שניתן לטלטלו ממקום למקום.

והנה הרבה חילוקי דינים למעשה נגזרים לפי שיטות הנ"ל, ובראשם השימוש "במטריה" להגנה מגשם או שמש הקופחת, ובכלל זה מה שמצוי היום מאוד "אוהל נייד המתקפל" אשר כל חלקיו ויריעותיו מחוברים בצירים ובמוטות ועשוי לפשיטה וקיפול בקלות ובלא תקיעה בחזק וגבורה, דלפי הדרך הראשונה היה לנו להתירם ככסא טרסקל אולם לדרך השנייה אסור הדבר, כיון ומטרתו היא לשם הגנה משמש או גשמים, דאז אפ"י בשביל הגג בלבד בלא המחיצות איכא איסורא.

אומנם למעשה הסכימו הפוסקים גם אותם הנוקטים בדרך הראשונה לאסור בהחלט השימוש במטריה וכן באוהל הנייד הנ"ל. והיינו דאין לפותחו בתחילה בשבת וכן לסוגרו. וכבר פשט איסורו בכל ישראל וכל המשתמש בו בשבת נחשב לפורץ גדר.

ועוד כתבו הפוסקים שאפילו אם יפרוס "המטריה" עוד מערב שבת אסור להרימו ולהניחו בשבת מעל ראשו דנחשב למוקצה, ובטעם הדבר כ' הנוודע ביהודה שהובא גם בשעה"צ בסי' ש"א ס' ל"ב דיש לחוש בזה למראות העין שיחשדהו שפתחו בשבת כי מי יודע אם אכן היה פתוח עוד מער"ש, ובביה"ל הנ"ל בסופו חשש גם משום הוצאה לרשות הרבים במקום שאין בו עירוב, ובס' חכמת שלמה על השו"ע בסי' שט"ו כתב שנראה לפענ"ד דכמו שבמנורה של פרקים אסור לטלטלו מאחר שיכולה בקל ליפול ולהתפרק יבוא לחברה בחזק ע"י תקיעה, וכן מצאנו כמה דברים שגזרו כע"ז, א"כ מכל שכן בזה דאסור כלל לטלטלו דהוי מוקצה מכח שמא יהא נפרק ויעמידנו ובפרט הכא דשכיח להעמידו, א"כ בודאי דיש לגזור שלא להשתמש בו אפ"י היה עומד מער"ש וזה ברור, ודוק היטב ע"ש.

אלא שנתר לנו לדון אם אותם פוסקים יאסרו השימוש גם "בגזיבו" שהיה פרוס עוד מער"ש. ולכאורה נראה דיש לחלק בין הדברים שהרי באהל נייד הנ"ל אין בו החשש של מראות העין דמדוע לחשוש שפתחו דוקא בשבת והרי עוד מער"ש היה ראוי לפרוסו [ואינו דומה למטריה שאין פותחים אותה אלא בזמן ירידת הגשמים], וכן אין מקום לחשש בו שמא יוצאנו לרה"ר במקום שאי"ב עירוב מכיון והוא דבר גדול שלא שייך בו כל כך טלטול, אלא מונח במקומו לזמן רב ואין גרילים להזיזו ממקומו ובודאי לא להוציאו ממקום שמונח בו.

וכמו כך נראה דבגזיבו אין לחוש שמא יתפרק ויבוא לתוקעו בחזוקה, גם זה מהטעם הנ"ל שהוא נעשה לעמוד במקומו ולא ליטלטל, לפיכך נראה לומר שאם היה פתוח אפ"י טפח מער"ש וכ"ש כשפתחו כולו אין איסור להמשיך ולפתחו ולהשתמש בו, העולה לדינא:

א. אוהלים המתקפלים שהיו מקופלים מער"ש ולא פרוסים אפ"י טפח, אין לפותחם בשבת או לסוגרם כלל. אולם אם היו כבר פרוסים מער"ש או אפ"י פתוחים טפח מער"ש, יכול להמשיך לפרוסם ולהשתמש בהם ולהינות מהם בשבת. ב. מטריה אפ"י היתה כבר פרוסה ועומדת מער"ש אסור הפוסקים האחרונים להשתמש בה או אפ"י לטלטלו, והמשתמש בה נחשב לפורץ גדר.

להצטרפות לקבלת העלון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com